

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Blankosměnka a její využití v obchodní praxi

Jan Svoboda

**Plzeň
2013**

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Blankosměnka a její využití v obchodní praxi

Jan Svoboda

Oborové pracoviště: **Katedra obchodního práva**

Studijní program: **Magisterský**

Studijní obor: **Právo**

Vedoucí práce: **Mgr. Michaela Sigmundová, Ph.D.,**

Pracoviště: **Katedra obchodního práva**

**Plzeň
2013**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem použil pouze uvedené prameny a literaturu.

.....
Jan Svoboda

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Michaele Sigmundové, Ph.D. za její pomoc a ochotný přístup při práci na této diplomové práci a též za to, že její semináře z obchodního práva byly ty nejlepší semináře, které jsem za uplynulých 5 let na Fakultě právnické ZČU zažil.

OBSAH:

Obsah

Přehled obsahu

Úvod	1
1. Právní úprava směnečného práva	3
1.1. Zákon směnečný a šekový	3
1.2. Vztah k jiným právním předpisům.....	4
2. Směnka	6
2.1. Základní charakteristika směnky.....	6
2.2. Formy směnek	7
2.3. Směnečná přísnost	7
2.4. Účastníci směnečných vztahů	8
2.5. Druhy směnek a jejich náležitosti	12
3. Blankosměnka	16
3.1. Právní úprava blankosměnky	16
3.2. Pojem blankosměnky a odlišení od směnky	17
3.3. Charakteristické znaky blankosměnky	18
3.4. Převod blankosměnky a účinky s tím spojené	23
4. Vyplňovací právo směnečné	35
4.1. Právní úprava	35
4.2. Pojem a charakteristika	35
4.3. Podmínky vzniku vyplňovacího oprávnění	37
4.4. Dohoda o vyplňovacím právu a vyplňovací prohlášení	38
4.5. Změna vyplňovacího oprávnění	43
4.6. Zánik vyplňovacího oprávnění	44
5. Vyplnění blankosměnky.....	47
5.1. Účinky vyplnění	47
5.2. Osoby oprávněné blankosměnku vyplnit	47
5.3. Řádné vyplnění blankosměnky	48
5.4. Excesivní vyplnění a námitky s tím spojené	48
5.5. Podvyplnění blankosměnky	51
5.6. Změna textu blankosměnky	53
6. Využití blankosměnky v obchodní praxi.....	56

6.1. Obecně o využití směnek	56
6.2. Směnečná smlouva	56
6.3. Blankosměnka jako nástroj platební	57
6.4. Eskont a forfaiting	58
6.5. Blankosměnka jako nástroj zajištění závazků	59
6.6. Využití a zneužití zajišťovací blankosměnky v praxi	61
7. Směnečné soudní řízení	69
7.1. Právní úprava a charakter směnečného řízení	69
7.2. Směnečný platební rozkaz a předpoklady jeho vydání	69
7.3. Postup soudu po doručení návrhu	72
7.4. Námitky jako obrana žalovaného a přelomový nález Ústavního soudu	73
8. Závěr	79
9. Prameny	82
10. Summary	87
11. Přílohy	

PŘEHLED OBSAHU:

Obsah

Přehled obsahu

Úvod	1
1. Právní úprava směnečného práva	3
1.1. Zákon směnečný a šekový	3
1.2. Vztah k jiným právním předpisům.....	4
2. Směnka	6
2.1. Základní charakteristika směnky	6
2.2. Formy směnek	7
2.3. Směnečná přísnost	7
2.4. Účastníci směnečných vztahů	8
2.4.1. Výstavce	8
2.4.2. Remitent.....	9
2.4.3. Směnečník a příjemce.....	9
2.4.4. Rukojmí.....	10
2.4.5. Indosant a indosatář.....	10
2.4.6. Intervenient a honorát.....	11
2.4.7. Domicilát.....	11
2.5. Druhy směnek a jejich náležitosti	12
2.5.1. Směnka vlastní	12
2.5.2. Směnka cizí	13
2.5.2.1. Přijetí směnky cizí	14
2.5.2.2. Postih pro nepřijetí	14
2.5.2.3. Postih pro neplacení	15
3. Blankosměnka	16
3.1. Právní úprava blankosměnky	16
3.2. Pojem blankosměnky a odlišení od směnky	17
3.3. Charakteristické znaky blankosměnky	18
3.3.1. Listinná podoba.....	18
3.3.2. Záměrná neúplnost obsahu listiny.....	18
3.3.3. Podpis.....	20
3.3.4. Určení za směnku.....	21

3.3.5. Existence vyplňovacího práva směnečného.....	23
3.4. Převod blankosměnky a účinky s tím spojené	23
3.4.1. Indosace vs. cesse.....	24
3.4.1.1. Převodní účinek.....	26
3.4.1.2. Garanční účinek.....	27
3.4.1.3. Legitimační účinek	28
3.4.1.4. Ztráta kauzálních námitek.....	29
3.4.2. Podindosament a jeho účinky.....	30
3.4.3. Blankoindosament a blankotradice.....	31
3.4.4. Převod blankosměnky v případě prodeje podniku.....	32
3.4.5. Smluvní zákaz převodu blankosměnky.....	33
4. Vyplňovací právo směnečné	35
4.1. Právní úprava	35
4.2. Pojem a charakteristika	35
4.3. Podmínky vzniku vyplňovacího oprávnění	37
4.4. Dohoda o vyplňovacím právu a vyplňovací prohlášení	38
4.4.1. Forma dohody.....	39
4.4.2. Obsah dohody.....	40
4.4.2.1. Určení stran	41
4.4.2.2. Specifikace kauzy blankosměnky	41
4.4.2.3. Předmět	42
4.4.2.4. Ostatní ujednání	43
4.5. Změna vyplňovacího oprávnění	43
4.6. Zánik vyplňovacího oprávnění	44
4.6.1. Umořitelnost blankosměnky.....	46
5. Vyplnění blankosměnky.....	47
5.1. Účinky vyplnění	47
5.2. Osoby oprávněné blankosměnku vyplnit	47
5.3. Řádné vyplnění blankosměnky	48
5.4. Excesivní vyplnění a námítky s tím spojené	48
5.5. Podvyplnění blankosměnky	51
5.6. Změna textu blankosměnky	53
6. Využití blankosměnky v obchodní praxi.....	56
6.1. Obecně o využití směnek	56
6.2. Směnečná smlouva	56

6.3.	Blankosměnka jako nástroj platební	57
6.4.	Eskont a forfaiting	58
6.5.	Blankosměnka jako nástroj zajištění závazků	59
6.5.1.	<i>Zajišťovací blankosměnka v komparaci s ostatními zajišťovacími nástroji.....</i>	59
6.5.2.	<i>Podstata zajišťovací blankosměnky.....</i>	60
6.6.	Využití a zneužití zajišťovací blankosměnky v praxi	61
6.6.1.	<i>Odpovědnost převodce blankosměnky a dobré mravy.....</i>	65
6.6.2.	<i>Promítnutí zneužití blankosměnky do trestního práva</i>	66
6.6.3.	<i>Směnka a spotřebitelský úvěr.....</i>	67
7.	Směnečné soudní řízení.....	69
7.1.	Právní úprava a charakter směnečného řízení	69
7.2.	Směnečný platební rozkaz a předpoklady jeho vydání	69
7.2.1.	<i>Směnečná žaloba.....</i>	69
7.2.2.	<i>Návrh žalobce</i>	70
7.2.3.	<i>Prvopis směnky a další listiny.....</i>	71
7.3.	Postup soudu po doručení návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu	72
7.4.	Námítky jako obrana žalovaného a přelomový nález Ústavního soudu	73
7.4.1.	<i>Nález Ústavního soudu ve věci lhůty k podání námitek</i>	74
7.4.2.	<i>Hlavní druhy námitek</i>	75
7.4.3.	<i>Námitkové řízení a důkazní břemeno.....</i>	77
8.	Závěr.....	79
9.	Prameny	82
10.	Summary	87
11.	Přílohy	

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil „Blankosměnka a její využití v obchodní praxi“. Toto téma jsem si zvolil především z toho důvodu, jelikož se domnívám, že problematika směnečného práva obecně je v současné době velice aktuální a jelikož jí není věnována taková pozornost, kterou by si jistě zasloužila. Nebudu popírat ani osobní sympatie k tomuto právnímu oboru.

Aktuálnost tohoto tématu potvrdil v nedávné době i Ústavní soud svým přelomovým nálezem ve věci tří denní lhůty k uplatnění námitek dlužníka ve směnečném soudním řízení, která byla tímto nálezem zrušena. Ústavní soud tímto nálezem prolomil po několik desetiletí neměnný stav. Směnečné soudní řízení podle mého názoru ztratilo jeden ze svých pilířů, kterým byla právě třídenní lhůta k uplatnění námitek, která byla specifická právě jen pro tento druh soudního řízení. V její kriticky krátké délce se velice intenzivně projevovala tzv. směnečná přísnost, která byla umocněna navíc tím, že žalovaný dlužník byl povinen uvést během této lhůty všechny námitky, které proti směnečnému platebnímu rozkazu namítal a též byl povinen je odůvodnit. Nedomnívám se však, že by prodloužení této lhůty ze tří na osm dní vedlo k jakémusi „povolení“ ledu, zvaného směnečná přísnost. Je to pouze předstupeň změny. Předstupeň malý, ale jistě potřebný.

V dnešní době, troufám si tvrdit, směnečné právo prožívá svojí „renesanci“. Po několik desetiletí bylo (zejména za minulého režimu) spíše jakousi latentní součástí českého právního řádu. V současné době jsou však směnky a zejména blankosměnky hojně využívány k zajištění různých pohledávek. Využití blankosměnek nalézá svoje uplatnění jak ve sféře podnikatelské, tak i v oblasti nepodnikatelské k zajištění půjček mezi soukromými osobami.

Směnečné právo se vyznačuje tzv. směnečnou přísností, která je tolik typická právě pouze pro tento obor. Právě směnečná přísnost bude hlavním objektem mého zkoumání v této práci. Budu se snažit upozornit na její různé projevy a s tím související specifika směnečného práva. Směnečnou přísnost pak budu popisovat a rozebírat zejména na vzájemném vztahu mezi hlavními účastníky směnečných vztahů, kterými jsou výstavce (dlužník) a majitel směnky (věřitel).

Pro účastníky směnečných vztahů blankosměnka představuje na první

pohled ideální, praktické a jednoduché řešení. V ideálním světě se však bohužel nepohybujeme. Hojně míře využití blankosměnky je totiž přímo úměrná i míra jejího zneužití. V posledních letech se tak blankosměnka stala nástrojem v obchodním styku spíše odrazujícím než lákavým. Ke zneužívání blankosměnky pak ve velké míře přispívá zejména nedokonalá právní úprava tohoto nástroje. Jedním z cílů mé práce bude tedy popsat využití a zneužití blankosměnky v obchodní praxi a dále též uvést možnosti, jak se nástrahám blankosměnky vyvarovat. Svoje poznatky a názory budu konfrontovat s aktuálními teoretickými poznatky, jakož i soudobou judikaturou, která prvě v této oblasti je nedílnou součástí aplikace a interpretace směnečného práva.

Čtenáři mé diplomové práce se tedy pokusím blankosměnku představit jako celek, a to od jejího vydání, vyplnění, využití, zneužití, až konečně po směnečné soudní řízení.

Na základě poznatků dosažených v mé práci pak v závěru zhodnotím nejčastější způsoby užívání blankosměnky a rizika s tím spojená, jakož i možné předcházení těmto rizikům. V souvislosti s tímto též zhodnotím i současnou právní úpravu blankosměnky a posoudím, zda stávající legislativní stav je pro využití blankosměnky v obchodních vztazích udržitelný i do budoucna, popřípadě uvedu i možné návrhy legislativních změn.

1. PRÁVNÍ ÚPRAVA SMĚNEČNÉHO PRÁVA

1.1. Zákon směnečný a šekový

Hlavním pramenem směnečného práva je zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále jen „ZSŠ“). Přijetí tohoto zákona předcházela Ženevská konference uskutečněná roku 1930, jejímž hlavním cílem byla mezinárodní unifikace směnečného práva a jejímž výsledkem bylo přijetí tří Úmluv, a to:

- (i) Úmluva o jednotném zákonu směnečném
- (ii) Úmluva o střetech zákonů
- (iii) Úmluva o směnečných poplatcích

Tehdejší Československá republika sice všechny tyto Úmluvy podepsala, avšak dodnes nebyly ratifikovány. Je ovšem nesporné, že jejich text, zejména text Jednotného zákona směnečného, který tvořil přílohu k Úmluvě o jednotném zákonu směnečném a který představoval základ hmotného směnečného práva, byl hlavní pramenem pro pozdější zákon směnečný a šekový přijatý roku 1950. Tímto zákonem byly Ženevské Úmluvy de facto inkorporovány do našeho právního řádu, čímž prakticky odpadla potřeba jejich ratifikace¹. Ačkoli Úmluvy byly zpočátku podepsány pouze 26 státy, přičemž 19 z nich je později ratifikovalo, lze dnes ženevské směnečné právo obecně považovat za jedno z nejrozšířenějších na světě, jelikož mnoho států v rámci své úpravy směnečně právních vztahů vychází právě z úpravy položené ženevskými Úmluvami.

Samotný ZSŠ patří k našim nejdéle platným předpisům. I přesto, že jeho platnost trvá již 62 let, byl za celou dobu pouze třikrát novelizovaný, což vypovídá o jeho obsahové kvalitě. Zatím poslední novela ZSŠ proběhla roku 2012 s účinností od 1. ledna 2014.

Poněkud na naše poměry nezvyklá je systematika ZSŠ, který je členěn na tři články, které se dále dělí na jednotlivé paragrafy. Onou nezvyklostí je, že v každém článku počíná číslování paragrafů opět od jedničky. První článek upravuje v 98 paragrafech směnky, článek druhý o obsahu 75 paragrafů šeky, a v článku třetím jsou pak ustanovení společná. Pokud budu v této práci zmiňovat jednotlivé

¹ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 18

paragrafy, budu tím vždy myslet takové paragrafy patřící do čl. I, tedy do článku upravujícího směnky, aniž bych zde tento článek již nadále zmiňoval.

ZSŠ je tvořen převážně ustanoveními kogentními, odchylky jsou tedy možné pouze tam, kde je to výslovně stanoveno. Poněkud výkladově problematické je ust. § 37 odst. 4, které uvádí, že „*ustanovení tohoto článku nelze užit, vyplývá-li z doložky na směnce nebo z jinakých údajů na ní, že tu byl úmysl věc upravit odchylně*“. Doslovným výkladem by bylo nutné dojít k závěru, že celý článek I., který upravuje směnky, obsahuje normy dispozitivního charakteru. Tak tomu ovšem není. Při tvorbě tohoto ustanovení zřejmě došlo k redakční chybě, kdy slova „*tohoto článku*“ byla převzata z Jednotného směnečného řádu z r. 1941, který nečlenil jednotlivá ustanovení na paragrafy, nýbrž právě na články. Tato nesprávnost byla posléze bez větších obtíží odstraněna historickým a logickým výkladem. Slova „*tohoto článku*“ se tedy vztahují pouze na § 37, nikoli na celou směnečnou úpravu².

1.2. Vztah k jiným právním předpisům

ZSŠ je vůči ostatním předpisům předpisem speciálním. Samotný ZSŠ obsahuje téměř vyčerpávající právní úpravu směnečně právních vztahů, jakož i otázek souvisejících. Avšak zůstává řada otázek, které v ZSŠ upraveny nejsou, a proto v některých případech bude nutné použít i normy jiných předpisů soukromého práva. Určit, zda se na směnečné vztahy podpůrně použije občanský nebo obchodní zákoník však není vůbec snadné. Kotásek a Kovařík shodně dospěli k závěru, že směnečné závazky podléhají občanskoprávnímu režimu a obecně se na ně tedy použije úprava obsažená v občanském zákoníku³. Obchodní zákoník se pak použije v případě, kdy některé otázky občanský zákoník neupravuje vůbec a jejich úprava je ponechána pouze obchodnímu zákoníku⁴.

Zprvu jsem chtěl proti tomuto názoru protestovat. Jednak jsem uvážil, že pokud by směnka byla vystavena mezi podnikateli k zajištění jejich obchodního závazku, nebylo by pochyb o tom, že obecným předpisem vztahujícím se na tento směnečný vztah by byl právě obchodní zákoník. Naopak, pokud by byla směnka vystavena mezi fyzickými osobami – nepodnikateli, byl by obecným předpisem pro

² Kovařík Z., *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 126

³ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 23

⁴ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 19

daný vztah zákoník občanský. Daná úvaha se však hroutí v okamžiku, kdy je směnka převedena na třetí osobu. Převodem směnky dochází ke změně v osobě směnečného věřitele. Mezi výstavcem a majitelem směnky tak není žádný kauzální vztah, ze kterého by se dala dovodit povaha směnečného závazku. V takovém případě je pak nutné dovodit, že obecněprávním předpisem pro daný vztah bude občanský zákoník, jakožto obecný předpis soukromého práva. Obdobný závěr je obsažen i v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, ve kterém stojí, že „směnka je abstraktním platebním závazkem a tedy neztělesňuje žádný konkrétní obchod ani konkrétní vztah neobchodní. Není podstatné, kdo jsou právě účastníci směnky, neboť i to se může prostřednictvím indosace kdykoliv změnit. Konečně není ani významné, k jakému kauzálnímu vztahu se směnka v jakékoliv funkci váže, neboť i tato okolnost zejména indosací ztrácí na významu. Potom ovšem nelze tento abstraktní platební závazek podřadit též obchodnímu zákoníku, ale je nutno dospět k závěru, že obecnou úpravu směnečných závazkových vztahů je nutno hledat jen v občanském zákoníku.⁵”

Dále je nutno zmínit vztah k zákonu č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Ve vztahu k tomuto zákonu je ZSŠ opět v postavení zákona speciálního. Jak řečeno výše, ZSŠ obsahuje téměř vyčerpávající právní úpravu směnečně právních vztahů. Z toho důvodu nalezneme v zákoně o cenných papírech jen několik málo ustanovení majících význam pro směnečné právo. Především se jedná o ust. § 5 o vydávání cenného papíru a dále pak o část druhou – smlouvy o cenných papírech. Zde je v ust. § 13 zakotveno, že na smlouvu o úplatném převodu cenných papírů se subsidiárně použije úprava kupní smlouvy v obchodním zákoníku a naproti tomu smlouva o bezúplatném převodu cenného papíru se bude řídit úpravou darovací smlouvy v zákoníku občanském.

⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 189/99

2. SMĚNKA

2.1. Základní charakteristika směnky

Zákon o cenných papírech v ust. § 1 řadí směnku mezi cenné papíry. Legální definici směnky však v tomto zákoně, jakož ani v ZSŠ, nenalezneme. Pokud bychom tedy měli směnku stručně charakterizovat, lze ji označit za listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém se výstavce zavazuje zaplatit jiné osobě určitou peněžitou částku (tzv. směnka vlastní), anebo platit určité osobě příkazuje (tzv. směnka cizí)⁶. Listinnost směnky znamená, že nemůže být emitována v zaknihované podobě. Jako listina vhodná pro sepsání směnky pak nemusí být použit klasický list papíru, ale i jiný hmotná věc, např. ubrousek, dřevěná destička apod. V praxi se však velice často užívají tzv. směnečné formuláře. Co se týče samotné existence práv vyplývajících ze směnky, tato jsou přímo spjata s existencí listiny, na které je směnka vyhotovena. Zničením takovéto listiny zanikají i směnečná práva a povinnosti z ní vyplývající.

Směnka je cenným papírem do něhož je vtělena abstraktní peněžitá pohledávka. Existence směnky má většinou nějaký důvod vyplývající z jiných právních vztahů mezi výstavcem směnky a prvním majitelem směnky. Zpravidla směnka plní zajišťovací funkci k nesměnečné pohledávce, která existuje mezi směnečným věřitelem a dlužníkem. A právě abstraktnost pohledávky vtělené do směnky spočívá v tom, že je existenčně nezávislá na jiných právních vztazích⁷, a to zejména na kauze směnky, tj. důvodu vzniku směnečného vztahu. Věřitel ze směnky pak při soudním vymáhání směnečné sumy nemusí prokazovat důvod vzniku směnky a stejně tak nemusí prokazovat, zda tento důvod stále trvá, či že zanikl. Důkazní břemeno je obrácené, je pouze na dlužníkovi, aby vznesl případné námitky. Postavení dlužníka je poté ještě více zhoršeno v případě, že dojde k indosaci směnky. Důsledkem indosace je totiž ztráta námitek, které by jinak dlužník měl vůči svému věřiteli z kauzálního vztahu.

Ohledně určení platnosti směnky platí poněkud odlišný režim, než jaký je u klasických právních úkonů dle občanského zákoníku. Dle rozhodnutí Vrchního

⁶ Kotásek J., Pihera V., Pokorná J., Raban P., Vitek J., *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 173

⁷ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 27

soudu v Praze pro posouzení, zda konkrétní listina je či není směnkou, jsou rozhodující její obsahované náležitosti posuzované dle ZSŠ. Ustanovení týkající se platnosti právních úkonů dle občanského zákoníku nejsou v tomto případě použitelná⁸. Z tohoto důvodu je příhodnější členit směnky z hlediska jejich obsahové správnosti na vadné a bezvadné, nikoli na platné a neplatné.

2.2. Formy směnek

Zákon o cenných papírech rozlišuje tři formy cenných papírů, a to na doručitele, na řad a na jméno. V případě směnky přicházejí v úvahu pouze dvě z nich, a to forma na jméno a na řad. Úplná směnka vždy musí znít ve prospěch konkrétně určené osoby, proto nepřipadá v úvahu forma směnky na doručitele. Rozlišení těchto forem má význam pro převoditelnost směnek. Dle ust. § 11 ZSŠ lze směnku vždy převádět rubopisem, i když nebyla vystavena na řad. Z tohoto důvodu jsou směnky též nazývány tzv. zákonnými ordrepapíry. Převoditelnost na řad lze však do budoucna vyloučit připojením doložky „nikoli na řad“. V tomto případě se ze směnky stává tzv. rektasměnka, která je převoditelná pouze cesí – smlouvou mezi dosavadním a novým věřitelem o přechodu práv a povinností.

2.3. Směnečná přísnost

O směnečném právu se říká, že se vyznačuje tzv. směnečnou přísností. Ta se projevuje jak v rovině hmotněprávní (tzv. materiální směnečná přísnost), tak v rovině procesní (tzv. formální směnečná přísnost)⁹. Materiální směnečná přísnost se projevuje zejména tím, že ZSŠ přesně stanoví náležitosti (viz. níže), bez kterých nemůže daná listina platně existovat jako směnka. Formální směnečná přísnost se pak projevuje zejména v soudním řízení, kde dle ust. § 175 občanského soudního řádu¹⁰ k vydání směnečného platebního rozkazu postačí, aby žalobce předložil v prvopisu směnku, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat a popř. další listiny nezbytné k uplatnění jeho práva. Soud směnku posoudí z hlediska její pravosti a též předběžně přezkoumá z hlediska jejích nutných náležitostí dle ZSŠ. Poté, pokud dojde k závěru, že není důvodu pochybovat o pravosti směnky, vydá směnečný

⁸ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008

⁹ Dědič, J., Pauly, J., *Cenné papíry*, Praha, PROSPEKTRUM Praha, 1994, s. 60 - 61

¹⁰ Srov. ust. § 175 zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

platební rozkaz¹¹. Směnečná přísnost se však projevuje v mnoha dalších ohledech, jak posléze vyplyne z této práce, jako je např. ztráta kauzálních námitek dlužníka v případě převodu směnky a následné omezené možnosti obrany žalovaného dlužníka před soudem ve směnečném řízení. Ještě donedávna byla jedním z hlavních znaků směnečné přísnosti kriticky krátká lhůta pro uplatnění námitek žalovaného před soudem v délce tří dnů, která však byla Ústavním soudem zrušena pro rozpor s Listinou základních práv a svobod, a to zejména s ustanovením zaručujícím rovnost stran v řízení před soudem.

2.4. Účastníci směnečných vztahů

2.4.1. Výstavce (*emitent*)

Nutno rozlišovat mezi výstavcem směnky vlastní a výstavcem směnky cizí. Výstavce směnky vlastní slibuje zaplatit směnečnou sumu při splatnosti směnky (nejčastěji je slib výstavce směnky vlastní na směnce formulován takto: „*za tuto směnku zaplatím*“). Výstavce směnky vlastní je tzv. dlužníkem přímým a svoji odpovědnost za zaplacení nemůže vyloučit ani vázat na jakoukoli podmínku¹².

Výstavce směnky cizí (*trasant*) je autorem příkazu k placení (nejčastěji formulováno: „*za tuto směnku zaplatte*“). Tento má na rozdíl od výstavce směnky vlastní postavení dlužníka nepřímého a může být postižen teprve tehdy, pokud směnka nebyla akceptována, popř. zaplacená. Svoji odpovědnost za přijetí (akceptaci) může vyloučit, a to pomocí doložky na směnce znějící např. „*bez postihu za přijetí*“, či pouze „*bez postihu*“. Nikdy však nemůže vyloučit svoji odpovědnost za zaplacení. Pokud by na směnce byla doložka obsahující vyloučení odpovědnosti *trasanta* za zaplacení, platí taková doložka ze zákona za nenapsanou¹³.

Pokud však *trasant* vyloučí svoji odpovědnost za přijetí, je chráněn pouze do splatnosti směnky. Po splatnosti po něm majitel směnky může požadovat zaplacení, jakožto po dlužníkovi nepřímém. Pokud *trasant* v rámci postihu směnku zaplatí za dlužníka, nabývá práva proti akceptantovi a jeho avalovi. Výstavce směnky cizí, ačkoli se k placení nezavazuje, svým podpisem *de facto* stvrzuje, že danou částku

¹¹ Směnečnému soudnímu řízení je věnována kapitola sedmá této práce

¹² Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 51

¹³ Srov. ust. § 9 zákona č. 151/1950 Sb., zákona směnečného a šekového

uhradí v případě, že ji neuhradí směnečník.

2.4.2. Remitent

Označení remitenta je jednou z nutných obsahových náležitostí směňky. Remitentem je označována osoba, v jejíž prospěch byla směňka vydána. Jedná se tedy o prvního směnečného věřitele. Pokud dojde k převodu směňky, je další oprávněný ze směňky označován jako majitel směňky¹⁴.

2.4.3. Směnečník (trasát) a příjemce (akceptant)

Směnečník je adresát platebního příkazu výstavce. Dle ust. § 1 bod 3. ZSŠ je „*jméno toho, kdo má platit*“ nezbytnou náležitostí směňky cizí. Samotný příkaz k placení však směnečníkovi nezakládá žádná práva a povinnosti. Dlužníkem ze směňky se stane teprve právním úkonem zvaným přijetí (akceptace) směňky, kterým de facto přijímá jemu adresovaný příkaz výstavce, aby zaplatil určitou směnečnou sumu.

Akceptant je tedy označení pro směnečníka, který učinil právní úkon zvaný akceptace směňky. Samotný postup přijetí pak upravují zejména ust. § 21 a § 25 odst. 1 ZSŠ. Tato ustanovení určují jednak místo k předložení směňky k přijetí, kterým je směnečnickovo bydliště. Dále je upraven samotný proces přijetí tak, že se přijetí píše na směňku slovem „*přijato*“ nebo slovem obdobného významu, stvrzené podpisem směnečníka. Slova značící přijetí však na směnce nemusí být obligatorně uvedena, jelikož platí zákonná domněnka, že pouhý podpis směnečníka na líci směňky platí za přijetí. Ohledně místa přijetí Kovařík uvádí, že se nemusí nutně jednat o skutečné bydliště směnečníka. V případě, že ze směňky není bydliště směnečníka patrné, předkládá se směňka k přijetí v místě jeho skutečného bydliště. K předložení směňky na jiném místě než je směnečnickovo skutečné bydliště musí být dán souhlas směnečníka¹⁵. V případě právnických osob se pak přijetí směňky bude odehrávat v místě jejich sídla. V praxi velmi často převládá postup, kdy výstavce směňky cizí ještě před jejím vystavením obstará akcept směnečníka, poté vystaví směňku a s již učiněným akceptem ji předá prvnímu majiteli směňky - remitentovi.

¹⁴ Kovařík Z., *Směňka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 64

¹⁵ Kovařík Z., *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 92

Nejvýznamnější důsledek spojený s akceptací směnky je, že po akceptaci se akceptant dostává do postavení přímého směnečného dlužníka, stejně jako výstavce směnky vlastní.

2.4.4. Rukojmí (Aval)

Institut tzv. směnečného rukojemství slouží k zajištění závazků směnečných dlužníků, a to přímých i nepřímých. Dle ust. § 30 odst. 2 ZSŠ může záruku poskytnout třetí osoba, která není směnečně zavázána, nebo i ten, kdo se již směnku podepsal. Rukojmí je pak zavázán stejně jako ten, za koho se zaručil. Osobu, za kterou se aval zaručil, označujeme pojmem *avalát*¹⁶. Aval může převzít rukojemství za více osob, stejně tak, jako více osob může avalovat za jednoho dlužníka.

Dle ZSŠ se rukojemské prohlášení píše buď na směnku, nebo na přívěšek. Chalupa k tomu ještě přidává možnost umístění rukojemského prohlášení na opis směnky¹⁷, vycházejíc s ust. § 67 odst. 3 ZSŠ, kde je tato možnost výslovně uvedena. V praxi se nejčastěji rukojemství vyjadřuje slovy „jako rukojmí“ nebo „per aval“ na líci směnky s připojeným podpisem rukojmího. V případě, kdy se na líci směnky vyskytuje pouze podpis, zakládá ZSŠ v ust. § 31 odst. 3 domněnku, že takový podpis zakládá směnečné rukojemství, pokud se nejedná o podpis směnečníka nebo výstavce.

2.4.5. Indosant a indosatář

Směnka má přímo ze zákona formu cenného papíru na řad, a je proto vždy převoditelná rubopisem (indosamentem)¹⁸, kterým převádí převodce (indosant) směnku na nabyvatele (indosatáře). Prvním indosantem je vždy osoba, v jejíž prospěch byla směna vystavena - remitent. Ohledně indosanta ZSŠ stanoví důležité pravidlo, že indosant je nepřímým postihovým dlužníkem a odpovídá tedy za přijetí a zaplacení směnky. Na rozdíl od výstavce směnky cizí má však indosant přeci jen

¹⁶ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 53

¹⁷ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 264

¹⁸ Převoditelnost směnky rubopisem však není absolutní. Výstavce může převoditelnost směnky rubopisem na směnce vyloučit, a to doložkou „nikoli na řad“. V takovém případě je směnka převoditelná klasickým občanskoprávním postoupením pohledávky – cessí – srov. ust. § 11 odst. 2 ZSŠ

příznivější postavení, jelikož může svoji odpovědnost vyloučit, a to jak za přijetí, tak i za zaplacení směnky připojením doložky „*sine obligo*“. Indosant též může zakázat další indosaci směnky. V případě, že směnka byla i přes zákaz dále indosována na další osoby, odpovídá indosant jen svému indosatáři. Zákazem další indosace však směnka ztrácí na své hodnotě, jelikož se velmi zužuje okruh osob, které jsou v postavení nepřímých směnečných dlužníků. Pro aktuálního majitele směnky je tak směnečná suma obtížněji dobytá, pokud není zaplacená přímým dlužníkem při splatnosti směnky¹⁹.

2.4.6. Intervenient (honorant) a honorát

Intervenient (honorant) je osoba, která dobrovolně akceptuje nebo vyplácí směnku pro čest postihového dlužníka (honoráta). Podle toho rozlišujeme intervenienty na tzv. čestné příjemce nebo čestné plátce. Honorátem může být pouze dlužník nepřímý. Intervenient není osobou směnečně zavázanou a může jím být kdokoli, s výjimkou příjemce směnky cizí, výstavce směnky vlastní a jejich avalistů.

Intervenienti dále dělíme na „*volané*“ a „*nevolané*“. Volaným intervenientem je osoba, jejíž adresa je na směnce podpůrně uvedena pro případ, aby přijala nebo zaplatila nuznou směnku. Nevolaným intervenientem je pak osoba, která dobrovolně nabídla přijetí nebo placení pro čest, aniž by předtím byla o pomoc majitelem směnky žádána²⁰. Po zaplacení směnky nabývá intervenient práv vůči honorátovi, a též vůči jemu směnečně zavázaným dlužníkům.

2.4.7. Domicilát

Domicilát též není osobou směnečně zavázanou. „*Jedná se o subjekt, který u směnek umístěných, tedy domicilovaných, zabezpečuje za osobu přímo zavázanou vyplacení směnky*“²¹. V praxi většinou jako domicilát působí banka.

¹⁹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 145

²⁰ Dědič J., a kol., *Právo cenných papírů a kapiálového trhu*, Praha, PROSPEKTRUM spol. s r. o., 1999, s. 142

²¹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 68

2.5. Druhy směnek a jejich náležitosti

ZSŠ rozlišuje dva druhy směnek, a to směnku vlastní a směnku cizí. O směnce vlastní pojednává ZSŠ v ust. § 75 - § 78, směnce cizí pak věnuje ust. § 1 - § 74, s tím, že většina ustanovení týkající se směnky cizí se použije i na směnku vlastní (typicky jde o ustanovení o splatnosti směnky, indosamentu, placení, postihu pro neplacení aj.²²).

2.5.1. Směnka vlastní

Směnka vlastní představuje slib výstavce, že v určitý den a na určitém místě zaplatí sumu určenou ve směnce oprávněné osobě – majiteli směnky (remitentovi). Jedná se zde zpravidla o dvoustranný vztah mezi výstavcem a oprávněným majitelem směnky. Nutné obsahové náležitosti směnky vlastní jsou pak vymezeny v ust. § 75 ZSŠ a jmenovitě jimi jsou:

- Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v jakém je sepsána. Nejčastěji je toto ve směnce vyjádřeno slovy: „Za tuto směnku zaplatím“. Pouhý nadpis „směnka“ nestačí.
- Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu. Peněžitá suma musí být vyjádřena číselně nebo slovy a v měně, která je platná v době vystavení směnky²³. Vyjádření v měně, která neexistuje v době vystavení, by vedlo k neplatnosti směnky.
- Údaj splatnosti. Tento údaj však ve směnce nutně být nemusí, aniž by to vedlo k neplatnosti směnky. Pokud tento údaj chybí, platí, že směnka je splatná na viděnou (tzv. vistasměnka). Pro tento údaj dále platí, že splatnost musí být vymezena celým dnem, nikoli konkrétní hodinou. Směnka splatná např. 14. 8. 2014 v 15.00 by tedy byla neplatná. Stejně tak platí, že splatnost nemůže být vyjádřena lhůtou. Směnka splatná např. do 14. 8. 2014 by byla rovněž neplatná²⁴.
- Údaj místa, kde má být placeno. Pokud tento údaj absentuje, platí, že místem platebním je místo vystavení směnky. Platební místo musí být na směnce uvedeno dostatečně určitě. Dle rozsudku Vrchního soudu v Praze

²² Výčet ustanovení které se přiměřeně použijí i na směnku vlastní obsahuje § 77 ZSŠ

²³ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 527/1994

²⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3361/2010

k určitosti platebního místa postačí, pokud na směnce uvedeno označením obce nebo města²⁵.

- Jméno toho, komu, nebo na jehož řad má být placeno.
- Datum a místo vystavení směnky.
- Podpis výstavce. Podle Chalupy je směnka souborem jednostranných právních úkonů²⁶. Z tohoto důvodu je na směnce podpis nezbytný. Nepodepsaná směnka by de facto byla pouze bezcennou listinou s nějakým textem, jelikož by se v ní nikdo k ničemu nezavazoval. V případě výstavce – fyzické osoby postačí pouze podpis, bez uvedení dalších údajů specifikujících danou osobu (rodné číslo, bydliště apod.). Pro větší jistotu a hlavně pro předejití případným sporům při soudním vymáhání směnečné sumy se však doporučuje, aby výstavce ke svému podpisu připojil své jméno ještě v tiskací podobě, bydliště, nebo rodné číslo. V případě, že je výstavcem právnická osoba, je nutné, aby tato byla na směnce označena firmou dle zápisu v obchodním rejstříku a s tím připojený podpis osoby, která je oprávněna za právnickou osobu jednat²⁷.

2.5.2. Směnka cizí

Směnka cizí obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce směřující ke směnečníkovi, aby v určitý den a na určitém místě zaplatil oprávněné osobě (majiteli směnky) přesně stanovenou sumu určenou ve směnce. Na rozdíl od směnky vlastní zde není obsažen výstavcův slib zaplatit, ale jeho příkaz „cizí“ osobě, aby platila.

Co se týče nutných obsahových náležitostí směnky cizí, tyto se de facto shodují s náležitostmi směnky vlastní (viz. výše), avšak samozřejmě s dvěma odlišnostmi vyplývajícími z podstaty této směnky. Prvou odlišností je již zmíněný příkaz výstavce směnečníkovi, aby platil. Další nezbytná náležitost specifická pouze pro směnku cizí je označení směnečníka jeho jménem.

Směnka cizí ve své nejčastější podobě tedy představuje jakýsi třístranný vztah mezi třemi účastníky. Počet účastníků však může být v určitých případech

²⁵ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 551/1996

²⁶ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 81

²⁷ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 5 Cmo 615/1995

modifikován. Dle ust. § 3 odst. 1 ZSŠ může směnka cizí znít na vlastní řad výstavce. V tomto případě zde poté vystupují pouze dva účastníci – za první výstavce jakožto zároveň osoba oprávněná ze směnky a za druhé směnečník. Dle ust. § 3 odst. 2 ZSŠ může výstavce směnky uvést sám sebe jako směnečníka – i zde potom vystupují pouze dva účastníci – jednak výstavce jakožto zároveň směnečník a za druhé osoba oprávněná ze směnky.

2.5.2.1. *Přijetí směnky cizí*

Aby vznikl přímý dlužnický závazek mezi směnečníkem a remitentem, je nutné, aby směnečník jemu adresovaný příkaz akceptoval, neboli přijal. Přijetí směnky je právní úkon směnečníka, kterým vstupuje do postavení hlavního směnečného dlužníka a kterým se zavazuje zaplatit směnečnou sumu²⁸. Přijetí nemůže být učiněno ústně, nýbrž toliko písemně přímo na směnku. Zpravidla se vyjadřuje slovy „*přijato*“ s připojeným podpisem směnečníka. Nicméně platí, že již samotný podpis směnečníka na směnce bez dalšího znamená přijetí dlužnického závazku. Pokud směnečník přijetí odepře, nevznikají mu ze směnky žádná práva a povinnosti. Odepření přijetí však neznamená, že směnečný věřitel ztrácí možnost domoci se zaplacení směnečné sumy. Směnečný věřitel tuto možnost pozbývá pouze oproti směnečníkovi, nikoli proti dalším směnečně zavázaným osobám, které na směnku připojily svůj podpis.

2.5.2.2. *Postih pro nepřijetí*

V případě, že směnka nebude směnečníkem zcela nebo zčásti akceptována, je věřitel oprávněn vykonat postih proti tzv. nepřímým dlužníkům, kteří za nepřijetí směnky ručí přímo ze zákona. Těmito osobami pak konkrétně jsou indosanti, výstavci a jiné směnečně zavázané osoby (např. směnečný rukojmí). Postih pro nepřijetí může být vykonán ještě u nedospělé směnky, tedy u směnky, která ještě není splatná.

Tvrdost zákona, který umožňuje vykonat postih ještě před splatností směnky, je mírněna tím, že zákon dává výstavci a indosantům možnost, jak se od ručení za nepřijetí oprostít a to tzv. doložkou úzkosti, která zpravidla zní „*sine*

²⁸ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 201

obligo“, „*bez postihu*“ apod. Připojení takové doložky tedy nemá vliv na samotnou povinnost nepřímých dlužníků zaplatit směnečnou sumu, ale pouze omezuje možnost majitele směnky tento postih vykonat ještě před její splatností.

2.5.2.3. *Postih pro neplacení*

V případě, že směnka cizí nebude směnečníkem zaplacená, může se její majitel domáhat jejího zaplacení opět po nepřímých dlužnících. Opět platí, že výstavce, indosant a jiné směnečně zavázané osoby ručí za zaplacení přímo ze zákona, ovšem s tím rozdílem, že odpovědnosti za zaplacení se nemůže zprostit výstavce směnky cizí! Pokud je směnka stále indosována na jiné osoby, je tím stále zvyšována její bonita. Čím více indosantů, tím více nepřímých dlužníků a tím má majitel směnky reálnější možnost domoci se směnečné sumy. To vše za předpokladu, že indosanti svůj ručitelský závazek za zaplacení nevyloučí, na což mají právo.

Výstavce směnky cizí tedy vždy odpovídá za její zaplacení! Pokud by výstavce na směnce doložkou vyloučil svoji odpovědnost za zaplacení, hledělo by se na tuto doložku jako na nenapsanou a nezpůsobovala by tedy neplatnost celé směnky.

3. BLANKOSMĚNKA

V předešlých výkladech jsem ve stručnosti představil listinný cenný papír, který se při obsahu všech zákonem předepsaných náležitostí stává směnkou, nicméně jádrem mé práce je problematika týkající se blankosměnky a jejího užívání. Právě o blankosměnce budu pojednávat v následujících výkladech.

3.1. Právní úprava blankosměnky

Právní úprava blankosměnky je k takto v praxi využívanému institutu až nespravedlivě kusá. ZSŠ blankosměnku upravuje v ust. § 10, který uvádí, že *„nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže majitel nabyl směnky ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí“*. Citované ustanovení především upravuje možnost použití námitek proti majitelům blankosměnky ve spojení s jejím převodem, ale o podstatě blankosměnky neříká vůbec nic. Z ustanovení však lze dovodit přípustnost existence listiny jako platné směnky, která však byla při svém vydání neúplná. Samotný pojem *„blankosměnka“* je pak v ZSŠ zmíněn pouze na jediném místě, a to v ust. § 77 odst. 2, kde je mj. stanoveno, že pro směnku vlastní platí i právní úprava o blankosměnce.

Zákon opomíjí řadu otázek, jako např. nutné obsahové náležitosti blankosměnky při jejím vydání, formu a obsah dohody o vyplňovacím právu, převoditelnost této dohody apod.. Zákonné zakotvení by si jistě zasloužila i informační povinnost převodce blankosměnky vůči jejímu nabyvateli o tom, jak blankosměnku správně vyplnit v souladu s vyplňovacím právem. Právě z důvodu těchto nedostatků ZSŠ je blankosměnka nástrojem snadno a velmi často zneužívaným.

K jejímu zneužívání donedávna přispívala také skutečnost, že dlužník žalovaný ze směnky měl před soudem na svoji obranu šibeniční lhůtu v délce tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu, což vedlo k nerovnému postavení stran v soudním řízení. Proto byla tato lhůta Ústavním soudem²⁹ zrušena a od 1. 1. 2013 zavedena přijatelnější lhůta v délce osmi dnů. Přes nedůslednost právní úpravy tak řada sporných otázek musela být objasněna teorií, praxí, a zejména

²⁹ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12

rozhodovací činností soudů.

3.2. Pojem blankosměnky a odlišení od směnky

Ohledně směnky platí tzv. směnečná přísnost, která mj. vyjadřuje pravidlo, že v případě, kdy na směnce absentuje některá z povinných náležitostí, je směnka neplatná, resp. vadná. Taková směnka nezakládá žádné směnečně právní vztahy a nemůže je zakládat ani v budoucnu v případě dodatečného doplnění. Toto tvrzení však neplatí absolutně. ZSŠ totiž připouští existenci takové listiny, která při svém vydání neobsahuje všechny podstatné náležitosti směnky a přesto se nejedná o směnku neplatnou. Tato listina je za splnění několika podmínek jakousi směnkou neúplnou, tzv. blankosměnkou, která se při pozdějším doplnění chybějících náležitostí stane směnkou platnou a schopnou vyvolat zamýšlené směnečně právní následky. Musíme tedy rozlišovat mezi platnou (úplnou) směnkou, směnkou neplatnou pro nedostatek obsahových náležitostí a blankosměnkou. Základní rozdíl mezi těmito třemi pojmy je pak nutno hledat v úmyslu výstavce co do obsahových náležitostí listiny při jejím vystavení.

V případě neplatné směnky výstavce již od počátku předpokládal, že směnka bude vystavena v úplně podobě, nicméně jeho pochybením, či neznalostí na směnce chybí některá z nutných obsahových náležitostí. Taková listina pak není schopna vyvolávat zamýšlené následky, a to ani pozdějším vyplněním chybějících náležitostí, jelikož právě ono „pozdější vyplnění“ neměl výstavce v úmyslu³⁰.

Jak popsáno výše, ZSŠ problematiku blankosměnky téměř neupravuje a tak i definici tohoto pojmu bychom v ZSŠ hledali marně. Teorie si proto při utváření poznatků o blankosměnce musela vystačit pouze se stručným ust. § 10 ZSŠ. Podstata blankosměnky vyplývá již z jejího samotného názvu - blank, bianco = bílý. Kotásek definuje blankosměnku jako „listinu, která je určena za směnku a je podpisatelem úmyslně vydána v nehotovém stavu s tím, že nabyvateli je zřízeno dohodou tzv. směnečné vyplňovací právo k doplnění zatím chybějících náležitostí“³¹. Na blankosměnce jsou tedy prázdná „bílá“ místa určená k pozdějšímu vyplnění oprávněnou osobou, na základě uděleného vyplňovacího práva³².

³⁰ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 79

³¹ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 81

³² Vyplňovacímu právu směnečnému je věnována kapitola čtvrtá a pátá této práce

Nutno zdůraznit, že samotná blankosměnka při svém vydání sama o sobě nezakládá směnečně právní vztahy. Tyto vznikají až jejím vyplněním, kterým se z blankosměnky stává směnka úplná. Účinky takto doplněné blankosměnky nastávají s účinky *ex tunc*³³. Blankosměnku lze vystavit jak v podobě neúplné směnky cizí, tak i směnky vlastní.

3.3. Charakteristické znaky blankosměnky

Každá nevyplněná listina označená za směnku nemusí nutně být blankosměnkou. V určitých případech může chybějící údaj na směnce způsobovat její neplatnost, aniž by vůbec připadalo v úvahu, že se jedná o blankosměnku. Právě pro určení, zda se skutečně jedná o blankosměnku definovala praxe a judikatura následující znaky blankosměnky, vycházejíc z ust. § 10 ZSŠ:

3.3.1. Listinná podoba

Obdobně jako směnka musí mít i blankosměnka listinnou podobu, nemůže tedy existovat v podobě zaknihované. Stejně jako u směnky nemusí listina představovat klasický list papíru, ale může existovat i na ubrousku, či dřevěné destičce. S takovými blankosměnkami se však v praxi obvykle nesetkáváme.

3.3.2. Záměrná neúplnost obsahu listiny

Obsah listiny musí být neúplný, a to neúplný záměrně. Právě v oné „*záměrnosti*“ spočívá rozdíl mezi směnkou neplatnou pro nedostatek podstatných náležitostí a blankosměnkou. V případě blankosměnky se její výstavce a první nabyvatel dohodnou, že daná listina nebude od jejího vystavení obsahovat všechny náležitosti³⁴. Blankosměnka je tedy emitována s úmyslem pozdějšího doplnění. Z toho důvodu výstavce ponechá na listině prázdná místa a pro účel jejich pozdějšího doplnění udělí prvnímu majiteli blankosměnky tzv. vyplňovací právo. Oproti tomu listina, kde chybí nějaká podstatná náležitost proto, že ji tam výstavce opomenul doplnit (ať už z důvodu nevědomosti, či nedbalosti) není považována za blankosměnku, nýbrž za směnku neplatnou podle ust. § 2 odst. 1 ZSŠ. Rozhodujícím

³³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007, *sp. zn. 29 Odo 721/2006*

³⁴ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 80-81

faktorem je právě ona „záměrnost“, jelikož záměrem výstavce bylo vystavit směnku platnou a úplnou již od počátku, nikoli blankosměnku.

Zajímavé otázky vyvstávají v případě převodu takto neplatné směnky a jejího doplnění pozdějším nabyvatelem. Uvažme situaci – máme směnku neplatnou z důvodu nedostatku nutných obsahových náležitostí již od počátku. Majitel ji indosuje a novému nabyvateli řekne, že se jedná o blankosměnku a že chybějící údaj tam může doplnit (podmínky vyplnění ponechávám stranou). Po doplnění chybějícího údaje se z neplatné směnky stává směnka formálně platná. Domnívám se, že v takovém případě by musela být chráněna dobrá víra nabyvatele o tom, že nabývá blankosměnku, ke které existuje vyplňovací právo. Dlužník by ji musel bohužel při postihu zaplatit, jelikož nabyvatel při jejím nabývání nejednal ve zlé víře a ani se neprovinil hrubou nedbalostí. Dále se domnívám, že pokud by dlužník prokázal, že se před vyplněním jednalo skutečně o neplatnou směnku a ne blankosměnku, mohl by uplatnit po předchozím majiteli nárok na náhradu škody.

Teorie se nezřídka zabývá otázkou, co se přesně myslí, onou neúplností. Rozumí se jí absence některé z podstatných náležitostí směnky, nebo postačí, aby chyběl i údaj nepodstatný, pokud se strany dohodly, že tam má být a že bude doplněn později? Podstatné náležitosti směnky jsem uvedl v předešlých výkladech, za nepodstatné náležitosti můžeme považovat např. domicilační doložku, zápornou protestační doložku, doložku úzkosti apod. Danou otázku zákon neřeší, nicméně k této problematice se hojně vyjadřuje teorie.

Kovařík³⁵ i Kotásek³⁶ se shodují, že o blankosměnku se jedná i tehdy, pokud na listině chybí náležitost nepodstatná. V takovém případě pak blankosměnka bude mít formálně podobu platné směnky, přesto se však stále bude jednat o blankosměnku. Rozhodujícím faktorem je vůle účastníků tento údaj později na blankosměnku doplnit a teprve tím vytvořit úplnou směnku³⁷. Naproti tomu Kopáč uvádí, že „u blankosměnky se doplňují údaje, které jsou podstatnými náležitostmi směnky a u nichž každému podpisujícímu směnky musí být tedy jasné, že tyto údaje budou dodatečně doplněny, aby směnka byla platnou“³⁸. Já osobně se přikláním

³⁵ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 116

³⁶ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 80 - 81

³⁷ Šnyrch R., *Teoretické aspekty blankosměnky*, Bulletin advokacie č. 1/1997, s. 25

³⁸ Kopáč L., *SMĚNKY a směnečné právo, směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva*, Praha, PROSPEKTRUM Praha, 1992, s. 33

k prvně uvedeným názorům, přičemž vycházím z přísnosti ZSŠ. Ten nikde neuvádí, že by se mělo jednat o doplnění pouze podstatných náležitostí. Naopak, z textu ust. § 10, „*nebyla-li směnka... vyplněna tak, jak bylo ujednáno*“, se dá vyvodit, že nebrání nic tomu, aby si účastníci sjednali doplnění jakýchkoli náležitostí, tedy i těch nepodstatných.

3.3.3. Podpis

Jak jsem uvedl již dříve, k podstatným náležitostem směnky patří mj. i podpis výstavce. Bez tohoto podpisu by směnka byla pouze bezcennou listinou. Obdobně lze tvrdit i u blankosměnky, u níž je též podpis nutnou obsahovou náležitostí.

Nejčastěji se setkáváme s blankosměnkami, které jsou podepsány výstavcem, jakožto budoucím dlužníkem ze směnky vlastní. K doplnění pak většinou chybí směnečná suma, či jiný údaj. Chalupa dále rozlišuje dvě možné podoby blankosměnky, a to ve formě blankoakceptu a blankoavalu³⁹. Platně existující blankosměnka může vzniknout i podpisem příjemce (akceptanta). V takovém případě hovoříme o tzv. blankoakceptu, který je de facto předběžně akceptovaná dosud neexistující směnka cizí. Směnkou úplnou se stane až okamžikem doplnění podpisu výstavce, popř. doplněním dalších chybějících náležitostí.

Další forma, ve které může blankosměnka existovat je tzv. blankoaval. Taková blankosměnka obsahuje rukojemské prohlášení a je podepsána pouze avalem. K doplnění tedy chybí zejména podpis výstavce, popř. směnečníka. Může však být podpis výstavce na takto vystavených blankosměnkách doplněn až po datu jejich splatnosti? Takto doplněný podpis by totiž měl za následek, že platná směnka by de facto v okamžiku její splatnosti ještě neexistovala, a tudíž by ani v okamžiku splatnosti neexistovala povinnost dlužníků zaplatit směnečnou sumu. S daným problémem si již dříve poradila judikatura. Dle rozsudku Nejvyššího soudu nezpůsobuje nedostatek podpisu na blankosměnce v den její splatnosti neplatnost směnky po jejím doplnění a směnka se stane platnou okamžikem podpisu⁴⁰.

Mimo výše uvedených podpisů se na směnce může vyskytovat i podpis osoby oprávněné ze směnky – věřitele. Nabízí se otázka, zda i samotný podpis

³⁹ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 83

⁴⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 483/2002

věřitele může platně založit vznik blankosměnky. Odpověď je jednoduchá. Směnka je cenný papír obsahující jednostranná prohlášení dlužníka, či rukojmího a právě podpisy těchto osob jsou směnečně právně významné a zakládají směnečně právní vztahy. Oproti tomu s podpisem věřitele na směnce směnečné právo nespojuje žádné důsledky, a tedy ani pro vznik blankosměnky není tento podpis významný. Listina obsahující pouze podpis věřitele by tedy byla z právního hlediska bezvýznamnou.

3.3.4. Určení za směnku

K dalšímu znaku blankosměnky, ke kterému dospěla teorie, patří i její předurčení stát se směnkou po doplnění chybějících náležitostí. Význam tohoto znaku spočívá v tom, že de facto odlišuje blankosměnky od jiných nevyplněných listin, které nejsou předurčeny stát se v budoucnu směnkami. Pokud bychom tento znak nebrali v úvahu, mohli bychom ad absurdum za blankosměnku považovat každou listinu, která je někým podepsána a do které chybí vyplnit některé údaje.

V tomto ohledu se otevírá široký prostor pro zneužívání blankosměnek, kdy listina nepředurčená ke vzniku směnky byla proti vůli podpisatele vyplněna tak, že se z ní, co do formálních obsahových náležitostí, stala směnka platná. V takovém případě podpisateli této listiny nezbyde než u soudu uplatnit námitky a prokázat, že směnka vznikla protiprávním způsobem tak, že na podepsanou listinu, která nebyla předurčena stát se směnkou, byly doplněny chybějící náležitosti. V souvislosti s tím může žalovaný namítat i to, že nebylo uděleno vyplňovací právo směnečné.

Stále diskutabilním problémem však zůstává, jakým způsobem má být toto předurčení stát se směnkou provedeno. Ohledně této otázky se teorie rozchází, přičemž existuje několik různých názorových proudů. Kovařík uvádí: „Z listiny takto vydané však musí vyplývat, že je určena k tomu, aby se z ní posléze stala směnka. Zároveň však musí být patrné, že ještě o směnku nejde. Z tohoto hlediska nutno uvážit, jaké jsou hranice nevyplněnosti. Z výše uvedeného bude zřejmo, že vedle alespoň jednoho podpisu mělo by se na listině vyskytovat slovo směnka“⁴¹. Kovařík se tedy přiklání k tomu názoru, že předurčení blankosměnky stát se směnkou, by mělo být vyjádřeno přímo na listině slovem „směnka“.

⁴¹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 117

Druhý názorový proud reprezentuje Kotásek, který tvrdí, že předurčení stát se směnkou musí též vyplývat přímo z listiny, nicméně s tím rozdílem, že není nutné, aby bylo vždy na listině slovo „směnka“. Podle Kotáska tento požadavek nelze ze zákona dovodit. K předurčení listiny stát se směnkou tak postačí např. připojení doložky „*k této listině bylo ve smyslu §10 ZSŠ zřízeno vyplňovací právo*“⁴². V tomto případě je pak nepochybné, že daná listina má v budoucnu existovat jako platná směnka.

Další názor představuje Chalupa⁴³, který tvrdí, že „*blankopodpisatel a nabyvatel blankosměnky musí být v okamžiku emise srozuměni s tím, že listina bude následně vyplněna tak, že jejím doplněním vznikne platná směnka*“. Podle Chalupy tedy postačí jakési „srozumění“ s tím, že v budoucnu bude daná blankolistina vyplněním přeměněna na směnku. S tímto názorem si dovolím nesouhlasit. Pouhé „srozumění“, tedy jakési vnitřní přesvědčení, dle mého názoru nemůže stačit. Taková listina postrádá jednak označení za směnku a jednak z ní nevyplývá ani existence směnečného vyplňovacího práva. Takové pojetí by v praxi vedlo k tomu, že de facto jakákoliv nevyplněná listina by mohla být považována za blankosměnku.

Pokud má být blankosměnka budoucí směnkou, je dle mého přesvědčení nezbytné, aby skutečnost, že se daná listina stane směnkou, vyplývala přímo ze samotné listiny. Osobně se přikláním ke Kovaříkovi, že v samotném textu listiny by mělo být obsaženo slovo směnka. Nicméně, teze Kotáska, že k určení za směnku postačí, aby na listině byla doložka o zřízení vyplňovacího práva, aniž by se na ní vyskytovalo slovo směnka, není dle mého názoru nesprávná, zaslouží si však hlubšího rozebrání.

Uvažme listinu, která bude obsahovat pouze podpis a dole malým písmem doložku „*k této listině bylo zřízeno vyplňovací právo*“. Nic jiného daná listina obsahovat nebude. Dle Kotáska by i taková listina mohla být považována za blankosměnku. Pokud by však bylo na mně takovou listinu právně zhodnotit, jako k blankosměnce bych se k ní stavěl velice skepticky a jako zárodek platné směnky bych ji nepovažoval. Oproti tomu, pokud by na stejné listině bylo dále uvedeno slovní spojení „*za tuto zaplatím*“, a pokud by pod podpisem osoby bylo

⁴² Kotásek J., *Komentář k čl. I zákona směnečného a šekového - § 9 až 10*, Obchodní právo č. 9/2002, Praha, Prospektrum spol. s r.o., s. 18 - 19

⁴³ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 81

uvedeno, že se jedná o výstavce, jakož i další údaje tolik typické pro směnku (datum a místo vystavení, splatnost), tak po zhlédnutí takové listiny bych musel nutně dojít k závěru, že se o blankosměnku jedná, ačkoli se na ní nevyskytuje slovo směnka.

Ke tvrzení Kotáska tedy závěrem shrnuji, že, dle mého názoru, ne vždy doložka o zřízení vyplňovacího práva postačí k předurčení blankosměnky za směnku, jelikož tato doložka sama o sobě o ničem nevyovídá. Listinu obsahující takovou doložku je pak nutné posuzovat komplexně, z hlediska jejích dalších obsahových náležitostí. Po tomto prozkoumání můžeme pak vyvodit kvalifikovaný závěr, že se jedná o blankosměnku, a nebo že daná listina blankosměnkou s největší pravděpodobností není. V praxi lze budoucím problémů jednoduše předejít použitím směnečných formulářů.

3.3.5. Existence vyplňovacího práva směnečného

Dalším charakteristickým znakem blankosměnky je vyplňovací právo směnečné. Jak jsem již popsal v předešlých výkladech, blankosměnka je listina obsahující prázdná místa, určená k pozdějšímu vyplnění. Ono vyplnění prázdných míst však nemůže probíhat libovolně dle vůle aktuálního majitele blankosměnky, ale na základě dohodnutých pravidel mezi výstavcem a prvním majitelem blankosměnky. V praxi jsou pak tato pravidla obsažena v tzv. dohodě o vyplňovacím právu směnečném, jejímž obsahem je způsob a podmínky, při jejichž splnění může být blankosměnka doplněna a tím přeměněna na směnku úplnou⁴⁴.

3.4. Převod blankosměnky a účinky s tím spojené

Blankosměnka i vyplňovací právo, ačkoli jsou udělovány konkrétní osobě, nejsou vázané na své majitele a mohou být volně převáděny. Převodem pak dochází ke změně účastníků směnečného vztahu, a to na straně směnečného věřitele. Stejně tak může dojít i k jejímu přechodu⁴⁵ v případě úmrtí majitele směnky, zrušení právnické osoby bez likvidace apod.

Význam převodu směnky, jakož i blankosměnky je značný. ZSŠ totiž

⁴⁴ Vyplňovací právo směnečné si zaslouží jistě podrobnější komentář, a proto je mu věnována samostatně kapitola čtvrtá a pátá této práce

⁴⁵ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 93

s indosací směnky spojuje odlišné právní důsledky, než občanský zákoník v případě převodu pohledávek *cesse*⁴⁶.

Způsob převodu blankosměnky má, v souvislosti s jejím vyplněním, významný vliv na možnou obranu dlužníka před soudem. Z toho důvodu je nutné převádění blankosměnek posuzovat z několika hledisek. Jednak rozlišujeme směnečněprávní převod blankosměnky (*indosace*, *blankoindosace*, *blankotradice*) a jednak mimosměnečněprávní převod, dle občanského zákoníku (postoupení pohledávky - *cesse*). Dále musíme rozlišovat, zda došlo k převodu směnky neúplně (blankosměnky), a nebo směnky, která byla dříve blankosměnkou, ale převáděna byla již jako směnka úplná. A konečně je také záhodno diferencovat, zda k převodu došlo před splatností směnky a nebo po splatnosti. S výše uvedenými převody se pojí různé účinky, a proto je nutné je rozlišovat. Dané účinky se pak projevují v existenci kauzálních námitek dlužníka a jejich uplatnění v případném směnečném soudním řízení.

Co se týče vztahu blankosměnky a vyplňovacího práva, tyto dvě různé právní skutečnosti spolu neodmyslitelně souvisí, jeden bez druhého se nemohou vyskytovat, a proto vyplňovací oprávnění vždy přechází na nového majitele automaticky společně s blankosměnkou a naopak⁴⁷. V praxi takové pravidlo znamená, že po převodu blankosměnky si nový majitel do ní nemůže vyplnit jaké údaje chce, ale je vázán obsahem dohody o vyplňovacím právu. V tomto ohledu lze spatřovat ochranu směnečného dlužníka, který za určitých okolností může namítat neoprávněné vyplnění blankosměnky⁴⁸.

3.4.1. *Indosace vs. cesse*

Směnka bývá označována jako zákonný ordrepapír. To samé lze tvrdit i o blankosměnce. Význam tohoto označení spočívá v tom, že směnka je převoditelná na jinou osobu rubopisem, aniž by výslovně obsahovala doložku „*na řad*“⁴⁹. Nejvyšší soud dokonce vyjudikoval, že směnku na řad nelze převést jiným způsobem než rubopisem. V odůvodnění uvedl, že ZSŠ jinou možnost převodu sice

⁴⁶ Srov. ust. § 524 odst. 2 občanského zákoníku a ust. § 14 odst. 1 ZSŠ

⁴⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, *sp. zn. 29 Odo 1407/2006*

⁴⁸ O neoprávněném vyplnění blankosměnky více v kapitole páté a šesté této práce

⁴⁹ Srov. ust. § 11 odst. 1 zákona směnečného a šekového

nevyklučuje, ale ani nezakládá. Z toho důvodu lze pak na převod směnky aplikovat i ustanovení z obecného závazkového práva, z občanského zákoníku. Nicméně, ve vztahu k občanskému zákoníku je speciálním předpisem zákon o cenných papírech, který upravuje převody cenných papírů samostatně v ust. § 18, čímž (dle zásady *lex specialis derogat legi generalis*) vylučuje aplikaci občanskoprávní úpravy⁵⁰. V ust. § 18 odst. 1 tohoto předpisu je pak stanoveno, že k převodu listinného cenného papíru na řad se vyžaduje rubopis. Tímto rozhodnutím Nejvyšší soud vyřešil problém, zda rubopis a *cesse* stojí vedle sebe, jako dva alternativní způsoby převodu, a nebo jeden druhý vylučují. Z výše uvedeného je patrné, že správně je možnost druhá.

V praxi se pak indosament nejčastěji píše na rub směnky (od toho pojem „*rubopis*“) ve znění „*za mě na řad*“ nebo pouze „*na řad*“, a nebo jiným podobným označením. Za tím pak následuje jméno indosatáře – osoby, na kterou je směnka převáděna, a to vše samozřejmě podepsáno indosantem (převodcem). V jakém případě lze tedy blankosměnku převést *cessí*? ZSŠ dává výstavci možnost převod rubopis vyloučit připojením doložky „*nikoli na řad*“. Připojením této doložky se z blankosměnky, jakožto z cenného papíru na řad, stává cenný papír na jméno a směnku je následně možné převést klasickým občanskoprávním způsobem, *cessí*, čili smlouvou o postoupení pohledávky.

Proč však tohle tak důsledně rozlišují? Mezi indosací a *cessí* je totiž zásadní rozdíl co do účinků převodu. Rozdíl natolik významný, že velkou měrou ovlivňuje budoucí postavení dlužníka při případném vymáhání směnečné sumy. Na rozdíl od směnky však blankosměnka není cenným papírem, a proto veškeré účinky související s převodem směnky nastávají až jejím vyplněním *ex tunc* tak, jako by byla již od samotného počátku převáděna směnka úplná⁵¹.

Samotný rubopis nebo smlouva o postoupení pohledávky však k dokonání převodu nestačí. Dle ust. § 17 odst. 1 zákona o cenných papírech dochází k převodu listinného cenného papíru jeho předáním nabyvateli, nestanoví – li dohoda stran nebo zákon něco jiného. V této věci si dovolím zmínit rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ohledně rubopisu v průběhu soudního řízení. Vrchní soud zde došel k závěru, že pokud v průběhu soudního řízení žalobce směnku převede a nabyvatel

⁵⁰ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005, *sp. zn. 29 Odo 1114/2004*

⁵¹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 119

směnky souhlasí se svým vstupem do řízení, je tím prokázáno, že se žalobce a nabyvatel dohodli, že k převodu směnky na nabyvatele dochází i bez jejího předání nabyvateli⁵². S převodem (blanko)směnky pak spojujeme následující účinky:

3.4.1.1. Převodní účinek

Převodní účinek rubopisu se dle Chalupy projevuje tak, že indosant přestává být věřitelem ze směnky, kterým se po rubopisu stává indosatář⁵³. V ZSŠ je pak tento účinek vyjádřen v ust. § 14, kde je uvedeno, že „*indosamentem se převádějí všechna práva ze směnky*“. Význam tohoto ustanovení spočívá zejména v jeho posledních slovech – „*ze směnky*“. Indosatář totiž nevstupuje do všech práv předchozího majitele směnky, nýbrž originárně nabývá pouze práva směnečná, ta práva, která vyplývají z obsahu směnky⁵⁴. Při indosace se tak postavení nového majitele směnky se odvíjí pouze od obsahu směnky. Právě tato skutečnost je kouzlem indosamentu, ale zároveň projevem směnečné přísnosti, jelikož se později promítne i do možnosti uplatnění námitek dlužníka. V praxi se tato skutečnost potom projeví tak, že směnečný dlužník ztrácí možnost uplatnění kauzálních námitek⁵⁵, čímž se dramaticky zhoršuje jeho postavení.

Na rozdíl od indosace je *cesse* typickým mimosměnečným převodem směnky, který se řídí ust. § 524 a násl. občanského zákoníku ve spojení s ust. § 19 zákona o cenných papírech, kde je zakotvena povinnost písemné formy smlouvy o převodu listinného cenného papíru. Zcela zásadní jsou pak rozdílné účinky *cesse* oproti rubopisu. Nabyvatel směnky *cessí* totiž nenabývá práva ze směnky originárně, nýbrž derivativně vstupuje do práv a povinností předchozího majitele⁵⁶. Dlužníkovi tak zůstávají zachovány jeho námitky, které by jinak měl i vůči postupiteli směnky. Postavení dlužníka po převodu směnky *cessí* se tedy nezhoršuje.

Z pohledu dlužníka je tedy převod *cessí* mnohem výhodnější, jelikož směnečná přísnost se zde při případném vymáhání směnečné sumy neprojevuje v takové intenzitě, jako u převodu rubopisem. Negativní stránkou pro majitele směnky však je, že právě z tohoto důvodu bude taková blankosměnka mnohem

⁵² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2007, *sp. zn. 12 Cmo 529/2006*

⁵³ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 152

⁵⁴ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 113

⁵⁵ Srov. ust. § 17 ZSŠ

⁵⁶ Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 123

hůře obchodovatelná.

3.4.1.2. Garanční účinek

Další účinek indosamentu je účinek garanční, jinak též zvaný záruční. Záruční účinek znamená, že indosant odpovídá za přijetí a za zaplacení směnky⁵⁷. Opakovanou indosací tak směnka získává na své hodnotě a stává se lépe dobytou, jelikož se zvyšujícím se počtem indosantů se zvyšuje i počet nepřímých dlužníků, na kterých se pak majitel může hojit v případě, že směnka nebude zaplacená dlužníkem přímým. Tuto odpovědnost však může indosant omezit tím, že zakáže další indosaci směnky připojením tzv. rektadoložky „*nikoli na řad*“, a nebo ji může úplně vyloučit připojením tzv. doložky úzkosti znějící nejčastěji „*sine obligo*“ nebo „*bez postihu*“. Připojení rektadoložky indosant neodpovídá jen těm, na něž byla směnka dále indosována, ve druhém jmenovaném případě vylučuje svoji odpovědnost vůči všem věřitelům⁵⁸.

V případě *cesse* je konstrukce odpovědnosti postupitele vůči postupníkovi odlišná. Odpovědnost postupitele bude posuzována podle občanského zákoníku.⁵⁹ Zde platí, že postupitel ručí jen v případě úplatného převodu pohledávky, jen do výše přijaté úplaty spolu s úroky a pouze v případě, že s k ručení písemně zavázal. Aby však nedošlo k zániku odpovědnosti postupitele, je nutné, aby postupník vymáhal postoupenou pohledávku po dlužníkovi bez bytečného odkladu u soudu.

V souvislosti s tímto si dovoluji zmínit úpravu odpovědnosti postupitele v novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“) s plánovanou účinností od 1. 1. 2014. Dle NOZ není nutné, aby se postupitel k odpovědnosti zvlášť zavazoval, odpovědnost nastává přímo ze zákona. V souvislosti s převodem blankosměnky je však z mého pohledu důležité jiné ust. NOZ, a to, že odpovědnost postupitele neplatí v případě, že „*postupník věděl, že pohledávka je budoucí, nejistá, nebo nedobytná*“⁶⁰. Budoucí pohledávka je taková pohledávka, která v době postoupení

⁵⁷ Srov. ust. § 15 ZSŠ

⁵⁸ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 105

⁵⁹ Srov. ust. § 527 občanského zákoníku

⁶⁰ Srov. ust. § 1879 - § 1885 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; též komentář Bělohlávek, A. J., Černý, F., Jungwirthová, M., Klíma, P., Profeldová, T., Šrotová, E., „*Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*“, Plzeň, Aleš Čeněk, 2012, s. 536

neexistuje a má vzniknout teprve v budoucnu. Je možné toto ustanovení aplikovat i na blankosměnku? Blankosměnka není sama o sobě „zatím“ cenným papírem a žádnou pohledávku v sobě neztělesňuje. Ta vznikne teprve v budoucnu jejím doplněním. Znamená to tedy, že v případě převodu blankosměnky cessí dle NOZ postupitel neodpovídá vůbec? Z jazykového výkladu daného ustanovení by jistě bylo možné takový závěr dovodit. Důležitou úlohu však vždy hraje judikatura, která zde zatím bohužel není. Citované ustanovení NOZ dále z odpovědnosti postupitele vylučuje pohledávky nejisté. Toto pravidlo by jisté také zasloužilo polemiku. Vždyť vyplnění blankosměnky závisí na splnění určitých podmínek. Není však jisté, zda tyto podmínky někdy vůbec nastanou a tudíž není ani jisté, zda blankosměnka bude někdy vyplněna a tedy není vůbec jisté, zda blankosměnka bude někdy přeměněna na úplnou směnku. Je tedy blankosměnka „*pohledávkou nejistou*“ dle ust. 1885 NOZ? Pokud ano, je tím opět vyloučena odpovědnost postupitele. Soudní rozhodnutí ve věcech směnečných jsou však hodně specifické, někdy až překvapivé. Počkejme si tedy do do budoucna, jak tato problematika bude soudem rozřešena.

Ohledně garančního účinku cessí a indosamentem lze tedy učinit závěr, že z pohledu nabyvatele blankosměnky je výhodnější převod rubopisem. Naopak, z pohledu převodce blankosměnky je výhodnější převod formou cesse, nebo v případě rubopisu svoji odpovědnost za zaplacení (nebo i přijetí) směnky vyloučit.

3.4.1.3. *Legitimační účinek*

V ZSŠ je legitimační účinek rubopisu vyjádřen v ust. § 16 odst. 1 tak, že držitel směnky je jejím řádným majitelem, pokud je k tomu legitimován nepřetržitou řadou rubopisů svědčících v jeho prospěch. První indosament tedy logicky musí být podepsán remitentem a každý následující rubopis předcházejícím indosatářem. V tomto ohledu opět uvedu příklad směnečné přisnosti, kdy bylo Vrchním soudem vyjudikováno, že směnečný dlužník nemůže vznést námitku, že osoba, která směnku indosovala za indosanta k tomu nebyla oprávněna. Na závazku dlužníka se tímto nic nemění, jemu přísluší pouze formálně „pohledem“ zkontrolovat, zda je na směnce nepřetržitá řada rubopisů svědčících ve prospěch majitele směnky⁶¹.

⁶¹ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 6. 2004, sp. zn. 9 Cmo 146/2004

U cesse není legitimačním důvodem není nepřetržitá řada rubopisů na směnce, nýbrž smlouva o postoupení pohledávky. Postupitel má navíc povinnost postoupení pohledávky bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi, anebo mu její postoupení musí prokázat postupník předložením smlouvy⁶².

3.4.1.4. Ztráta kauzálních námitek

Ztráta kauzálních námitek nebývá obecně považována za jeden z účinků indosace směnky. Je to spíše důsledek, který se projeví teprve v případném sporu o zaplacení směnečné sumy.

Z pohledu dlužníka je pak tento důsledek zřejmě nejvýznamnějším „účinkem“ spojeným s indosací směnky (a pravděpodobně též nezamýšleným, jelikož o něm v mnoha případech neví). Kauzální námity jsou takové námity, které mají původ v jiných než směnečných vztazích a které dlužník mohl uplatnit vůči prvnímu majiteli směnky. Tyto námity jsou tedy přípustné pouze mezi prvním majitelem směnky a dlužníkem⁶³, tedy pouze mezi osobami, kterých se týká tzv. kauza směnky. K osvětlení této problematiky uvádím příklad:

Dlužník k zajištění své půjčky vystaví věřiteli směnku. Kauzálním vztahem mezi dlužníkem a věřitelem je tedy právní vztah vyplývající ze smlouvy o půjčce. Věřitel však bez vědomí dlužníka směnku indosuje na třetí osobu. Poté dlužník půjčku splatí a kauzální vztah mezi ním a věřitelem tímto zanikl. V případě, že by po něm věřitel z kauzálního vztahu poté požadoval zaplacení směnečné sumy, může se dlužník úspěšně bránit tím, že mu již půjčku splatil, nic mu tedy nedluží a není tedy ani povinen zaplatit mu směnečnou sumu. Tohle však po indosaci směnky neplatí. K dlužníkovu tíží je teď majitelem směnky třetí osoba, vůči které kauzální námity vznést nemůže, ledaže by prokázal, že tato osoba jednala při nabývání vědomě na jeho škodu. Indosatáře směnky se nijak nedotýká kauza směnky – důvod vzniku směnky! Z toho důvodu, pokud se u soudu neubrání jinými námity, bude dlužník muset zaplatit směnečnou sumu aktuálnímu majiteli směnky, ačkoli svůj kauzální závazek řádně splnil.

Z uvedeného příkladu je jasně patrné, v čem spočívá ona směnečná přísnost v případě indosace směnky. Dlužník se indosací dostává de facto do bezvýhodné situace. Ztráta kauzálních námitek však neplatí absolutně. Ust. § 17 dává dlužníkovi

⁶² Sro. ust. § 526 občanského zákoníku

⁶³ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 477/1994

jistou šanci, jak se kauzálními námitkami ubránit i vůči indosatářům, a to v případě, že „majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka“. Vědomé jednání na škodu dlužníka je však nutné prokázat a břemeno důkazní nese právě dlužník.

Otázkou do diskuze však zůstává, co se konkrétně myslí oním „vědomím jednáním na škodu dlužníka“. Bezesporu se takovým jednáním myslí jednání, kdy indosant a indosatář jednají ve vzájemné shodě, aby právě indosací způsobili ztrátu kauzálních námitek. Vědomé jednání na škodu dlužníka může dále spočívat např. v tom, že indosatář nabyl blankosměnku i přesto, že věděl, že dlužník svůj kauzální závazek vůči věřiteli splnil, nebo že věděl, že směnka, která byla dříve blankosměnkou, byla doplněna v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu, apod.

Nicméně prokazovat něčí „vědomé jednání“ je vždy velice obtížné, a proto nedoporučuji dlužníkovi nic jiného, než si kauzální námitky zachovat tím, že vystaví směnku opatřenou rektadoložkou.

Co se týče převodu blankosměnky indosací, zde dochází též ke ztrátě možnosti uplatnit kauzální námitky proti majiteli blankosměnky. Obrana dlužníka je však založena na poněkud odlišné konstrukci, než u převodu směnky. Je zde totiž jeden důležitý faktor tolik typický pro blankosměnku – vyplňovací právo směnečné, které přechází automaticky na nového majitele blankosměnky. Převod blankosměnky je pak upraven samostatně v ust. § 10 ZSŠ. Dle tohoto ustanovení, předpokladem obrany dlužníka je skutečnost, že nabyvatel blankosměnky jednal ve zlé víře, a nebo se při nabývání provinil hrubou nedbalostí. Bohužel k nemalé radosti dlužníka je to opět právě on, kdo bude muset v případném soudním sporu porokázat takové jednání nabyvatele.

3.4.2. Podindosament a jeho účinky

Ne každý indosament způsobuje ztrátu kauzálních námitek. Podindosamentem (podrubopisem) směnky se rozumí takový indosament, který byl učiněn až po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu. Dle ust. § 20 odst. 1 ZSŠ má takový indosament účinky obyčejné cesse. V případě nedatovaného indosamentu platí zákonná domněnka, že tento byl na směnku napsán před uplynutím lhůty k protestu.

Zajímavý problém se vyskytuje v okamžiku, kdy je (blanko)směnka opatřena doložkou „bez protestu“. Logicky pak nikdy nemůže k protestu dojít a logicky ani nemůže uplynout žádná lhůta k protestu, jelikož ten není třeba učinit. Znamená to tedy, že převod takové směnky, bez ohledu na její datum splatnosti, má vždy za následek ztrátu kauzálních námitek? Logickým výkladem ust. § 20 ZSŠ bychom k takovému závěru jistě mohli dojít. Odpověď nám však poskytuje Nejvyšší soud, který v jednom ze svých rozhodnutí došel k závěru opačnému, když tvrdí, že i pro směnku obsahující doložku „bez protestu“ platí, že byla-li indosována po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu, tak má takový indosament stejné účinky, jako převod pohledávky cessí⁶⁴. Nejvyšší soud tímto judikátem odstranil jakousi mezeru v zákoně, která by v praxi mohla vést opět jen ke zneužívání postavení dlužníka.

3.4.3. Blankoindosament a blankotradice

Obdobně jako tomu je u klasického indosamentu, může být blankosměnka převáděna dále tzv. blankotradicí v případě, že je opatřena tzv. blankoindosamentem.

Blankoindosament je indosament, ve kterém chybí údaj o indosatáři - nabyvateli blankosměnky. Ze směnky se tak de facto dočasně stává cenný papír na doručitele, který je převoditelný blankotradicí „z ruky do ruky“ do té doby, než jej někdo vyplní svým jménem, nebo jménem někoho jiného⁶⁵.

Zajímavostí je, že blankosměnku opatřenou blankoindosamentem lze dále indosovat dalším a dalším blankoindosamentem. Řetězec rubopisů by pak měl podobu pouze řady podpisů na rubu blankosměnky. Hlavní výhodou blankotradice je především skutečnost, že majitelé se při převodu nemusí na směnku podepisovat, čímž se nestávají postihovými dlužníky. Úskalím blankotradice je pak bezpečnost převodu směnky, jelikož práva ze směnky tímto svědčí každému aktuálnímu držiteli směnky, a to i držiteli neoprávněnému. Oprávněnému majiteli směnky pak nezbyvá než se směnky domáhat soudně za předložení a prokázání potřebných důkazů.⁶⁶

⁶⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1636/2005

⁶⁵ Srov. ust. § 13 odst. 2 ZSŠ, ve spojení s ust. § 14 odst. 2 ZSŠ a ve spojení s ust. § 16 odst. 1 ZSŠ

⁶⁶ Kovařík Z., *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 64

Co do účinků má blankoindosament účinky převodní a garanční, jelikož obsahuje podpis indosanta. Otázkou je, zda má blankoindosament též účinek legitimační, když v blankoindosamentu není uvedeno jméno indosatáře. Dle mého názoru i blankoindosament má legitimační účinek. Vycházím přitom z dikce ust. § 16 ZSŠ, kde je uvedeno, že ten, kdo má směnku v rukou, je jejím řádným majitelem, prokáže-li své právo nepřetržitou řadou indosamentů, a to i tehdy, je-li posledním z nich blankoindosament. Na základě tohoto ustanovení je tedy blankoindosamentem legitimován každý držitel směnky („*ten, kdo má směnku v rukou*“), a to i ten, na něhož byla směnka převedena následně blankotradicí.

U blankotradice pak můžeme spatřovat účinek legitimační (viz. ust. § 16 ZSŠ) a převodní. Garanční účinek z logiky věci zde být nemůže. Stejného názoru je i Kovařík⁶⁷. Oproti tomu Chalupa tvrdí, že blankotradice nenavozuje žádný z pravidelných účinků. Dále však uvádí, že držitel takové směnky má všechny výhody, které majiteli směnky poskytuje směnečný převod, a to ale na základě blankoindosamentu a nikoli blankotradice.⁶⁸ S tvrzením Chalupy nesouhlasím. Legitimační účinek blankotradice je vysvětlen v předchozím odstavci. Převodní účinek dle mého názoru vyplývá z ust. § 14 odst. 1, kde je uvedeno, že indosamentem se převádějí všechna práva ze směnky, ve spojení s odst. 2 písm c téhož paragrafu, kde je majiteli směnky opatřené blankoindosamentem umožněno odevzdat směnku třetí osobě na základě blankotradice. Nevidím důvod, proč by zákon umožňoval převod směnky blankotradicí, aniž by s tím zároveň nebyly spojeny převodní účinky práv ze směnky, stejně tak jako je tomu u indosamentu.

3.4.4. Převod blankosměnky v případě prodeje podniku

Zcela specifická situace převodu cenných papírů nastává při prodeji podniku. V takovém případě nemusí být každá (blanko)směnka která je součástí podniku zvlášť indosována na nového nabyvatele, nebo postoupena smlouvou o postoupení pohledávky. Nejvyšší soud dovedl, že v případě prodeje podniku se k převodu listinných cenných papírů nevyžaduje indosament, ani splnění jiných podmínek⁶⁹. K převodu pak dochází právě na základě smlouvy o prodeji podniku.

⁶⁷ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 161

⁶⁸ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 160

⁶⁹ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2002, *sp. zn. 29 Odo 314/2001*

Takový převod je však převodem mimosměnečným, tudíž se domnívám, že dlužníkovi ze směnkby jeho kauzální námitky zůstaly zachovány.

Ale co když převodce na nabyvatele i přes existující smlouvu o prodeji podniku směnkbu přesto indosuje? Proběhl převod na základě indosace, čímž by dlužník ztratil možnost bránit se kauzálními námitkami, anebo se převod bude posuzovat tak, že proběhl na základě smlouvy o prodeji podniku a dlužníkovi jeho námitky zůstanou zachovány? Odpověď je opět k nalezení ve zmiňovaném judikátu, kde je uvedeno, že „*právní úprava smlouvy o prodeji podniku je ve vztahu k právní úpravě zákona o cenných papírech, o převodu listinných cenných papírů i k odpovídající úpravě zákona směnečného a šekového třeba považovat za právní úpravu zvláštní*“. Dle zásady *lex specialis derogat legi generalis* by tedy platilo, že převodu (blanko)směnk se uskutečnil na základě smlouvy o prodeji podniku (která, jako zvláštní úprava, bude mít přednost před úpravou obecnou) a dlužníkovi by tedy námitky zůstaly zachovány.

Daný problém je vška možné, dle mého názoru, velice snadno obejít. Směnkby mohou být i při prodeji podniku (a i při existující smlouvě o prodeji podniku) indosovány na nového nabyvatele, čímž dojde ke ztrátě kauzálních námitek. Při indosaci směnek pouze postačí, pokud bude datován datem dřívějším, než kdy došlo k prodeji podniku. V takovém případě by byla blankosměnka převedena již na základě indosamentu, pozdější smlouva o prodeji podniku by na tento převod neměla vliv.

3.4.5. Smluvní zákaz převodu blankosměnkby

Pohybujeme se v soukromém právu, čili platí zásada „*co není zakázáno, je dovoleno*“. Nic tedy nebrání tomu, aby si výstavce a remitent směnkby sjednali, že remitent není oprávněn převést blankosměnkbu na třetí osobu. Nicméně, takové ujednání však nezakládá neplatnost takového převodu, naopak. Touto problematikou se již zabýval Vrchní soud v Praze, z jehož rozhodnutí vyplývá závěr, že z hlediska směnečného práva jsou všechny směnkby neomezeně převoditelné a žádným právním nástrojem nelze oběhu směnkby zabránit. Dohoda zakazující převod směnkby tedy nemůže mít za následek neplatnost takového převodu, jelikož ten, co do směnečněprávních účinků, je naprosto beavadný a platný. Význam

dohody zakazující převod směnky však spočívá v tom, že jejím porušení je založen případný nárok nanáhradu škody⁷⁰.

⁷⁰ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 2004, *sp. zn. 5 Cmo 242/2004*, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s. 52

4. VYPLŇOVACÍ PRÁVO SMĚNEČNÉ

4.1. Právní úprava

Existence vyplňovacího práva směnečného vyplývá ze samotného textu ust. § 10 ZSŠ, kde je uvedeno, cit. „*nebyla li směnka... vyplněna tak, jak bylo ujednáno*“. Z tohoto slovního spojení můžeme vyvodit, že budoucí vyplnění blankosměnky nemůže být libovolné a že o způsobu vyplnění blankosměnky musí existovat jakési ujednání, dohoda. Z těchto pouhých několika málo slov pak teorie a judikatura vytvořila právní pojem, zvaný jako vyplňovací právo směnečné.

Vzhledem ke stručnosti celé právní úpravy blankosměnky není překvapivé, že o samotném vyplňovacím právu nám toto ustanovení moc neříká, ale pouze „*konstatuje důsledky vyplnění blanka v rozporu s dohodou a vymezuje mantinely pro uplatnění obrany dlužníka proti uplatnění směnky, jestliže tato vznikla vyplněním směnky neúplně v rozporu s dohodou o vyplnění*“⁷¹.

Stručnost této právní úpravy jistě není ku prospěchu potřebám současného obchodního využití blankosměnky, kdy právě vyplňovací oprávnění bývá velmi často zneužíváno majiteli blankosměnek. ZSŠ neupravuje vznik vyplňovacího práva, jakož ani formu a obsah dohody o vyplňovacím právu. Se všemi těmito otázkami se musela vypořádat judikatura.

4.2. Pojem a charakteristika

Vyplňovací oprávnění je jedním z charakteristických znaků blankosměnky. Jeho podstatu tvoří oprávnění majitele blankosměnky doplnit do ní předem určené náležitosti za předem sjednaných podmínek⁷². Kovařík uvádí, že „*vyplňovací právo je vlastně stanovení podmínek, při jejichž splnění dlužníci slibují výslednou směnku proplatit a naopak při nesplnění smluvených podmínek si vyhrazují placení odmítnout*“⁷³.

Vyplňovací oprávnění je vždy udělováno podpisatelem blankosměnky jejímu prvnímu majiteli, a to ve formě tzv. vyplňovací dohody. V případě, že při předání

⁷¹ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 79

⁷² Kotásek J., Pihera V., Pokorná J., Raban P., Vítek J., *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 202

⁷³ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 119

blankolistiny prvnímu majiteli není uděleno vyplňovací oprávnění, neznámá to, že si její majitel může do listiny doplnit jaké údaje chce, ale taková listina bude považována za směnku neplatnou pro nedostatek obsahových náležitostí (viz. výklad v kapitole 3.2.).

Vyplňovací oprávnění není regulováno ZSŠ, ale má spíše povahu práva *siu generis*. Kovařík tvrdí, že toto oprávnění je speciálním majetkovým právem⁷⁴. Chalupa pak dále rozvádí, že „*vyplňovací oprávnění je samostatným, neodvolatelným, děditelným a převoditelným právem majetkové povahy dohotovit blankosměnku na úplnou směnku*“⁷⁵. S tvrzením Chalupy, že vyplňovací oprávnění je samostatným právem si dovoluji nesouhlasit. Jsem toho názoru, že vyplňovací oprávnění sice stojí „samostatně“ vedle blankosměnky, avšak bez ní nemůže samostatně existovat. Existence vyplňovacího práva je totiž podmíněna existencí blankosměnky. Mezi vyplňovacím oprávněním a blankosměnkou je jakýsi akcesorický vztah, který spočívá v tom, že vyplňovací právo nemůže existovat samostatně bez blankosměnky a sdílí její právní osud⁷⁶. Toto v praxi znamená, že blankosměnka nemůže být v držení jiné osoby než té, které svědčí vyplňovací oprávnění⁷⁷. Majitel blankosměnky tedy nemůže převést na jinou osobu pouze vyplňovací oprávnění a blankosměnku si ponechat. Pokud bychom tedy připustili samostatnost vyplňovacího oprávnění, mohlo by dojít k absurdní situaci, kdy by majitel blankosměnky nemohl listinu vyplnit, jelikož by nedisponoval vyplňovacím oprávněním a naopak držitel vyplňovacího oprávnění by nedisponoval blankosměnkou k doplnění.

Jistou samostatnost vyplňovacího oprávnění (a možná, že právě tohle Chalupa myslel) lze spatřovat snad v tom, že vyplňovací právo není vázáno na prvního majitele blankosměnky, který ji může volně převést a spolu s ní i vyplňovací oprávnění.

Za zmínku ještě stojí uvést, že vyplňovací oprávnění je nepromlčitelné.

⁷⁴ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 119

⁷⁵ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 92

⁷⁶ K závěru, že vyplňovací oprávnění sdílí právní osud blankosměnky došel i Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí *sp. zn. 29 Cdo 2605/2007*, ze dne 22. 4. 2009, kde je uvedeno, že s převodem nebo přechodem blankosměnky na další osobu zároveň bez dalšího přechází i právo ji vyplnit na nabyvatele listiny, aniž by bylo nutné uzavírat smlouvu o postoupení pohledávky.

⁷⁷ Kovařík Z., *Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku*, Právní rozhledy, č. 1/2007, C. H. Beck, s. 14

K tomuto závěru dospěl Vrchní soud v Praze⁷⁸, když argumentuje např. tím, že oprávnění blankosměnku vyplnit je k této listině akcesorické, a proto nemůže být toto právo promlčeno v době, kdy blankosměnka stále existuje. Soud však připouští, že lze vyplňovací právo smluvně omezit lhůtou k vyplnění.

4.3. Podmínky vzniku vyplňovacího oprávnění

Vznik vyplňovacího oprávnění „se zakládá na úmluvě mezi osobou, která tuto směnku podepsala, a osobou, která blankosměnku přijímá“⁷⁹. Takto shodně tvrdí Kovařík i Chalupa⁸⁰ a s tímto tvrzením se i já ztotožňuji. Jedná se tedy o existenci dohody o vyplňovacím právu, jako základní předpoklad vzniku vyplňovacího oprávnění. Vyloučen je vznik vyplňovacího oprávnění ze zákona, či rozhodnutím soudu⁸¹. Kovařík⁸² dále tvrdí, že existence dohody o vyplňovacím právu není jediným předpokladem pro vznik vyplňovacího oprávnění. Tato jediná skutečnost sama o sobě nestačí. K tomu přidává další dvě podmínky, které musí být kumulativně splněny, a to:

1. existence samotné blankosměnky
2. předání blankosměnky jejímu prvnímu majiteli

K první podmínce uvádí, že smlouva je sice základem tohoto oprávnění, avšak k jeho vzniku sama nestačí. K tomu musí existovat ještě samotná blankosměnka. S touto podmínkou se i já, ve světle aktuální judikatury ztotožňuji. Nutnost existence blankosměnky jako podmínku vzniku vyplňovacího práva nastínil i v jednom ze svých rozhodnutí Nejvyšší soud, když tvrdí že „*Má-li jít skutečně o blankosměnku, musí existovat též konkrétní ujednání o způsobu vyplnění záměrně nevyplněných údajů na směnce. Právo vyplnit blankosměnku pak s blankosměnkou neoddělitelně souvisí, když si lze jen stěží představit že by existovalo právo vyplnit blankosměnku, aniž by blankosměnka existovala a bez dohody o vyplnění by bylo jen stěží možno hovořit o blankosměnce*“⁸³.

⁷⁸ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004

⁷⁹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 120

⁸⁰ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 86

⁸¹ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 93

⁸² Kovařík Z., *Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku*, Právní rozhledy, č. 1/2007, C. H. Beck, s. 12 - 13

⁸³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1407/2006

S čím se však já již neztotožňuji je třetí podmínka vzniku vyplňovacího oprávnění, kterou má být předání blankosměnky jejímu prvnímu majiteli. Kovařík k tomu uvádí, že vyplňovací oprávnění nevznikne v případě, kdy si blankovýstavce ponechá blankosměnku ve svém držení. Dle mého názoru ono „předání“ již nemá na vznik vyplňovacího oprávnění faktický vliv. Existence blankosměnky, jakož i existence platně uzavřené dohody o vyplňovacím právu, již samy o sobě zakládají vznik vyplňovacího oprávnění. Pokud si výstavce ponechá blankosměnku ve svém držení, na existenci vyplňovacího práva se nic nemění, ale pouze je bráněno jeho realizaci, výkonu. Následné předání blankosměnky prvnímu majiteli je dle mého soudu pouze jakýmsi případným budoucím umožněním výkonu vyplňovacího práva.

Závěrem k této problematice tedy shrnuji, že ke vzniku vyplňovacího oprávnění je potřebné splnění dvou podmínek. Jednak existence dohody o vyplňovacím právu a za druhé existence samotné blankosměnky, se kterou vyplňovací oprávnění neoddělitelně souvisí. Samotná realizace vyplňovacího oprávnění pak závisí pouze na výstavci blankosměnky tím, zda předá blankosměnku jejímu prvnímu majiteli a umožní mu tak (za sjednaných podmínek) vykonat již existující vyplňovací právo.

4.4. Dohoda o vyplňovacím právu a vyplňovací prohlášení

Dohoda o vyplňovacím právu (jinak též nazývaná smlouva o vyplnění blankosměnky, vyplňovací dohoda apod.) je právním důvodem realizace vyplňovacího oprávnění. Tato dohoda není regulována v žádném předpise, její existence je pouze zmíněna v ust. § 10 ZSŠ. Jedná se tedy o smlouvu inominátní⁸⁴.

V praxi se lze velmi často setkat s tzv. písemným vyplňovacím prohlášením o tom, jak má být směnka vyplněna. Takové prohlášení je jednostranným právním úkonem výstavce blankosměnky a nejedná se tedy o dohodu o vyplňovacím právu ve smyslu ust. § 10 ZSŠ. Toto ustanovení předpokládá „*ujednání*“ o vyplňovacím právu, čili dohodu, smlouvu. Dle striktního textu ZSŠ tedy prohlášení o vyplňovacím právu nemůže založit právo majitele směnky na její vyplnění.

Význam vyplňovacího prohlášení pak spočívá zejména v tom, že majiteli

⁸⁴ Kovařík Z., *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 80

směnky dává důkaz o tom, že byla sjednána zpravidla ústní dohoda o vyplňovacím právu⁸⁵. Předložení vyplňovacího prohlášení soudu pak postačí k prokázání vzniku a obsahu dohody o vyplňovacím právu. Obdobný závěr lze vysledovat z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, cit.: „byla v ústní formě uzavřena dohoda o vyplnění blankosměnky, jejíž obsah byl zachycen ve směnečném vyplňovacím prohlášení ze dne 28. 11. 2002“⁸⁶.

4.4.1. Forma dohody

Dohoda o vyplnění blankosměnky může být uzavřena v jakékoliv formě⁸⁷, jelikož ZSŠ ve své kusé úpravě nepředepisuje formu žádnou. Dohoda může být tedy uzavřena ústně, písemně, ale i konkludentně. Dohoda dále může být uzavřena buď samostatně a nebo může být součástí jiné smlouvy⁸⁸. V praxi může být součástí přímo té smlouvy, která zakládá kauzální závazkový vztah mezi výstavcem a prvním majitelem blankosměnky. V takovém případě má pak v této smlouvě podobu třeba jen jednoho ustanovení. Např. ve smlouvě o úvěru bude i ustanovení o tom, že dlužník při převzetí peněžité částky odevzdá věřiteli blankosměnku postrádající směnečnou sumu a věřitel je oprávněn ji vyplnit, pokud dlužník nebude řádně splácet dohodnuté splátky.

Řešení ZSŠ, že dohoda o vyplňovacím právu nemusí mít žádnou formu, nepovažuji za zrovna šťastné a divím se, že za šedesát let existence tohoto zákona nebyla tato skutečnost nijak legislativně upravena. V praxi je podpisatel blankosměnky de facto „vydán věřiteli, a proto je v jeho zájmu, aby dohoda existovala v písemné podobě. Je to totiž dlužník, kdo musí prokazovat protismluvní vyplnění“⁸⁹. Obrácené důkazní břemeno ohledně prokazování existence vyplňovací dohody je vyjudikováno např. v rozsudku Vrchního soudu v Praze, kde je stanoveno, že nedostatek dohody o vyplňovacím právu musí prokázat ten, kdo je na směnce podepsán⁹⁰. Obdobně lze tvrdit to samé i o obsahu takové dohody.

V praxi si lze těžko představit, jak bude dlužník žalovaný ze směnky, která

⁸⁵ Kovařík Z., *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 81

⁸⁶ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007

⁸⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 194/2006

⁸⁸ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 120

⁸⁹ Kotásek J., *Blankosměnka z pohledu dlužníka*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/1999, Masarykova univerzita v Brně, s. 287

⁹⁰ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 5 Cmo 556/2000

předtím byla blankosměnkou, prokazovat neexistenci dohody o vyplňovacím právu (jakož i její obsah), která dle tvrzení žalobce nebyla vůbec uzavřena, a nebo sice uzavřena byla, ale v ústní podobě. Z uvedeného vyplývá, že uzavření dohody v jiné než písemné formě, je pro dlužníka coby výstavce blankosměnky velmi nebezpečné! Takový případ je přímo stvořen pro zneužití vyplňovacího oprávnění, jelikož ono „zneužití“ se bude dlužníkovi velmi složitě prokazovat, pokud v ruce nebude fakticky držet dohodu o vyplňovacím právu v písemné podobě. Tato situace je typicky jedním z mnoha projevů tzv. směnečné přísnosti.

4.4.2. *Obsah dohody*

Nutné obsahové náležitosti dohody o vyplňovacím právu nejsou ZSŠ upraveny. Přeci jen však lze z textu ust. § 10 ZSŠ „*nebyla-li směnka... vyplněna tak, jak bylo ujednáno*“ vyčíst, že obsahem této dohody by především mělo být ujednání o způsobu vyplnění blankosměnky. Kovařík k tomu říká, „*že nejméně musí být ze smlouvy patrné, které doložky budou do směnky doplňovány a podle jakých pravidel*“⁹¹. Oproti tomu ale připouští možnost, že z dohody nemusí rozsah vyplňovacího práva nutně vyplývat⁹². Obdobně též Chalupa⁹³, dle kterého tato skutečnost nečiní dohodu neplatnou pro neurčitost obsahu. V takovém případě je pak podle Chalupy nutné vyplňovací oprávnění realizovat tak, „*aby vznikla směnka s obvyklým obsahem*“. Onu „*obvyklost*“ obsahu je pak nutné hledat v kauzálním vztahu, ke kterému se blankosměnka vztahuje tak, aby obsah doplněné směnky odpovídal právě tomuto kauzálnímu vztahu mezi majitelem směnky a výstavcem.

Vzhledem k tomu, že dohoda o vyplňovacím právu je zákonem neupravena a celá naprosto bezformální, lze takový obsah dohod jistě připustit. Ohledně ústně uzavřených dohod nám de facto ani nic jiného nezbyvá, než jejich obsah hledat v kauzálním vztahu. Nehledě na praktické fungování by však taková dohoda působila problémy jistě i při soudním dokazování vyplňovacího práva, a proto doporučuji v praxi uzavírat takové dohody o vyplnění blankosměnky, s co nejkonkrétněji určenými právy a povinnostmi obou stran.

Neurčitosti obsahu dohody má však své limity. Dle rozhodnutí Vrchního

⁹¹ Kovařík Z., *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 81

⁹² Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 121

⁹³ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 86-87

soudu v Praze platí, že si výstavce s věřitelem nemohou sjednat, že věřitel do blankosměnky doplní jakékoliv místo placení. Takové ujednání je pak neplatné pro neurčitost dle ust. § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Na povinnost výstavce zaplatit směnku se však nic nemění, směnka bude splatná v místě vystavení směnky v případě směnky vlastní a v případě směnky cizí, v místě uvedeném u směnečnicko jména⁹⁴.

V písemné dohodě by pak jmenovitě měly být následující náležitosti:

4.4.2.1. Určení stran

Tak jako v každé jiné smlouvě, i v této je nutná identifikace účastníků - výstavce, coby dlužník z kauzálního vztahu a první nabyvatel blankosměnky, coby věřitel z kauzálního vztahu.

4.4.2.2. Specifikace kauzy blankosměnky

V dohodě o vyplňovacím právu doporučuji přesně určit, k jakému příčinnému vztahu se blankosměnka vztahuje. Toto je zejména potřebné v případě, kdy mezi výstavcem blankosměnky a jejím prvním majitelem existuje několik mimosměnečných závazků, přičemž blankosměnka se má vztahovat pouze k jednomu.

Nejčastěji budou kauzou blankosměnky pohledávky plynoucí například ze smlouvy o půjčce, o úvěru, z leasingových smluv apod. V případě, že k doplnění na blankosměnce bude určena i položka splatnosti směnky, nebude na škodu v dohodě o vyplnění blankosměnky zmínit i např. splatnost jednotlivých pohledávek. Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze⁹⁵ v případě, že na blankosměnce je k doplnění určeno datum splatnosti, je majitel blankosměnky oprávněn doplnit do blankosměnky jakékoliv datum splatnosti. Toto právo však neplatí bezlimitně. Pokud se jedná o blankosměnku, která po řádném vyplnění plní funkci zajišťovací směnky, nesmí vyplněné datum předcházet datu splatnosti zajišťovaného dluhu. Z toho důvodu doporučuji do dohody o vyplňovacím právu uvést i přesná data splatnosti jednotlivých pohledávek.

⁹⁴ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. 9 Cmo 195/2010

⁹⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004

4.4.2.3. Předmět

Dle Chalupy je přímým předmětem dohody o vyplnění blankosměnky vyplnění blankosměnky. Nepřímým předmětem je pak udělení vyplňovacího oprávnění⁹⁶. Janšová uvádí, že „*předmětem dohody o vyplnění blankosměnky bude především založení samotného vyplňovacího oprávnění a dále vymezení způsobu a rozsahu doplnění chybějících údajů*“⁹⁷. O rozsahu vyplňovacího oprávnění pak Šnyrch⁹⁸ uvádí, že ten je jednak určen prázdnými místy na blankosměnce a jednak ujednáním mezi výstavcem a majitelem blankosměnky. Obdobně též Kovařík⁹⁹.

Dohoda nám tedy stanoví podmínky, kdy majiteli vzniká oprávnění blankosměnku vyplnit. Ptáme se tedy na otázku „jaká skutečnost nebo skutečnosti musí nastat, aby byl majitel oprávněn blankosměnku vyplnit?“. Takové ustanovení v dohodě může znít např. takto: „*Majitel blankosměnky je oprávněn využít svého vyplňovacího práva v případě, že výstavce bude v prodlení s plněním zajištěných pohledávek déle než 14 dní po splatnosti*“. Onou podmiňující skutečností k realizaci vyplňovacího práva je pak prodlení dlužníka se splácením svého dluhu. Takové ustanovení nám však již neříká, jaké položky a v jakém rozsahu mohou být vyplněny. Z toho důvodu nastupuje druhý aspekt obsahu dohody o vyplňovacím právu.

Ačkoli to ke škodě dlužníka není pravidlem, dohoda o vyplňovacím právu by měla ještě obsahovat určení toho, jaké položky se přesně se mají na blankosměnce vyplnit a v jakém rozsahu. Ptáme se tedy otázkou „jaké konkrétní položky a v jakém rozsahu je majitel blankosměnky oprávněn vyplnit?“. Takové ustanovení může znít v dohodě např. takto: „*Majitel blankosměnky je oprávněn vyplnit směnečnou sumu v takové výši, která odpovídá souhrnu všech splatných a neuhrazených pohledávek, zajištěných touto blankosměnkou. Datum splatnosti je majitel oprávněn vyplnit tak, aby splatnost směnky nenastala dříve než 30. den následující po dni splatnosti zajištěné pohledávky*“.

Z daných ujednání tedy zřetelně vyplývá, že majitel blankosměnky je

⁹⁶ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 86

⁹⁷ Janšová M., *Vznik a obsah oprávnění k vyplnění blankosměnky* [online], www.epravo.cz, 2011 [cit. 8. 3. 2013], dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vznik-a-obsah-opravneni-k-vyplneni-blankosmenky-9907.html>

⁹⁸ Šnyrch R., *Teoretické aspekty blankosměnky*, Bulletin advokacie č. 1/1997, s. 27

⁹⁹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 121

oprávněn při prodlení dlužníka vyplnit směnečnou sumu ve výši splatných a neuhrazených pohledávek. Z formulovaných ujednání tedy přesně a jasně vyplývá, kdy, co, a jak je majitel blankosměnky oprávněn vyplnit. Obdobnou formulaci k právní jistotě obou stran nelze než doporučit.

4.4.2.4. *Ostatní ujednání*

Mezi ostatní ujednání, které si mohou účastníci dohody o vyplňovacím právu sjednat, můžeme např. zařadit ustanovení týkající se zániku vyplňovacího práva, lhůty k uplatnění vyplňovacího práva, zákaz převodu blankosměnky apod.. Dále sem může patřit např. ujednání o možnostech započtení vzájemných pohledávek, nebo povinnost vrátit blankosměnku výstavci poté, co budou kauzální pohledávky uhrazeny.

4.5. Změna vyplňovacího oprávnění

Vyplňovací oprávnění může být změněno v obsahu nebo v subjektech. O změně vyplňovacího oprávnění v subjektech jsem pojednal v kapitole 3.4. týkající se převodu blankosměnky. Obsah vyplňovacího oprávnění je založen v dohodě o vyplňovacím právu a právě opět dohodou je přípustná i jeho změna.

Vcelku bezproblémů se jeví situace, kdy blankosměnka bude stále v držení jejího prvního majitele - věřitele z příčinného závazkového vztahu. V tomto případě pouze věřitel a dlužník uzavřou k původní písemné dohodě dodatek, kterým změní její obsah, v případě ústní dohody postačí, když se opět domluví na změně obsahu ústně (s tím poté samozřejmě souvisí složitost prokazování změny obsahu ústní dohody v případném soudním řízení, pokud by došlo k excesivnímu vyplnění blankosměnky – opět důvod k tomu, aby byla dohoda o vyplnění uzavírána v písemné podobě).

Otázkou však je, jestli bude možná změna v obsahu dohody o vyplňovacím právu v případě, že bude převedena společně s blankosměnkou na třetí osobu. V takovém případě de facto tato třetí osoba není stranou této dohody. V teorii jsem nikde na tuto otázku odpověď nenašel. Chalupa k tomu uvádí, že *„obsah ujednání... může být změněn dohodou stran, a to po celou dobu existence vyplňovacího*

*práva*¹⁰⁰. Dle mého názoru se nový majitel blankosměnky stává de facto též „majitelem“ dohody o vyplňovacím právu, jsou na něj převedena práva a povinnosti plynoucí z této dohody a z toho důvodu může být její obsah mezi ním a dlužníkem nadále libovolně měněn.

4.6. Zánik vyplňovacího oprávnění

Vyplňovací oprávnění může zaniknout několika způsoby, kterými mohou být:

- *úplné využití vyplňovacího práva* – v případě přichází využití pouze úplné. Jak správně píše Chalupa, částečným využitím tohoto práva se pouze zužuje jeho rozsah¹⁰¹.
- *vzdání se práva* – vzdání se práva vyplnit blankosměnku může být učiněno výslovně, nebo i konkludentně např. tím, že majitel blankosměnky ji vrátí výstavci.
- *dodatečná nemožnost výkonu práva* – tento způsob zániku vyplňovacího práva většinou souvisí přímo s existencí blankosměnky. Výše jsem již zmínil, že vyplňovací oprávnění neoddělitelně souvisí s blankosměnkou, a proto toto právo zaniká v případě, že dojde ke zničení nebo ztrátě samotné blankosměnky.
- *uplynutí času* – tento způsob zániku vyplňovacího práva může nastat pouze v případě, že bylo uděleno na dobu určitou. Promlčení vyplňovacího oprávnění nepřipadá v úvahu.

Obdobně o možných způsobech zániku vyplňovacího oprávnění též Kovařík¹⁰² a Chalupa¹⁰³. Nadto Chalupa ještě dodává možnost zániku vyplňovacího práva excesivním vyplněním blankosměnky, argumentujíc tím, že obsah lze do blankosměnky doplnit pouze jednou. Tímto se de facto o úplné využití vyplňovacího práva, ačkoli je v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu.

Diskutabilní otázku v teorii vyvolává problematika zániku vyplňovacího oprávnění splnutím. Chalupa s Kovaříkem se v této otázce rozcházejí. Chalupa se

¹⁰⁰ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 87

¹⁰¹ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 88

¹⁰² Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 123

¹⁰³ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 88

pouze omezuje na tvrzení, že splynutím vyplňovací právo nezaniká¹⁰⁴. Oproti tomu Kovařík tvrdí, že splynutím vyplňovací právo zaniká. Ustanovení § 11 odst. 3 ZSŠ říká, že směnku (tedy i blankosměnku) lze indosovat i na výstavce a tato osoba ji může dále indosovat. Proč by tedy nemohl blankovýstavce nabýt jím vystavenou blankosměnku a tu dále indosovat, přičemž k převodu vyplňovacího oprávnění by došlo automaticky? Toto ustanovení připouští pouze možnost indosace (blanko)směnky na výstavce a od něj potom na třetí osobu. Dané ustanovení však již nebere v potaz, že s blankosměnkou je společně převáděno i vyplňovací právo směnečné. Pokud je tedy blankosměnka indosována na výstavce, v jeden moment se v jeho osobě střetává právo blankosměnku vyplnit a povinnost úplnou směnku zaplatit. Ustanovení § 584 občanského zákoníku říká, že pokud splyne právo s povinností v jedné osobě, tak zanikne právo i povinnost¹⁰⁵. Řešení takto zapeklité situace stojí na povaze vyplňovacího práva. Kovařík uvádí, a s jeho názorem souhlasím i já, že toto právo „není skutečným právem směnečným, je jen právem se směnkou souvisejícím“¹⁰⁶. V osobě dlužníka se tak střetává oprávnění blankosměnku vyplnit s povinností ji pak sám sobě zaplatit. Z toho důvodu dle ust. § 584 občanského zákoníku právo i povinnost zanikají. Pokud by dlužník blankosměnku dále indosoval, musel by zřídit vyplňovací právo nové.

Dále ještě nutno zmínit vztah vyplňovacího oprávnění k prohlášení konkursu na majetek majitele blankosměnky. V takovém případě vyplňovací oprávnění dle mého názoru nezaniká avšak přechází společně s blankosměnkou na insolvenčního správce. Stejný závěr vyplývá z judikatury¹⁰⁷, téhož názoru je i Chalupa¹⁰⁸ a Šnyrch¹⁰⁹.

Mimo výše zmíněných způsobů zániku vyplňovacího oprávnění může vyplňovací oprávnění též zaniknout dohodou mezi majitelem blankosměnky a jejím výstavcem, nebo odstoupením od dohody o vyplňovacím právu, apod.

¹⁰⁴ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 89

¹⁰⁵ Srov. ust. § 584 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹⁰⁶ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 123

¹⁰⁷ Stejný závěr můžeme dovodit z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 536/2003*, jakož i z rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. října 1938, *sp. zn. Rv III 384/38*

¹⁰⁸ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 89-90

¹⁰⁹ Šnyrch R., *Teoretické aspekty blankosměnky*, Bulletin advokacie č. 1/1997, s. 29

4.6.1. Umořitelnost blankosměnky

V případě zničení či ztráty blankosměnky se nabízí otázka, zda-li je možné blankosměnku umořit. Dle ust. § 185i odst. 1 občanského soudního řádu lze umořit ztracenou nebo zničenou listinu, kterou je třeba předložit k uplatnění práva¹¹⁰. Umoření má za úkol zachovat práva ze ztracené nebo zničené listiny jejímu majiteli¹¹¹. Pokud bych se měl striktně držet textu uvedeného ustanovení OSŘ, musím nutně dospět k závěru, že blankosměnka nemůže být umořitelnou listinou. Nabízí se tyto argumenty. Jednak blankosměnka, jako zárodek směnky, není cenným papírem. V blankosměnce ani není vtělené žádné právo způsobilé k uplatnění. Nevyplněnou blankosměnku tedy nelze nikomu předložit k uplatnění práva, a proto ji z toho důvodu nelze umořit soudem. Obdobně též Ondřejová¹¹².

Odlišný přístup však zaujímá Chalupa¹¹³, který tvrdí, že na základě blankosměnky lze uplatnit určité právo, a to vyplňovací oprávnění. Z toho důvodu nebude umořována jako směnka, ale jako prostá listina. S tvrzením Chalupy nemohu souhlasit. Vyplňovací oprávnění není právem, které by bylo vtělené do blankosměnky. Je to právo, které s blankosměnkou pouze souvisí, avšak stojí mimo ni. Prostřednictvím blankosměnky tedy nelze uplatnit žádná práva a tudíž je i vyloučena umořitelnost listiny soudem. Stejného názoru je i Kovařík¹¹⁴.

¹¹⁰ Srov. ust. § 185i odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹¹¹ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., *Občanský soudní řád. Komentář.*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 753

¹¹² Ondřejová D., *Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce?*, Bulletin advokacie č. 7-8/2008, s. 34

¹¹³ Chalupa Radim, *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 66

¹¹⁴ Kovařík Z., *Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku*, Právní rozhledy, č. 1/2007, C. H. Beck, s. 16

5. VYPLNĚNÍ BLANKOSMĚNKY

5.1. Účinky vyplnění

Vyplnění blankosměnky představuje úkon majitele blankosměnky, jímž realizuje svoje vyplňovací oprávnění vyplývající z dohody o vyplňovacím právu. S úplným vyplněním blankosměnky (tedy vyplněním všech „blank“ položek) spojujeme vznik několika účinků. Prvním účinkem předně zánik vyplňovacího oprávnění v celém rozsahu (bez ohledu na to, zda byla směnka vyplněna v souladu s dohodou o vyplňovacím právu, nebo zda došlo k porušení dohody a tím pádem k excesivnímu vyplnění blankosměnky). Držitel blankosměnky tedy není poté oprávněn text směnky již doplnit o další údaje, které nebyly předmětem dohody o vyplňovacím právu.

Druhý, a zároveň nejvýznamnější účinek je, že vyplněním dochází k přeměně blankosměnky na směnku úplnou, a to s účinky *ex tunc*¹¹⁵. Mezi majitelem směnky a ostatními osobami podepsanými na směnce, vznikají doplněním směnečné vztahy s účinky *de facto* zpětně od data vystavení směnky, ačkoli k jejímu vyplnění došlo třeba až za několik let. Osobou podepsanou na směnce nemusí být pouze výstavce, ale např. aval nebo indosanti. Všem těmito účastníkům vyplněním vznikají směnečná práva a povinnosti. Indosant se stává postihovým dlužníkem, avalovi vzniká rukojemský závazek.

Majiteli blankosměnky řádným vyplněním vzniká právo na zaplacení směnečné sumy. Znovu dodávám, že se již od počátku muselo jednat o blankosměnku s úmyslem pozdějšího doplnění. Doplnění směnky, která měla být při vydání úplná, avšak z nějakého důvodu úplná nebyla, nezakládá směnečné vztahy vůbec, jelikož se od počátku nejednalo o blankosměnku ale o neplatnou směnku. Nicméně i v tomto případě se bude jednat o formálně platnou směnku. Její neplatnost z důvodu nedostatku obsahových náležitostí při jejím vydání bude muset dlužník prokázat v námitkovém řízení, aby se platební povinnosti zprostil.

5.2. Osoby oprávněné blankosměnku vyplnit

V první řadě je vždy oprávněn blankosměnku vyplnit majitel listiny. Mohou

¹¹⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, *sp. zn. 29 Odo 1261/2004*

však nastat situace, kdy bude blankosměnku oprávněna vyplnit osoba odlišná od jejího majitele, osoba, která k ní má určité právo¹¹⁶. V případě, že majitelem blankosměnky bude právnická osoba, na kterou bude prohlášen konkurs, přechází právo vyplnit blankosměnku na insolvenčního správce. V případě úmrtí fyzické osoby může za určitých okolností blankosměnku vyplnit i správce dědictví. Všechny tyto osoby jsou také vázány obsahem dohody o vyplňovacím právu. Prohlášení konkursu není automatickým důvodem pro vyplnění blankosměnky, pokud by to odporovalo dohodě o vyplňovacím právu¹¹⁷. To samé platí i pro věřitele dlužníka - úpadce, jejichž pohledávky se prohlášením konkursu považují za splatné.

5.3. Řádné vyplnění blankosměnky

Pokud majitel blankosměnky vykoná svoje vyplňovací právo v souladu s dohodou o vyplnění, jedná se o tzv. řádné vyplnění blankosměnky. Obsah směnky po vyplnění odpovídá ujednání mezi výstavcem směnky a jejím prvním majitelem. V praxi takové vyplnění obvykle nezpůsobuje žádné potíže.

5.4. Excesivní vyplnění a námitky s tím spojené

Excesivní vyplnění blankosměnky je takové vyplnění, při kterém byla porušena dohoda o vyplňovacím právu. K excesivnímu vyplnění blankosměnky nedochází většinou bezdůvodně, ani omylem, ale je to klasický projev zneužití blankosměnky, jelikož ZSŠ neobsahuje účinné mechanismy, jak excesivnímu vyplnění předcházet, nebo se mu účinně bránit. Zde se též projevuje v intenzivní míře směnečná přísnost. ZSŠ neřeší odpovědnost převodce za porušení dohody o vyplňovacím právu, jakož ani odpovědnost, že blankosměnku úmyslně nesprávně vyplní a poté převede na třetí osobu, aby tím došlo ke ztrátě kauzálních námitek dlužníka. Druhá jmenovaná skutečnost by si podle mého názoru jistě zasloužila zákonnou úpravu a ne jen soudní judikáty.

Vyplněním v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu směnka dostává jiný obsah, než bylo původně zamýšleno. Dalším typickým prvkem směnečného práva je, že excesivní vyplnění nemá za následek neplatnost směnky! Opět se jedná o

¹¹⁶ Kovařík Z., *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 86

¹¹⁷ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2004, sp. zn. 9 cmo 536/2003

zářný projev směnečné přisnosti. Majitel blankosměnky jedná v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu (dle mého názoru je jeho jednání i jednáním proti dobrým mravům, jakož i proti zásadám poctivého obchodního styku, zvláště pak, pokud vyplněnou blankosměnku dále převede na třetí osobu), avšak tyto úkony nejsou neplatné, a ani nezpůsobují neplatnost samotné směnky! Já osobně považuji tuto konstrukci směnečného práva za naprostou raritu v právu vůbec. Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze excesivní vyplnění blankosměnky nezpůsobuje její neplatnost, nýbrž pouze zakládá námitku směnečného dlužníka¹¹⁸. Soud se opírá zejména o argument, že listina vykazuje všechny znaky směnky dané zákonem, a proto jde o směnku formálně platnou.

Za excesivní vyplnění je nutné považovat takové vyplnění, které zhoršuje postavení dlužníka. Typicky se pak bude jednat o výši směnečné sumy, nebo o dřívější (ale i pozdější) datum splatnosti. Ne vždy však vyplnění v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu vede ke zhoršení postavení dlužníka. Např. vyplnění menší částky, než kterou je věřitel oprávněn vyplnit, není považováno za porušení dohody o vyplňovacím právu, ale jedná se o tzv. podvyplnění blankosměnky. Dle mého názoru přichází v úvahu podvyplnění i ohledně data splatnosti (o podvyplnění více v následující podkapitole).

Pokud je blankosměnka vyplněna v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu, je z pohledu obrany dlužníka důležité, zda byla vyplněna prvním majitelem, a nebo zda byla ještě jako nevyplněná převedena a vyplněna majiteli dalšími. Ohledně převodu pak záleží, zda se uskutečnil indosací a nebo cessí (jaký má převod blankosměnky vliv na vtahy mezi dlužníkem a majitelem směnky jsem rozebral v kapitole 3.4. - další aspekt směnečné přisnosti - převod indosací způsobuje, že dlužník nemůže vůči aktuálnímu majiteli směnky uplatnit ty námitky z kauzálního vztahu, které by jinak mohl uplatnit vůči remitentovi).

ZSŠ však neponechává dlužníka napospas libovůli majitele blankosměnky, když mu poskytuje určitou, avšak ne moc efektivní, ochranu v ust. § 10. Ochrana pak spočívá v tom, že dlužníkovi zůstávají námitky, které by jinak mohl použít vůči prvnímu majiteli blankosměnky, pokud prokáže, že cit. „*majitel nabyl směnky ve zlé víře, anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí*“.

¹¹⁸ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998, sp. zn. 5 Cmo 125/1998, obdobně též Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 82

V případě soudního sporu tak žalovaný dlužník může vznést tzv. námitku excesivního vyplnění blankosměnky. Ubránit se touto námtkou je však velice složité. Dlužník musí v soudním řízení prokázat, že směnka dříve byla blankosměnkou, existenci dohody o vyplňovacím právu, obsah této dohody, jakož i to, že blankosměnka byla vyplněna v rozporu s touto dohodou. Tohle samotné však nestačí, pokud byla blankosměnka indosována. V takovém případě pak musí prokázat ještě zmíněnou „zlou víru“ nabyvatele nebo jeho „hrubou nedbalost“ při nabývání směnky. K tíži dlužníka však veškeré břemeno důkazní a tvrzení leží na něm (vyjma prokázání pravosti podpisu na směnce – viz kapitola 7. směnečné soudní řízení). Takové tíživé postavení žalované strany je specifické pouze pro směnečné řízení.

Dlužník tedy může namítat, že nabyvatel nabyl směnky ve zlé víře. Prokazování zlé víry je všeobecně považováno za velmi složité, ne-li nemožné, ostatně jak se říká „do hlavy nikomu nevidíme“. Zlá víra je jakési vnitřní (psychické) přesvědčení člověka o tom, že nějaká skutečnost je v rozporu s právem. Ve zlé víře jedná např. ten, kdo nabyde směnku s úmyslem ji vyplnit jinak, než podle dohody vyplňovacím právu, ačkoli obsah této dohody zná. Ve zlé víře může též jednat ten, kdo nabyde již směnku vyplněnou s tím, že věděl, že při jejím vyplnění bylo překročeno vyplňovací oprávnění. Obdobně též uvádí Ondřejová¹¹⁹. V případě nabytí směnky úplně se však domnívám, že na daný převod a námitky s tím související, by se nevztahovalo již ust. § 10 ZSŠ, ale ust. § 17 ZSŠ, který právě řeší problematiku námitek při převodu směnky úplně. Dle ust. § 17 dlužník musí prokázat, že majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.

Mimo zlé víry je alternativně dlužníkovi dána možnost, aby prokázal, že nabyvatel směnky se při nabývání provinil hrubou nedbalostí. Jak vidno, ZSŠ dlužníkovi jeho postavení skutečně moc neulehčuje. Prokázat hrubou nedbalost při nabývání blankosměnky není o nic snadnější, než prokázat zlou víru. Zcela zásadní je pak určit, co vlastně zákon onou hrubou nedbalostí myslí? Kovařík uvádí, že hrubou nedbalostí se např. proviní ten, kdo rozumným úsilím mohl zjistit, že je směnka vyplněná nesprávně¹²⁰. Jenže v takovém případě se jedná o převod směnky

¹¹⁹ Ondřejová D., *Námitka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“*, Právní fórum, č. 11/2010, Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 530

¹²⁰ Kovařík Z., *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 50

úplné a nikoli blankosměnky. Jsem však toho názoru, že nelze po každém nabyvateli směnký spravedlivě požadovat, aby se vždy ptal převodce, zda daná směnka nebyla v minulosti náhodou blankosměnkou a pokud ano, zda je vyplněná v souladu s dohodou o vyplnění. Pokud by tedy nabyvatel směnký nevěděl, že tato byla dříve blankosměnkou, nelze jeho „neinformování se“ považovat za hrubou nedbalost. Situace by však byla odlišná, pokud by nabyvatel věděl, že směnka dříve byla blankosměnkou. V takovém případě už se po něm dá spravedlivě požadovat, aby se informoval, zda byla blankosměnka řádně vyplněna. Pokud se neinformuje, ačkoli tak udělat měl a mohl, jedná se o hrubou nedbalost.

Při převodu blankosměnky pak Ondřejová uvádí, že hrubá nedbalost může znamenat, že nabyvatel blankosměnky neprojevil žádné úsilí o to, aby zjistil, jak má být vyplněna. Úsilí nabyvatele o zjištění obsahu dohody o vyplňovacím právu má pak odpovídat zvyklostem při běžném obchodním styku v podobných situacích¹²¹.

Dle mého názoru důležitou (a možná nejdůležitější) úlohu zde zastává převodce. Právě on je pro nabyvatele hlavním zdrojem informací o obsahu dohody o vyplňovacím právu. Proto mě v souvislosti s tímto faktem překvapuje, že ZSŠ vůbec neřeší např. informační povinnost převodce, nebo jeho odpovědnost za úmyslně špatně poskytnuté informace apod. Tato oblast by si jistě zasloužila legislativní změny. Nutno ovšem říci, že takovým legislativním zásahem by směnký ztratily jednu ze svých dominantních vlastností – snadou a téměř bezproblémovou převoditelnost. Pro předejití takových sporů pak doporučuji, aby na blankosměnce byla jakási informační doložka o tom, že „*k této listině bylo zřízeno vyplňovací právo*“. Každý nový nabyvatel (a to i poté, co je blankosměnka vyplněna) tak bude vědět, že se jedná (jednalo) o blankosměnku. Daná doložka též působí jako možný podpůrný obranný prostředek pro dlužníka, který může argumentovat tím, že nabyvatel blankosměnky se i přes danou doložku neinformoval o obsahu vyplňovacího práva.

5.5. Podvyplnění blankosměnky

V praxi se můžeme setkat s případy, kdy je do blankosměnky doplněno něco

¹²¹ Ondřejová D., *Námítka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“*, Právní fórum, č. 11/2010, Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 530

jiného, než odpovídá ujednání mezi výstavcem a prvním majitelem blankosměnky, a přesto se nejedná o excesivní vyplnění. Hovořím o tzv. podvyplnění (někdy též podkročení) blankosměnky, čímž označujeme „*vyplnění směnky v menším rozsahu, než vyplývá z vyplňovacího práva*¹²²“.

Podvyplnění se nejčastěji týká směnečné sumy, kdy je do blankosměnky doplněna částka menší, než by podle dohody o vyplňovacím právu měla být. V praxi však dochází k absurdním situacím, kdy dlužník namítá protiprávní vyplnění blankosměnky s odůvodněním, že do ní byla doplněna částka menší, než odpovídala vyplňovací dohodě¹²³. Dlužník, ačkoli by mohl být rád, že nemusí platit celou směnečnou sumu, se snaží zcela vyvrátit svoji platební povinnost tím, že napadá vyplnění blankosměnky pro rozpor s vyplňovacím právem. V takovém případě se domnívám, že by měl soud posuzovat, zda se jednalo o excesivní vyplnění blankosměnky, kterým jde majitel blankosměnky nad rámec svého vyplňovacího oprávnění a kterým se postavení dlužníka zhoršuje, či zda se jedná o podvyplnění, kdy naopak majitel blankosměnky nejedná nad rámec svého vyplňovacího práva a postavení dlužníka se ani nezhoršuje. Povinností majitele směnky jistě není, aby vymáhal celou částku, na kterou má právo. Je na jeho vůli, zda se rozhodne vyplnit do blankosměnky částku menší a tuto posléze vymáhat. Z toho důvodu se jedná o podvyplnění blankosměnky, a dlužník by tedy ve výše uvedeném případě se svojí námitou neuspěl.

Ohledně možnosti podvyplnění v položce týkající se splatnosti směnky se teorie rozchází. V této věci je totiž velice problemtické posoudit, zda se jedná o podvyplnění nebo o excesivní vyplnění blankosměnky. Pokud věřitel vyplní datum splatnosti předcházející datu smluvenému, vcelku bezpochyby se bude jednat o excesivní vyplnění zakládající námitku dlužníka. Poněkud složitější na posouzení bude situace, kdy věřitel do blankosměnky doplní datum pozdější. Zde se nabízí dvě možné argumentace. Jednak ta, že věřitel vyplněním pozdějšího data poskytl dlužníkovi více času na splacení částky. V takovém případě nejde o excesivní vyplnění blankosměnky, ale o podvyplnění. Druhou argumentací však může být, že věřitel vyplnil pozdější datum s úmyslem, aby tím zabránil možnému promlčení

¹²² Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 122

¹²³ Kotásek J., *Blankosměnka z pohledu dlužníka*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/1999, Masarykova univerzita v Brně, s. 287

směnečného nároku, jelikož promlčecí doba počíná běžet právě od data splatnosti. K tomuto závěru dospěl též Nejvyšší soud¹²⁴.

Já osobně se domnívám, že blankosměnku lze „podvyplnit“ v položce týkající se splatnosti směnky, avšak toto tvrzení nelze říci s absolutní platností. Vždy totiž bude záležet na individuálním posouzení každého případu. Kotásek takovou možnost též připouští¹²⁵. Oproti tomu Kovařík je toho názoru, že v této věci zpravidla o podvyplnění nepůjde¹²⁶. Nejvyšší soud též připustil, že blankosměnka může být „podvyplněna“ v položce týkající se data splatnosti, když rozhodl, že ačkoli byla blankosměnka vyplněna datem splatnosti o den pozdějším, než které bylo sjednáno v dohodě o vyplňovacím právu, nedošlo tím ke zmaření námitek možného promlčení nároků ze směnky. Nejednalo se tedy o excesivní vyplnění - zneužití práva, nýbrž o podvyplnění - nevyužití práva.

Kladu si však otázku, jaká je ona „časová hranice“, kdy věřitel ještě může vyplnit pozdější datum splatnosti než to sjednané, aniž by tím překročil vyplňovací oprávnění? Na tuto otázku v bohaté judikatuře bohužel odpověď nenalezneme. Pokud je v dohodě sjednáno konkrétní datum splatnosti, nedomnívám se, že by mohlo být vyplněno datum pozdější třeba až o několik let s tím, že by věřitel poté argumentoval, že stále a stále dával dlužníkům čas na plnění. V této věci mohu bohužel pouze spekulovat. Promlčecí lhůta směnečných nároků vůči přímým dlužníkům je tří letá. To však samozřejmě neznamená, že majitel může vyplnit datum splatnosti kdykoli v této lhůtě, protože by stejně nedošlo k promlčení. Jediná možnost, která mě napadá, je změna dohody o vyplňovacím právu, kdy by se majitel blankosměnky dohodl s dlužníkem na pozdějším datu splatnosti, než které bylo původě sjednáno. Na tuto dohodu by však musel přistoupit i dlužník.

5.6. Změna textu blankosměnky

Od vyplnění blankosměnky je nutné rozlišovat změnu textu blankosměnky. Změnu textu upravuje ust. § 69 ZSŠ, avšak pouze v souvislosti se směnkami. Konkrétně nám toto ustanovení říká, že pokud byl změněn text směnky, tak ti, kdož

¹²⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5260/2007

¹²⁵ Kotásek J., *Komentář k čl. I zákona směnečného a šekového - § 9 až 10*, Obchodní právo č. 9/2002, Praha, Prospektrum spol. s r.o., s. 21

¹²⁶ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 122

se podepsali po této změně, jsou zavázáni podle změněného textu a ti, kteří se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního. Za změnu textu směnky lze považovat např. změnu existujícího textu na text jiný, přeškrtnutí textu, ale i doplnění textu dalšího¹²⁷.

Diskutabilní otázkou pak je, zda se toto ustanovení bude vztahovat i na změnu textu blankosměnky, nebo zda se taková změna bude právně posuzovat jako excesivní vyplnění. Pokud bychom se drželi čistě jazykového výkladu tohoto ustanovení, museli bychom dospět k závěru, že změna textu se týká pouze směnek úplných, nikoliv blankosměnek. Změna textu blankosměnky by tedy de facto měla být posuzována jako excesivní vyplnění dle ust. § 10 ZSŠ. Daná úvaha však dostává trhliny, pokud uvážíme, že blankosměnka se vyplněním stává směnkou úplnou s účinky ex tunc. Takovou listinu pak považujeme za úplnou směnku od počátku (tedy i za doby, kdy byla blankosměnkou, ve které došlo ke změně textu). V tomto případě přeci jen logickým výkladem dovozují, že změna textu směnky se vztahuje i na blankosměnky za předpokladu, že bude poté vyplněna a přeměněna na úplnou směnku.

Chalupa danou problematiku podrobně rozebírá. Rozdíl mezi excesivním vyplněním a změnou textu pak spočívá v tom, že *„vyplnění blankosměnky se děje na základě předchozího souhlasu osoby, jež remitentovi udělila vyplňovací oprávnění, když latentní směnečný dlužník při udělení vyplňovacího oprávnění byl (nebo alespoň měl být) srozuměn s možností excesu při vyplnění blanka. Změna textu blankosměnky má naopak povahu nepředvídaného a nedovoleného zásahu do textu blankosměnky, k němuž nebyl nikdo oprávněn, k jehož uskutečnění latentní směnečný dlužník neudělil souhlas a s jehož nepříznivými důsledky nebyl srozuměn.*¹²⁸“.

Pokud dojde ke změně textu blankosměnky a pokud bychom připustili, že se jedná o změnu textu a ne o excesivní vyplnění, mohl by se dlužník případně bránit tzv. námitkou změny textu. Pokud by se námitkou ubránil, byl by zavázán podle znění textu na blankosměnce před změnou. Z toho důvodu bych vždy doporučoval

¹²⁷ Chalupa R., *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, s. 492-493

¹²⁸ Chalupa R., *Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky* [online], <http://pravniradce.ihned.cz/>, 2009 [cit. 22. 3. 2013], dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c1-39524090-excesivni-vyplneni-blankosmenky-a-zmena-textu-blankosmenky>

dlužníkovi, aby si při vystavení (blanko)směnky udělal kopii a tu si nechal podepsat remitentem s tím, že tato kopie doslova souhlasí s originálem. Námitka změny textu blankosměnky je námitkou absolutní¹²⁹, dlužník ji tedy může uplatnit vůči každému majiteli (blanko)směnky, aniž by musel prokazovat zlou víru nabyvatele nebo hroubou nedbalost při nabytí blankosměnky.

¹²⁹ Chalupa R., *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, s. 186-187

6. VYUŽITÍ BLANKOSMĚNKY V OBCHODNÍ PRAXI

6.1. Obecně o využití směnek

Jak jsem předestřel v předešlých výkladech, žádná směnka (a tudíž ani blankosměnka) nevzniká bezdůvodně, ale vždy má původ v nějakém mimosměnečném, závazkovém, vztahu mezi výstavcem (blanko)směnky a remitentem. Hovoříme o tzv. kauze směnky. Jde o jakýsi „motiv“, který mezi dlužníkem a věřitelem vyvolává uzavření směnky. A právě k tomuto vztahu vždy směnka plní nějakou funkci. Nejčastěji se jedná o funkci zajišťovací, kdy směnka slouží jako nástroj k zajištění pohledávky věřitele za dlužníkem. Dále může směnka působit jako nástroj platební, nemohu opomenout ani eskont či forfaitng směnek¹³⁰.

6.2. Směnečná smlouva

Příčinný vztah mezi výstavcem a remitentem směnky však není přímým důvodem vzniku směnečného vztahu, nýbrž důvodem nepřímým. Přímým právním důvodem vzniku směnky je pak tzv. směnečná smlouva¹³¹. K uzavření této smlouvy dochází téměř vždy v ústní podobě, aniž by si to účastníci směnečných vztahů uvědomovali. Jde o smlouvu inominátní, která není upravena v žádném předpise a podle povahy kauzálního závazku pak může být buď povahy obchodněprávní nebo občanskoprávní.

Obsahem této smlouvy je pak ujednání o tom, že dlužníkem bude vystavena (blanko)směnka ve prospěch věřitele a že věřitel tuto (blanko)směnku přijímá. Dalším obsahem této smlouvy je zpravidla i ujednání o tom, k jakému účelu a ve vztahu k jaké pohledávce je směnka vystavena. Účel vystavení pak může být např. platební, nebo zajišťovací.

V případě zajišťovací blankosměnky pak bude tedy obsahem směnečné smlouvy ujednání o vystavení blankosměnky jako zajišťovacího prostředku. Současně by ve směnečné smlouvě měla být specifikována kauzální pohledávka,

¹³⁰ Píšek, Z., Voženílková, B., *Směnky a šeky. Směnečný a šekový*, Praha, Hospodářská komora ČR, PP Agency, 1995, s. 77-78

¹³¹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 56

kteřou blankosměnka zajiřřuje. Urřit pohledávku není řřeba, pokud mezi dlužníkem a věřitelem existuje pouze jedna pohledávka. Zde pak není pochyb, s jakým kauzálním vztahem směnečný vztah souvisí. V situaci, kdy je však mezi dlužníkem a věřitelem pohledávek několik, vřele doporučuji ve směnečné smlouvě přesně specifikovat, k jaké pohledávce se vystavená blankosměnka bude vztahovat. Za situace, kdy by blankosměnka měla sloužit jako zajiřřovací prostředek pouze k jedné pohledávce z několika pohledávek existujících mezi dlužníkem a věřitelem, by pak dlužník před soudem složitě prokazoval, že kauzální vztah (právě tato jedna pohledávka) zanikl, oproti tvrzení věřitele, že blankosměnka sloužila k zajiřření pohledávek všech. Z výře uvedených důvodů je samozřejmě nasnadě, aby směnečná smlouva byla vždy uzavřena v písemné formě.

Ve smlouvě o zajiřření blankosměnkou dále doporučuji přesně oznařit blankosměnku, ke které se směnečná smlouva vztahuje. Pokud je mezi výstavcem a remitentem více blankosměnek, je nasnadě, aby každá blankosměnka byla dostatečně specifikována, a to např. pořadovým číslem.

Směnečnou smlouvu si nesmíme plést s dohodou o vyplňovacím právu, jelikož každá z nich má odlišný obsah. V praxi však směnečná smlouva bývá velice často zainkorporována právě do této dohody, a to v podobě několika ustanovení. Dohoda potom stanoví, že mezi dlužníkem a věřitelem bude vystavena blankosměnka za účelem zajiřření závazku (tj. směnečná smlouva) a jednak způsob vyplnění blankosměnky, popř. další ujednání o jejím použití (samotné jádro dohody o vyplnění).

6.3. blankosměnka jako nástroj platební

S blankosměnkou, která plní funkci platební, se v praxi nesetkáváme téměř vůbec. Praktičtější význam má tato funkce spíše u klasických směnek, než blankosměnek. Není však vyloučené, aby blankosměnka tuto funkci plnila, nebo aby ji plnila po vyplnění již jako úplná směnka.

U platební směnky můžeme rozlišovat dva možné způsoby využití, a to (i) placení směnkou (tzv. směnka pro soluto), nebo (ii) placení prostřednictvím směnky (tzv. směnka pro solvendo)¹³².

¹³² Kotásek J., *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 27

Podstatou směnky pro soluto je, že slouží de facto jako náhrada peněz. Dužník se tak svého kauzálního závazku zproští tím, že věřiteli vystaví a předá směnku. Vystavení směnky pro soluto má tedy povahu privativní novace, kdy příčinný závazek zaniká a je nahrazen závazkem směnečným¹³³.

Oproti tomu v případě využití směnky pro solvendo kauzální závazek nezaniká. Směnečný vztah a kauzální závazek existují vedle sebe nadále s tím, že placení bude probíhat prostřednictvím směnky. Teprve zaplacením směnky zaniká i kauzální vztah. V tomto způsobu využití směnky však spatřuji riziko, že vedle sebe existují dva samostatné nároky. Věřiteli opět nic nebrání v tom, aby směnku převedl na třetí osobu a požadoval splnění pohledávky nikoliv ze směnky, ale z kauzálního závazku. V tomto směru dlužníka alespoň do jisté míry chrání dispozitivní ust. § 334 obchodního zákoníku, kde je řečeno, že „*věřitel je oprávněn požadovat splnění peněžitého závazku na dlužníku podle smlouvy, jen když nemůže dosáhnout jeho splnění z akreditivu, směnky nebo šeku*“. Opět se zde ale projeví směnečná přísnost v případě převodu směnky na třetí osobu, kdy samotný převod nebude neplatný, ale pouze bude zakládat námitku dlužníka.

V případě soudního sporu je však nutné platební funkci směnky spolehlivě prokázat! Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, pokud nebude spolehlivě prokázána platební funkce směnky, má se za to, že plní funkci zajišťovací¹³⁴. Soud v odůvodnění přihlédl zejména k běžnému využití směnek v obchodní praxi, kde většina emitovaných směnek plní funkci zajišťovací a z toho důvodu je třeba v případě pochybností upřednostnit právě tuto funkci.

6.4. Eskont a forfaiting

Eskontem směnky se rozumí operace, kdy banka odkupuje směnku před splatností od jejího majitele s tím, že ji pak sama předkládá k placení. V případě, že směnka nebude přímým dlužníkem proplacena, může banka vykonat postih na nepřímých dlužnících. Je zcela na uvážení banky, zda směnku k eskontu přijme, či ne. Otázkou zůstává, zda mohou být bankou eskontovány i blankosměnky. Já

¹³³ Chalupa, R., *Zajišťovací směnka*, Praha, LINDE Praha, akciová společnost, 2009, s. 34-35

¹³⁴ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 3. 2008, *sp. zn. 5 Cmo 5/2008*, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s.s., s. 75

osobně v tom nespátřuji žádný problém. Nesmíme však opomenout, že na banku samozřejmě přechází i vyplňovací právo, kterým se při vyplnění musí řídit.

Forfaiting směnek je obdobná činnost jako eskont, s tím rozdílem, že může být provozován i jinými subjekty než bankami a s rozdílem, že převodci (indosantovi) nehrozí zpětný postih v případě nezaplacení směnky¹³⁵. Směnka je tedy indosována s doložkou „bez postihu“ a nebo je postih vyloučen dohodou mezi majitelem směnky a jejím nabyvatelem. Smluvní vyloučení zpětného postihu je možné. Jak konstatoval Vrchní soud v Praze, výstavce směnky cizí na vlastní řad, který směnku indosuje na základě dohody o forfaitingu s připojenou smlouvou o vyloučení zpětného postihu, se zpětného postihu ze strany indosatáře může ubránit poukazem na obsah této dohody¹³⁶.

6.5. Blankosměnka jako nástroj zajištění závazků

6.5.1. *Zajišťovací blankosměnka v komparaci s ostatními zajišťovacími nástroji*

Konečně přecházím k nejfrekventovanějšímu způsobu využití blankosměnky, a to jako nástroje sloužícího k zajištění závazků. Pro lepší pochopení podstaty zajišťovací blankosměnky považuji za potřebné stručně charakterizovat i ostatní, mimosměnečné, způsoby zajištění, jelikož se blankosměnka svojí povahou od těchto klasických zajišťovacích institutů značně odlišuje.

Český právní řád zná mnoho způsobů zajištění. V občanském zákoníku bychom například našli úpravu ručení, zástavního a zadržovacího práva, zajištění postoupením pohledávky apod. V obchodním zákoníku pak najdeme např. bankovní záruku. Společným charakteristickým rysem mimosměnečných způsobů zajištění závazků je jejich akcesorita, tedy závislost na existenci závazkového vztahu, který zajišťují. Z akcesorické (vedlejší) povahy pak plyne zejména skutečnost, že právní vztahy plynoucí ze zajištění nemohou existovat samostatně¹³⁷ a zanikají

¹³⁵ Hubáčková-Svobodová, V., *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*, Brno, ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 10 - 11

¹³⁶ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2000, *sp. zn. 5 Cmo 131/2000*, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s.s., s. 96 - 97

¹³⁷ Švestka, J., Dvořák, J. a kol., *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: Závazkové právo*, 5. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 120

spolu se zánikem závazku hlavního. Dalším charakteristickým znakem mimosměnečných způsobů zajištění je jejich subsidiarita. Subsidiarita vyjadřuje zásadu, že možnost uspokojení ze zajištěného závazku vzniká věřiteli teprve poté, co není splněna povinnost dlužníka z hlavního závazku.

Výše zmíněné principy (akcesorita, subsidiarita) však u zajištění blankosměnkou neplatí. Blankosměnka v sobě soustřeďuje abstraktní závazek, který je zcela samostatný na ostatních právních vztazích mezi jejím výstavcem a remitentem. Ačkoli má vystavení blankosměnky vždy svůj důvod, kterým je kauzální vztah mezi výstavcem a remitentem, samotná existence blankosměnky je na této kauze zcela nezávislá. Zánik kauzálního vztahu se pak na existenci vztahu směnečného vůbec neprojeví, což je hlavní rozdíl mezi obecnými soukromoprávními zajišťovacími instituty a zajišťovací blankosměnkou. Zároveň však tato povaha zajišťovací blankosměnky poskytuje široký prostor pro její zneužívání.

6.5.2. Podstata zajišťovací blankosměnky

Vznik blankosměnky, jakožto zajišťovacího prostředku, si pro její nesporné výhody vynutila obchodní praxe. Rozdíl mezi blankosměnkou platební a zajišťovací spočívá v tom, že zajišťovací blankosměnka nepůsobí jako „náhrada“ plnění z kauzálního závazku, a ani nepůsobí jako prostředek placení. Kauzální vztah mezi výstavcem a remitentem tedy trvá dále i po vystavení blankosměnky, ale i po jejím vyplnění, což pro dlužníka představuje obrovské nebezpečí v podobě dvou na sobě nezávislých koexistentních závazků. Pro dlužníka je tedy mnohem výhodnější vystavit směnku platební, než zajišťovací.

Podstatou zajišťovací blankosměnky a zároveň její nespornou výhodou pak je, že dává jejímu majiteli možnost do ní doplnit, za předem stanovených podmínek v dohodě o vyplňovacím právu, takové údaje, které přesně odpovídají aktuálním potřebám vyplývajícím z kauzálního vztahu mezi ním a výstavcem blankosměnky. Právě ono „doplnění“ působí jako hrozba pro dlužníka, který pokud nebude řádně plnit svůj závazek, může směnečný věřitel přeměnit blankosměnku na směnku úplnou. Úplnou směnku mu pak může předložit k placení, nebo ji může převést na třetí osobu, a nebo na jejím základě může dát návrh soudu na vydání směnečného

platebního rozkazu. V tomto ohledu se projevuje hlavní výhoda (z pohledu věřitele) zajištění blankosměnkou oproti klasickým zajišťovacím prostředkům. Směnečná pohledávka je totiž velice snadno a rychle vymahatelná. Směnečné soudní řízení probíhá ve zkráceném řízení a věřitel v něm má nesporně výhodnější procesní postavení, než žalovaný dlužník¹³⁸.

6.6. Využití a zneužití zajišťovací blankosměnky v praxi

Na první pohled se zdá, že blankosměnka je ideálním nástrojem přímo stvořeným pro zajišťování závazků. Každá strana mince má však dvě strany. Blankosměnka je totiž také nástrojem velice snadno zneužitelným. V následujících výkladech budu pojednávat o nejčastějších způsobech využití, ale též zneužití blankosměnky.

Blankosměnky bývají hojně využívány obchodními společnostmi a bankami k zajištění obchodních úvěrů, splátek z leasingových smluv, jakož i ostatních peněžitých a nepeněžitých plnění ze smluv jiných. Mimo oblast obchodního vztahů bývají též velice často využívány k zajišťování závazků i mezi nepodnikatelskými subjekty.

Hlavní výhodou zajišťovacích blankosměnek je zejména jejich flexibilita – přizpůsobení se aktuálním potřebám obchodního styku. Tato výhoda zprvu působí ku prospěchu obou stran. Dlužník „bez obav“ podepíše blankosměnku, aby dostal úvěr, půjčku, či jiné plnění, přičemž souhlasí s tím, že pokud poruší svoje smluvní povinnosti, může být blankosměnka vyplněna a přeměněna na úplnou směnku. Takto oslepen je spokojen, že dostal úvěr, který chtěl, aniž by tušil, jaké nebezpečí pro něj blankosměnka skýtá. Oproti tomu věřitel je též spokojen, jelikož disponuje efektivním zajišťovacím nástrojem, který v případě porušení smluvních povinností může vyplnit a převést, nebo zahájit směnečné soudní řízení v němž má nesporně výhodnější postavení než žalovaný dlužník.

Převést blankosměnku však věřitel není oprávněn učinit kdykoliv. Zajišťovací blankosměnku je věřitel oprávněn převést teprve poté, co došlo k porušení kauzálního závazku, který je blankosměnkou zajištěn, tedy poté, kdy zajištěný závazek nabyl splatnosti a nebyl řádně uhrazen, nebo poté, kdy mělo podle

¹³⁸ Více o směnečném soudním řízení v kapitole sedmé této práce

smlouvy být plněno a nebylo. Převod blankosměnky před splatností zajištěného závazku by byl v rozporu se smluvním ujednáním o zajišťovací funkci blankosměnky i v případě, že smlouva o zajištění blankosměnkou, ani dohoda o vyplňovacím právu, takový převod nezakazuje. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v jednom ze svých rozhodnutí¹³⁹. Zároveň ale opět zdůraznil, že takový převod (před splatností zajištěného závazku) není v rozporu se směnečným právem a jako takový je platný. Převodem blankosměnky před splatností zajištěného závazku však byla porušena směnečná smlouva a dlužník tím pádem může požadovat nárok na náhradu škody pro porušení smlouvních povinností.

V zajišťovací blankosměnce pak typicky bývá k doplnění směnečná suma, jejíž aktuální výše při vystavení blankosměnky není známa¹⁴⁰. Vztaheno na konkrétní případ, blankosměnka ponechává svému majiteli prostor, aby v případě, že dlužník přestane splácet splátky ze zajištěné pohledávky, doplnil do blankosměnky částku odpovídající souhrnné výši celé nesplacené částky. Konkrétní podmínky vyplnění blankosměnky jsou pak stanoveny v dohodě o vyplňovacím právu. Stejně tak může být blankosměnka použita i při dodání zboží, kdy je cena odvislá od množství zboží, kdy se předem neví, v jakém množství zboží bude dodáno¹⁴¹.

Další položkou, která zůstává při vystavení blankosměnky nevyplněna, je datum splatnosti. Majitel blankosměnky je opět povinen řídit se dohodou o vyplňovacím právu a v souladu s ní datum splatnosti doplnit. V této dohodě může být i stanoveno, že majitel je oprávněn vyplnit jakékoliv datum splatnosti. V takovém případě však musí brát zřetel na jisté omezení, že do zajišťovací blankosměnky nesmí být vyplněno datum splatnosti, které předchází splatnosti zajištěné pohledávky¹⁴². Pokud by majitel blankosměnky doplnil datum, které předchází splatnosti zajištěné pohledávky, bylo by to zcela zjevné porušení účelu zajišťovací blankosměnky.

Já osobně jsem toho názoru, že stanovit v dohodě o vyplňovacím právu

¹³⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2006, *sp. zn. 29 Odo 280/2005*, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s. 58

¹⁴⁰ Kovařík Z., *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 75

¹⁴¹ Kotásek J., *Blankosměnka z pohledu dlužníka*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/1999, Masarykova univerzita v Brně, s. 286

¹⁴² Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 274/2004*

možnost libovolného vyplnění data splatnosti je velice nebezpečné! Blankosměnka totiž může být poté indosována několik let i po zániku kauzální pohledávky, dokud do ní její aktuální majitel nějaké datum splatnosti nevyplní. Nebezpečnost takového ujednání spočívá zejména v tom, že promlčecí lhůta směnečných nároků proti přímým dlužníkům počíná běžet právě od data splatnosti¹⁴³. Dále je nutno mít na paměti, že právo na vyplnění blankosměnky se nepromlčuje! Pokud je tedy majitel blankosměnky oprávněn vyplnit datum splatnosti jakékoliv, je v jeho rukou soustředěna obrovská moc ohledně trvání celého směnečného závazku.

Skutečnost, že je majitel blankosměnky oprávněn vyplnit jakékoliv datum splatnosti, může mít v praxi pro dlužníka fatální dopad. Uvažme situaci, kdy blankosměnka je v oběhu několik let. Za tu dobu vystřídala tolik majitelů, že již jen velice těžko dohledáme skutečný obsah dohody o vyplňovacím právu, pokud nebyla sepsána písemně. V případě excesivního vyplnění blankosměnky pak navíc velice obtížně prokážeme, že aktuální majitel blankosměnky jednal při nabývání ve zlé víře a nebo se provinil hrubou nedbalostí. Náhle však, po několika letech indosace, bude aktuálním majitelem do blankosměnky vyplněno datum splatnosti. Dlužník v této situaci bude bohužel bezmocný. Indosací blankosměnky totiž nemůže uplatnit kauzální námitky, které měl vůči věřiteli z kauzálního vztahu. Jedinou nadějí je pro něj prokázat, že směnka byla původně blankosměnkou, že ji majitel vyplnil v rozporu s vyplňovacím právem a navíc, že při jejím nabývání jednal ve zlé víře, anebo se při nabývání provinil hrubou nedbalostí.

V nezáviděníhodné situaci bude dlužník též za situace, kdy bude blankosměnka vyplněna a teprve poté dále indosována již jako směnka úplná. V takovém případě pak dlužník bude muset prokázat, že nabyvatel jednal vědomě na škodu dlužníka při nabývání směnky. Jenže nabyvatel ve většině případů vůbec netuší, že se jedná původně o blankosměnku a že tato byla vyplněna v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu. Prokázání těchto skutečností před soudem je velice složité a dlužník (v tom nejpravděpodobnějším případě) bude muset směnku bohužel zaplatit a čelit případné exekuci. Ohroženi jsou též indosanti jako nepřímí dlužníci.

Výše jsem poukázal, jak nebezpečné může být oprávnění vyplnit jakékoli

¹⁴³ Srov. ust. § 70 ZSŠ

datum splatnosti. Z pohledu dlužníka bych proto volil, aby datum splatnosti bylo v dohodě o vyplňovacím právu určeno co možná nejpřesněji (např. třicátý den po datu splatnosti zajišťovaného dluhu, a nebo pouze „10. srpna 2014“). Takto má dlužník alespoň „jistotu“ v tom ohledu, že ví, kdy by měla blankosměnka být přeměněna na směnku úplnou a zároveň v jaký den by měla být splatná. Rovněž ví, odkdy počíná běžet promlčecí doba a kdy by tedy mělo nastat promlčení směnečných nároků. To vše samozřejmě za předpokladu, že blankosměnka bude vyplněna řádně. V tomto ohledu najednou „jistota“ dlužníka dostává značné trhliny, jelikož blankosměnka může být kdykoliv převedena a vyplněna v rozporu s dohodou. A opět je to právě dlužník, kdo nese břemeno tvrzení a důkazní. V tomto kontextu znovu připomínám, že základem úspěšné obrany je dle mého názoru vždy vyplňovací dohoda sepsaná v písemné formě!

Z pohledu věřitele je samozřejmě nejvýhodnější co největší volnost ve vyplňovacím oprávnění. V obchodním styku jsou pak většinou věřitelé „silnější“ stranou smlouvy (banky, rozsáhlé obchodní korporace), a tak ohledně vyjednávání obsahu vyplňovací dohody není moc velký prostor. Stabilnější postavení věřitele z blankosměnky je jistě podpořeno také skutečností, že celá tato oblast je naprosto minimálně regulována právem.

S ohledem na výše uvedené poznatky považuji za velice nešťastné řešení, že právo na vyplnění blankosměnky se nepromlčuje. Problematika promlčení by si jistě zasloužila legislativní úpravu v ZSŠ, kterou by bylo zábraněno, aby blankosměnky kolovaly nevyplněné několik let. Zákonná úprava by pak mohla např. vypadat tak, že právo na vyplnění blankosměnky se promlčuje za deset let od jejího vystavení apod. Jenže taková úprava by bohužel byla nedokonalá, jelikož by v blankosměnce jednoduše datum jejího vystavení chybělo a nedalo by se tak určit, odkdy tedy počíná promlčecí doba běžet. V tomto kontextu (a s ohledem na ochranu dlužníka) mě napadá i trochu nestandardní úprava promlčecí doby vyplňovacího práva, kdy by promlčecí doba počínala běžet data první indosace blankosměnky (indosamnet by však v tomto případě musel být datován). Promlčecí doba by se tím pádem týkala pouze nabyvatelů – indosatářů, u nichž není možnost bránit se kauzálními námitkami a pro které je nejsadnější, jak blankosměnky zneužít. Naopak, první majitel blankosměnky by nebyl omezen žádnou promlčecí dobou z důvodu, že

dlužník proti němu může ke své obraně použít kauzální námitky.

6.6.1. *Odpovědnost převodce blankosměnky a dobré mravy*

Za další nešťastné řešení v ZSŠ považují skutečnost, že majitel blankosměnky ji může jakkoliv převádět, aniž by nesl alespoň částečnou odpovědnost za její protismluvné vyplnění budoucím majitelem. Převodce není ani stížen zákonnou povinností sdělit nabyvateli blankosměnky obsah vyplňovacího práva. Jistou povinnost lze shledat právě na nabyvateli, který se při nabývání směnky nesmí provinít hrubou nedbalostí, v čemž je teorií spatřována jakási informační povinnost ohledně toho, jak by měl blankosměnku vyplnit. Já osobně takovou zákonou úpravu považuji za velice vágní a nedostačující. Stávající zákonná úprava by se jistě dala pochopit, kdyby na druhou stranu též poskytovala patřičnou ochranu směnečnému dlužníkovi. Skutečně účinná ochrana však v zákoně chybí.

Jak se má nový nabyvatel blankosměnky dozvědět o skutečném obsahu vyplňovacího práva, pokud není dohoda o vyplnění v písemné podobě, a nebo pokud mu ji převodce úmyslně nepředá, a nebo pokud mu sdělí nepravdivé informace? Bohužel nijak. Žalovaný bude muset zaplatit směnku a v těch lepších případech bude moci po věřiteli z kauzálního vztahu požadovat náhradu škody.

Výše popsané jednání převodce není ani v rozporu s dobrými mravy. Jak rozhodl Nejvyšší soud „*není jednáním proti dobrým mravům, sleduje-li výkon práva vlastní prospěch jednajícího a nikoliv poškození jiného. Mezi případy jednání spadající pod § 424 obč. zák. lze zařadit např. jednání vykazující znaky zákeřnosti, msty, bezohlednosti a nepřiměřené ziskuchtivosti*“¹⁴⁴. V této věci se jednalo o to, že převodce směnky (který byl zároveň věřitelem z kauzálního vztahu) při převodu směnky nabyvateli nesdělil, že závazek, který směnka kryla, byl již z části splacen. Dlužníci pak byli novým majitelem žalováni ze směnky, kterou museli zaplatit celou. Poté žalovali původního majitele, že při převodu směnky jednal proti dobrým mravům tím, že nabyvateli neřekl, že kauzální dluh je zčásti splacen. K tomu soud uvedl, že „*žalovaný indosací směnky po její splatnosti nejednal s úmyslem (tzn. nechtěl) žalobce poškodit, ale snažil se pro jejich dlouhotrvající prodlení dosáhnout uspokojení svých (domnělých) pohledávek*“.

¹⁴⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2008, sp. zn. 33 Odo 1213/2006

Na základě výše uvedeného příkladu se z mého pohledu jeví jako skutečně potřebné, aby v ZSŠ byla minimálně zakotvena informační povinnost převodce vůči nabyvateli. Já osobně bych dále souhlasil s takovou zákonnou úpravou, že v případě, kdy převodce úmyslně zatají informace ohledně existence kauzálního závazku nebo výše nesplacené částky, aby takové jednání nebylo k tíži dlužníků (kteří navíc stojí jaksí mimo vztah převodce – nabyvatel), ale aby se náhrady škody domáhal „podvedený“ nabyvatel blankosměnky, který se nemohl uspokojit na dlužních.

6.6.2. Promítnutí zneužití blankosměnky do trestního práva

V souvislosti se zneužíváním blankosměnky si dovoluji uvést i krátký exkurz do trestního práva. Především se zamyslím, zda jednání věřitele, který v rozporu s dohodou o vyplňovacím právu vyplní položku směnečné sumy a následně směnku převede, nemůže naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu dle ust. § 209 trestního zákoníku. Toto ustanovení uvádí, že *„kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty“*. Otázka – jaký je rozdíl mezi tím, když někdo ukradne 2 miliony z banky a mezi tím, když do blankosměnky neoprávněně vyplní částku 3 miliony a poté ji za 2 miliony prodá? Výsledek je stejný, jen způsob provedení je jiný. Z mého pohledu je však v obou případech spáchán trestný čin. V prvním případě krádež, v druhém případě podvod.

Judikatura je však k této problematice zajímavě rozporuplná, jelikož můžeme spatřovat zajímavý názorový konflikt mezi judikaturou Ústavního soudu a judikaturou Nejvyššího soudu. Ústavní soud v jednom ze svých nálezů uvádí, že *„excesivní uplatnění směnky nelze pokládat bez dalšího za trestný čin podvodu. Účastníci směnečného vztahu, mezi nimiž existuje obchodněprávní spor, mají dostatek možností, jak vyřešit tento spor prostředky směnečného práva a cestou občanského soudního řízení“*¹⁴⁵.

Oproti tomu Nejvyšší soud v pozdějším rozhodnutí než je tento nález

¹⁴⁵ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 541/10

Ústavního soudu rozhodl přesně opačně, když uvádí, že pokud je zajišťovací blankosměnka vyplněna i přesto, že závazek, který zajišťuje byl již splněn, a následně je vyplněná blankosměnka převedena již jako úplná směnka s tím záměrem, aby věřitel vedle plnění získaného ze zajištěného závazku dosáhl ještě obohacení i z prodeje směnky, přičemž jejímu nabyvateli zamlčel, že neměl důvod k využití vyplňovacího práva a že závazek zajištěný touto směnkou byl splněn, lze jednání věřitele z kauzálního závazku posoudit při naplnění ostatních zákonných znaků jako trestný čin podvodu podle ust. § 209 odst. 1 trestního zákoníku nebo jeho pokus podle ust. § 21 odst. 1 téhož právního předpisu¹⁴⁶.

Dle mého názoru nelze zcela ztotožňovat skutek, kterým se zabýval Ústavní soud a skutek, který projednával soud Nejvyšší. Pokud bychom se bavili čistě o skutku - excesivní **vyplnění** blankosměnky - tak bez dalšího souhlasím s Ústavním soudem, že amotné „vyplnění“ nelze považovat za trestný čin. Ústavní soud však uvádí, že za trestný čin podvodu nelze považovat excesivní **uplatnění** směnky, argumentujíc zásadou subsidiarity trestní represe a zásadou ultima ratio. Já tedy ve významu slova „uplatnění“ spatřuji nejen „vyplnění“ blankosměnky, ale i další zacházení s ní. V tomto smyslu je pak nutné posuzovat jednání věřitele jaksi komplexně, s celkovým ohledem na to, jak blankosměnky zneužil. V tomto směru pak s Ústavním soudem bohužel nemůžu souhlasit a musím se přiklonit k rozhodnutí Nejvyššího soudu, který posuzoval jednání věřitele nejen ve vztahu k excesivnímu vyplnění blankosměnky, ale i k jeho následnému jednání (převod, uvedení v omyl, obohacení, způsobení škody), přičemž dospěl k závěru, že se o trestný čin podvodu jedná.

6.6.3. Směnka a spotřebitelský úvěr

A konečně v souvislosti se směnkami nemůžu nezmínit ani aktuální změnu zákona o spotřebitelském úvěru, ve kterém s účinností od 31. 1. 2013 bylo novelizováno znění ust. § 18, týkající se zajištění spotřebitelských úvěrů směnkami nebo šeky¹⁴⁷.

Až do této novelizace bylo možné spotřebitelský úvěr zajistit směnkou, přičemž platila zásada, že věřitel si měl počínat tak, aby byla zachována všechna

¹⁴⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1576/2010

¹⁴⁷ Srov. ust. § 18 zák. č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru

práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. V praxi však takové ustanovení k ochraně spotřebitele nestačilo. Nutno konstatovat, že právě ve věcech spotřebitelských úvěrů byla směnka velice hojně zneužívaná podnikatelskými subjekty pro minimální právní vědomí spotřebitelů.

Tuto skutečnost má za úkol napravit novela přijatá v lednu roku 2013, která nově zavedla, že ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek, a dále, že věřitel a zprostředkovatel společně a nerozdílně odpovídají spotřebiteli za škodu způsobenou porušením této povinnosti.

Z mého pohledu však taková úprava ke zlepšení postavení spotřebitelů nepovede. Opět se zde bude projevat přísnost směnečného práva - směnka vystavená pro zajištění spotřebitelského úvěru bude totiž z hlediska směnečného práva stále platnou směnkou a jejímu majiteli tak bude svědčit právo na zaplacení směnečné sumy. Novela dle mého názoru žádné razantní prolomení směnečné přísnosti ve spotřebitelských úvěrech nepřinesla. V případě zneužití směnky dává zákon spotřebiteli „pouze“ nárok na náhradu škody. K této problematice bych více ponechal na budoucí judikatuře.

7. SMĚNEČNÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ

7.1. Právní úprava a charakter směnečného řízení

Směnečného řízení je upraveno samostatně v jediném ustanovení občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), a to konkrétně v ust. § 175. Věcně příslušným soudem v prvním stupni pro rozhodování sporů týkajících se směnek je dle ust. § 9 odst. 3 písm. p) OSŘ krajský soud. Místně příslušným soudem pak bude takový krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud žalovaného¹⁴⁸. Alternativně lze v této věci ještě určit místní příslušnosti dle ust. § 87 odst. 1 písm. e), podle kterého může být místně příslušný také soud, v jehož obvodu je platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky.

Směnečné řízení je zvláštní druhem zkráceného (rozkazního) civilního řízení, jehož povaha odpovídá zvláštní povaze směnečných nároků, které se vyznačují zejména potřebou rychlé směnitelnosti směnky za peníze. Z toho důvodu probíhá směnečné řízení formou zkráceného řízení, založeného na zásadě koncentrace, rychlosti a hospodárnosti, což se projevuje zejména v krátkých lhůtách k provádění různých úkonů soudu, tak i účastníků¹⁴⁹.

7.2. Směnečný platební rozkaz a předpoklady jeho vydání

7.2.1. Směnečná žaloba

Směnečné řízení patří mezi řízení sporné, a tudíž jeho zahájení je plně v rukou žalobce. Zahájení řízení se potom uskutečňuje na základě žaloby, jež musí splňovat obecné náležitosti podle ust. § 41 OSŘ ve spojení s ust. § 79 OSŘ a samozřejmě ve spojení s ust. § 175 OSŘ.

V první řadě budou v žalobě muset být identifikováni účastníci – žalobce (směnečný věřitel) a žalovaný (směnečný dlužník, popř. indosant, aval). Dále musí být v žalobě vylíčeny rozhodné skutečnosti. Jednou z takových skutečností je pak samotná směnka, která musí být v žalobě dostatečně identifikována - zda se jedná o směnku vlatní nebo cizí, místo a datum vystavení, na jakou částku zní, kdy byla

¹⁴⁸ Srov. ust. § 84 - § 87 OSŘ

¹⁴⁹ Drápal, L., Bureš, J., a kol., *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komnetář*, Praha., C. H. Beck, 2009, s. 1170

splatná, apod. V žalobě je dále nutné specifikovat směnečný závazek z toho hlediska, v jakém směnečném postavení byl žalovaným závazek ze směnky přijat (zda - li je v postavení přímého směnečného dlužníka, nebo jako indosanta, či avala). Podle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze je tato informace jedním ze základních kritérií pro posouzení oprávněnosti nároku žalobce, protože na směnce může být jedna a tatáž osoba podepsána v různých postaveních¹⁵⁰. V žalobě by též nemělo chybět tvrzení žalobce, že žalovaný dosud svoji povinnost vyplývající ze směnky nesplnil.

Naopak, žalobce vůbec v žalobě nemusí uvádět, jaké okolnosti vedly ke vzniku směnky, tzn. nemusí prokazovat existenci kauzálního závazku. Pro vydání SPR je tedy naprosto bezvýznamné, zda kauzální vztah stále trvá, zda zanikl, zda žalovaný splnil povinnost z kauzálního závazku apod. Jak jsem již několikrát uvedl, směnečný závazek v sobě ztělesňuje abstraktní pohledávku nezávislou na vlastních vztazích mezi výstavcem a majitelem směnky.

Co se týče žalovaných nároků ze směnky, žalobce může žádat pouze takové nároky, které vyplývají z ust. § 48 a § 49 ZSŠ. Tyto nároky pak jsou směnečný peníz, úroky (pokud byly sjednány), šestiprocentní úroky ode dne splatnosti, útraty protestu a podaných zpráv, jakož i ostatní útraty a odměnu výši jedné třetiny procenta ze směnečného peníze nebo v nižší dohodnuté výši.

Aby však mohl být směnečný platební rozkaz (dále jen „SPR“) vydán musí být splněny speciální předpoklady stanovené v ust. § 175 OSŘ. Dle tohoto ustanovení může být SPR vydán pouze na návrh žalobce, který předloží „*v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva*“. Speciálními předpoklady potřebnými k vydání SPR pak je (i) návrh žalobce, (ii) předložení prvopisu směnky o jehož pravosti není pochyb a (iii) předložení dalších listin nutných k uplatnění práva (typicky se jedná o protestní listinu).

7.2.2. Návrh žalobce

Pravomoc soudu vydat směnečný platební rozkaz (dále jen „SPR“) vzniká

¹⁵⁰ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 9 Cmo 62/2003 čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s.s., s. 52

teprve výslovným návrhem žalobce dle ust. § 175 OSŘ, aby soud rozhodl právě touto formou. I kdyby žalobce soudu doručil směnku společně s žalobou, ve které by žádal zaplacení směnečné sumy, soud nemůže vydat SPR, pokud není tato forma rozhodnutí výslovně v žalobě navržena! V takovém případě by soud nepostupoval formou zkráceného řízení, ale pravděpodobně by nařídil jednání, k němuž by předvolal obě strany sporu.

Samotný návrh na vydání SPR pak nejčastěji bývá obsažen přímo v žalobě, kde žalobce před formulací petitu soudu „*navrhuje, aby vydal následující směnečný platební rozkaz*“. Kovařík¹⁵¹ i Drápal¹⁵² připouští, že je možné návrh soudu doručit dodatečně, ovšem ještě dříve, než než bude nařízeno první jednání.

7.2.3. Prvopis směnky a další listiny

Další podmínkou pro vydání SPR je předložení prvopisu směnky. Směnka slouží jako základní legitimační prostředek k prokázání nároku navrhovatele a povinnosti žalovaného, čili k prokázání aktivní a pasivní legitimace stran sporu. Pokud je žalobce remitentem směnky (první majitel směnky), prokáže svoji aktivní legitimaci snadno tím, že je uveden na líci směnky, jako osoba ze směnky oprávněná. V případě, že se jedná o směnku indosovanou, měla by žalobci svědčit nepřetržitá řada rubopisů, a konečně u směnky na jméno by pak žalobce měl svoji legitimitu doložit smlouvou o postoupení pohledávky. Pasivní legitimace žalovaného ze směnky vyplývá buď tím, že je na ní podepsán jako výstavce směnky vlastní, nebo příjemce směnky cizí, popř. jako indosant (v závislosti na tom, po jaké směnečně zavázané osobě žalobce postih uplatňuje).

Soudu musí být předložen originál směnky. Úředně ověřená kopie, natož kopie prostá, a ani jiné formy zobrazení k prokázání nároku nestačí. Místo směnky však může být předloženo soudní rozhodnutí o jejím umoření, které de facto směnku nahrazuje dle ust. § 185s OSŘ až do doby, než než za ni bude oprávněnou osobou vydána náhrada¹⁵³.

Pokud na směnce nebyla doložka vylučující protestaci, musí být společně

¹⁵¹ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 474

¹⁵² Drápal, L., Bureš, J., a kol., *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komnetář*, Praha., C. H. Beck, 2009, s. 1170

¹⁵³ Srov. Kovařík, Z., *Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení*, Bulletin advokacie č. 9/2000, s. 50-51

s prvopisem směny též předložena protestní listina. Další listinou sloužící k prokázání nároku žalovaného pak může být např. smlouva o prodeji podniku (viz. kapitola 3.4.4.), nebo usnesení soudu o dědictví, pokud směnka přešla na žalobce v důsledku smrti majitele směnky.

7.3. Postup soudu po doručení návrhu

Po doručení prvopisu směnky a směnečné žaloby obsahující návrh žalobce na vydání SPR je samotné vydání SPR spíše jen formalita. Soud posuzuje jemu předložené listiny pouze z hlediska jejich pravosti. Kauzální vztah, ke kterému se směnka váže, soud nezkontroluje¹⁵⁴, což je specifické právě jen pro směnečné řízení. Zároveň je to jeden z projevů směnečné přísnosti, jelikož je tím velice posíleno postavení žalobce, přičemž obrana dlužníka je odkázána jen na případné námitkové řízení.

Soud zejména posoudí, zda listiny nevzbuzují svým materiálem, úpravou, obsahem pochybnost o své pravosti. Posuzování probíhá mimo jednání, nejedná se tedy o dokazování¹⁵⁵. Mimo výše uvedené soud dále předběžně ověří, zda předložená listina může být vůbec platnou směnkou, zda tedy vykazuje znaky směnky dle ZSŠ¹⁵⁶. Soud dále posoudí nároky žalobce obsažené v petitu žaloby. Pokud má být vydán SPR, musí tyto nároky odpovídat nárokům vyplývajícím z ust. § 48 a § 49 ZSŠ.

Pokud budou výše uvedené předpoklady k vydání SPR budou splněny, nic nebrání soudu k jeho vydání a následnému doručování. V SPR pak soud žalovanému uloží povinnost zaplatit nárokované částky do osmi dnů, a nebo aby v téže lhůtě podal námitky.

Ust. § 175 OSŘ stanoví, že SPR musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Avšak na rozdíl od klasického platebního rozkazu, kde je náhradní doručení vyloučeno, SPR může být doručen i náhradním způsobem. Zde se opět nabízí prostor pro polemiku, zda je taková úprava vhodná. Žalovanému může být doručen SPR fikcí, aniž by se o něm vůbec dozvěděl. V takovém případě pak ani

¹⁵⁴ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 74/1999

¹⁵⁵ Srov. Kovařík, Z., *Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení*, Bulletin advokacie č. 10/2000, s. 12

¹⁵⁶ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008

nemá možnost vznést případné námitky (důvody, proč si žalovaný písemnost nepřevzal již ponechávám stranou).

7.4. Námitky jako obrana žalovaného a přelomový nález Ústavního soudu

V postavení dlužníka před soudem a možnostech jeho obrany se zřejmě nejmarkantněji projevuje stále diskutovaná směnečná přísnost. Žalovaný má jednak velice omezené možnosti jak se bránit, a jednak mu zákon k obraně poskytuje „pouze“ osmidenní lhůtu.

Zákonným prostředkem obrany žalovaného dlužníka proti SPR jsou námitky (do výroku o nákladech řízení pak může podat odvolání). V námitkách je dlužník povinen uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. K námitkám podaným po uplynutí osmidenní lhůty soud nebude přihlížet. Toto pravidlo však žalovanému nebrání, aby i po uplynutí osmidenní lhůty předkládal soudu nové důkazy na prokázání tvrzených námitek. Jejich okruh už však měnit ani rozšiřovat nemůže¹⁵⁷. Námitky musí být odůvodněny, v opačném případě je soud odmíne a SPR ponechá v platnosti. Narozdíl od klasického platebního rozkazu se podáním námitek SPR neruší a není nařízeno jednání, ale věc bude rozhodnuta v tzv. námitkovém řízení. Pokud žalovaný nepodá včas námitky, nabude SPR účinků pravomocného rozsudku a řízení je tím skončeno.

V námitkách je pak třeba pregnantně vylíčit skutky, o které se obrana dlužníka opírá. Drápal námitky vy směnečném řízení trefně přirovnává k žalobě v řízení sporném. Vylíčení okolností v námitkách totiž de facto vymezuje předmět námitkového řízení (odpůrce má však samozřejmě jinak úplně jiné postavení než žalobce). Námitky je třeba podat soudu, který napadený SPR vydal¹⁵⁸.

Co se týče blankosměnky, nestačí v námitkách pouze tvrdit, že směnečná suma byla vyplněna v rozporu s ujednáním o vyplnění blankosměnky. Taková námitka je neurčitá a neprojednatelná, jelikož z ní není patrné, v jakém rozsahu je SPR napadán¹⁵⁹. Vůči prvnímu majiteli blankosměnky musí dlužníci, aby se svými námitkami uspěli, musí prokázat, že šlo v minulosti o blankosměnku, jaký byl obsah

¹⁵⁷ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 480

¹⁵⁸ Drápal, L., Bureš, J., a kol., *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*, Praha., C. H. Beck, 2009, s. 1176

¹⁵⁹ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 9 Cmo 7/2003

dohody o vypňovacím právu a že blankosměnka byla vyplněna v rozporu s touto dohodou¹⁶⁰. Pokud je však blankosměnka indosována již na třetí osobu, musí ke skutečnostem uvedeným v předešlé větě dále prokázat zlou víru nabyvatele, a nebo alespoň provinění z hrubé nedbalosti při nabývání blankosměnky.

ZSŠ rozhodně vůči dlužníkovi ochranně nepůsobí - prokázání zlé víry při nabývání je samo o sobě obtížné, natož pak prokázání provinění z hrubé nedbalosti. Ondřejová uvádí, že o provinění z hrubé nedbalosti by se mohlo jednat v případě, kdy by se nabyvatel blankosměnky dostatečně neinformoval o obsahu vyplňovacího práva¹⁶¹. Jak by se obšer situace posuzovala v případě, že by se nabyvatel sice dostatečně informoval o obsahu vyplňovacího práva, ale remitent mu úmyslně sdělil informace jiné? Domnívám se, že by byla chráněna dobrá víra nabyvatele, který neměl důvod nevěřit remitentovi o pravdivosti jím poskytnutých informací.

7.4.1. Nález ústavního soudu ve věci lhůty k podání námitek

Do 31. 12. 2012 bylo postavení žalovaného dlužníka před soudem mnohem tíživější než dnes, jelikož lhůta pro podání námitek činila pouhé tři dny od odručení směnečného platebního rozkazu. Tato lhůta platila po celá desetiletí a právě ona dodávala směnečnému řízení ráz „přísnosti“, kdy možnosti obrany dlužníka byly koncentrovány do pouhých tří dnů. Nejhůře na tom žalovaný byl pak v případě, kdy mu byl SPR doručen v pátek. Na podání námitek měl pak čas do pondělí. Pokud nebyl schopen sepsat si námítky sám, musel si najít adovokáta, který mu je za nemalý poplatek napíše přes víkend. V této věci se v říjnu roku 2012 zrodil judikát Ústavního soudu¹⁶², který po několik desetiletí neměnný stav prolomil, když třídní lhůtu k uplatnění námitek zrušil uplynutím dne 30. 4. 2013.

Daná věc, tak jak ji popisoval Ústavní soud, byla zářným příkladem toho, jak snadno se (blanko)směnky dají zneužívat. V dané věci se jednalo o to, že jistá kyperská společnost od jedné české společnost hromadně odkupovala směnky, které sloužili jako prostředek zajištění úvěrů. Poté několik let latentně vyčkávala, než podala návrh na vydání SPR. Po letech již však byly některé kauzální závazky

¹⁶⁰ Kovařík Z., *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 49

¹⁶¹ Ondřejová D., *Námítka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“*, Právní fórum, č. 11/2010, Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 530

¹⁶² Srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12

dávno zaniklé a mnozí dlužníci si ani nepamatovali, že kdy nějakou směnku podepsali. Dlužníkům to však nebylo nic naplat, jelikož proti kyperské společnosti kauzální námitky uplatnit nemohly. Jednou z takto zaskočených dlužníků byla i navrhovatelka, která navrhovala zrušit celé ust. § 175 OSŘ a podrobit směnečné řízení klasickému nalézacímu soudnímu řízení.

Ústavní soud ve svém odůvodnění zohlednil přísnost a rigidnost celého směnečného práva a dospěl k závěru, že s ohledem na dnešní poměry, kdy je směnka často zneužívána nejenom v obchodních vztazích, ale zejména též ve vztazích spotřebitelských, je taková lhůta nepřiměřeně krátká. Takto krátká lhůta má mj. za následek nerovné postavení účastníků řízení před soudem pro rozpor s čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud také srovnával stávající českou právní úpravu směnečného práva (jak v ZSŠ tak i procesní úpravu v OSŘ) s obdobnou právní úpravou Německa a Rakouska, které, s ohledem na rozmach směnek v obchodních a spotřebitelských vztazích, doznaly patřičných změn. Oproti nim se česká právní úprava za poslední desetiletí téměř vůbec nezměnila a novým „trendům“ nepřizpůsobila.

Ústavní soud rovněž zdůraznil, že směnečné právo by si ve stávajících poměrech zasloužilo mnohem více změn, než jen prodloužení lhůty k podání námitek. V tomto kontextu zmínil abstraktní povahu směnek, jejich nezávislost na kauze směnky, a s tím komplikovanou obranu dlužníka. *„Cestou k řešení naznačeného konfliktu přitom patrně není - jak plyne i z naznačeného mezinárodního srovnání - omezení vlastností směnky činící z ní atraktivní cenný papír, ale především zavedení účinných mechanismů bránících jejímu zneužívání“.*

7.4.2. Hlavní druhy námitek

Námitky mohou brojit jak proti hmotněprávním otázkám (promlčení směnečné pohledávky, započtení částky apod.), tak proti otázkám procesněprávním (nepříslušnost soudu, nezpůsobilost být účastníkem řízení apod.). Dále rozlišujeme námitky, které sice nezpochybňují směnku, ale opírají se o kauzální vztah mezi výstavcem směnky a remitentem, na základě něhož žalovaný dlužník dovozuje, že směnku již nemusí plnit – jedná se o tzv. námitky kauzální. Kovařík dále rozlišuje námitky na relativní a absolutní podle toho, proti kterým osobám jsou přípustné.

Absolutní námitky může uplatnit kterýkoli dlužník, relativní námitky jsou použitelné pouze v konkrétním vztahu určitého žalovaného k určitému žalobci¹⁶³. Co se týče kauzálních námitek, ty mohou být pouze relativní, protože jsou možné jen mezi účastníky kauzálního vztahu. To ovšem neplatí, pokud žalovaný prokáže, že směnka byla indosována na škodu dlužníka, a nebo v případě blankosměnky, že nabyvatel tuto nabyl ve zlé víře a nebo se při jejím nabývání provinil hrubou nedbalostí.

Absolutní námitky jsou takové námitky, které napadají platnosti směnky z toho důvodu, že nesplňuje nutné formální náležitosti dle ZSŠ. Další absolutní námitkou je, že směnka byla již uhrazena při splatnosti k tomu příslušnou osobou¹⁶⁴.

Relativních námitek je již celá řada, jelikož sem spadají jakékoli námitky kauzální. Patří sem například:

- Námitka proti pravosti podpisu na směnce – žalovaný namítá, že směnku nepodepsal on, popř. že jeho podpis je zfalšovaný. V případě prokázání těchto skutečností se platební povinnosti zproští. Norozdíl od ostatních námitek, tato námitka obrací důkazní břemeno ze žalovaného na žalobce (viz. následující kapitola)
- Námitka podpisu učiněného v tísní – takový podpis nezpůsobuje neplatnost směnky! Dlužník tak nemůže namítat, že podepsal směnku v tísní. Pokud by ale podepsal v tísní kauzální smlouvu mezi ním a věřitelem a od té smlouvy poté právě v důsledku podpisu učiněného v tísní odstoupil, může namítat zánik kauzálního závazku¹⁶⁵
- Námitka nesvobodného podpisu – touto námitkou se dlužník úspěšně ubrání, ovšem opět za předpokladu, že nesvobodnost podpisu na směnce prokáže. Nesvobodnost podpisu spočívá v tom, že byl učiněn pod výhrůžkou, bez které by jinak směnku nepodepsal¹⁶⁶.
- Námitka neexistující, nebo zaniklé kauzy
- Námitka započtení – nelze však započítat pohledávky, které se staly

¹⁶³ Srov. Kovařík, Z., *Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení*, Bulletin advokacie č. 10/2000, s. 17

¹⁶⁴ Kovařík Z., *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, s. 483

¹⁶⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1999, sp. zn. 5 Cmo 569/1998

¹⁶⁶ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 358/1994

splatnými až po uplynutí osmidenní lhůty k podání námitek¹⁶⁷

- Námitka promlčení kauzálního závazku - tato námitka však na platební povinnost ze směnky nemá žádný vliv¹⁶⁸.
- Námitka, že oproti směnce nebylo poskytnuto žádné odpovídající protiplnění, ač tak bylo ujednáno¹⁶⁹ a námitka, že směnka byla podepsána bezdůvodně¹⁷⁰. Tyto námitky co do svých důsledků odlišné. V případě prokázání první námitky se dlužník úspěšně ubrání platební povinnosti, v případě druhé námitky se však dlužník své platební povinnosti nezproští.

7.4.3. *Námitkové řízení a důkazní břemeno*

Účelem námitkového řízení je projednání podaných námitek a na základě nich rozhodnout, zda bude SPR ponechán v platnosti, či zda bude zrušen. V samotném námitkovém řízení pak tíha důkazního břemene k prokázání skutečností v uplatněných námitkách leží na žalovaném¹⁷¹. Opět zářný projev směnečné přísnosti, zvláště co se blankosměnek týče. Majitel blankosměnky ji de facto může vyplnit jakkoli (aniž by bral ohled na existenci dohody o vyplňovacím právu), a pak se spoléhat na to, že se dlužník – žalovaný před soudem neubrání. Celou situaci sám sobě usnadní (a dlužníkovi zkomplikuje) tím, že již vyplněnou směnku převede a budoucímu nabyvateli zatají, že se jednalo o blankosměnku. V takovém okamžiku, troufám si říci, je žalovaný dlužník v naprosto zoufalé situaci.

Majitel směnky si může být téměř jist, že soud bude vyplněnou blankosměnku považovat za formálně platnou směnku. Dále ani nemusí prokazovat, že se jednalo o blankosměnku, nemusí prokazovat existenci a obsah dohody o vyplňovacím právu a konečně nemusí prokazovat, že došlo k excesivnímu vyplnění. Téměř veškeré důkazní břemeno tedy tíží žalovaného! Téměř, až na prokázání pravosti směnky.

Roku 2009 přineslo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR významnou změnu ve

¹⁶⁷ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 430/1994

¹⁶⁸ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2005, sp. zn. 12 Cmo 228/2005

¹⁶⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s. 98

¹⁷⁰ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2005, sp. zn. 12 Cmo 15/2005, čerpáno z Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, s. 102

¹⁷¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 1999, sp. zn. 32 Cdo 2383/1998

věci důkazního břemene pravosti směnky. Tímto rozhodnutím bylo alespoň částečně zmírněno tíživé postavení žalovaného ze směnky před soudem. Nejvyšší soud totiž tímto rozhodnutím vyjudikoval, že důkazní břemeno ohledně pravosti směnky tneše ve směnečném řízení žalobce, nikoli žalovaný. Pokud tedy žalovaný popře ve sporu o zaplacení směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (tím soud pravděpodobně myslí pravost podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok¹⁷². Od roku 2009 je tedy na žalobci, aby v případě vznesené námitky prokázal skutečnost, že směnka skutečně pochází od toho, kdo je v ní uveden jako výstavce. Z toho důvodu nelze než doporučit žalovaným ze směnky, aby vznášeli námitku o popření pravosti podpisu na směnce, čímž žalobci značně podlomí jeho do té doby dominantní postavení.

Směnečné řízení pak po projednání všech námitek skončí buď ponecháním SPR v platnosti, a nebo jeho zrušením. Tímto je řízení v prvním stupni ukončeno. Účastníci mají poté samozřejmě právo podat odvolání k Vrchnímu soudu, popř. dovolání k soudu Nejvyššímu.

¹⁷² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, *sp. zn. 29 Cdo 3478/2007*

ZÁVĚR:

Závěrem si dovolím uvést poznatky, ke kterým jsem dospěl při studiu dané problematiky a tvorbě této práce.

Předně se zaměřím na zhodnocení stávající právní úpravy blankosměnky. S ohledem na zjištěné poznatky si především kladu otázku zda blankosměnku lze vůbec nazývat pojmem „právní institut“. Tento pojem nemá pevnou oporu ani v samotném textu zákona směnečného a šekového (až na jedinou výjimku v ust. § 77). Existence blankosměnky je pouze dovozována z jediného ustanovení tohoto zákona. Veškeré poznatky, které současná právní věda o blankosměnce má, pocházejí de facto pouze ze soudní judikatury a z hlav teoretiků zabývajících se tímto tématem. Tyto poznatky byly postupně nalézány v průběhu několika desetiletí a jsou natolik ucelené a komplexní, že se domnívám (i přes strohou zákonnou úpravu) že blankosměnka je právním institutem směnečného práva.

Co se však týče samotné právní úpravy blankosměnky, musím konstatovat, že tato je velice nedostačující a s výhledem do budoucna naprosto neudržitelná. Tento závěr lze odůvodnit několika argumenty. Jednak je veškerá právní úprava blankosměnky soustředěna do jednoho ustanovení § 10, ačkoli by si jistě zasloužila úpravu mnohem rozsáhlejšího charakteru. Za druhé, toto ustanovení je, dle mého přesvědčení, velice špatně a nevhodně formulované. A konečně za třetí, stávající právní úprava naprosto neodpovídá aktuálním potřebám obchodního styku, když je velice snadno zneužitelná

Špatná formulace ust. § 10 pak jen zavdává tvorbě mnoha a mnoha soudních rozhodnutí, prostřednictvím nichž musí být právní úprava blankosměnky jaksi „dotvořena“ a přizpůsobena praktickému využití. Typickým příkladem může být soudní rozhodnutí o tom, že s převodem nebo přechodem blankosměnky přechází automaticky na nabyvatele i vyplňovací oprávnění. Toto pravidlo dle mého názoru z textu ust. § 10 ZSŠ nevyplývá – nutno však kriticky podotknout, že z něho nevyplývá téměř nic. A tak v tomto případě, soudní judikatura musela vytvořit toto dnes jedno ze základních pravidel, bez kterého by dnes blankosměnka nemohla (a zejména při jejích převodech) prakticky fungovat.

Význam soudních rozhodnutí je tedy v případě blankosměnky značný.

Nicméně domnívám se, že v právu skutečně není standardní, aby právní institut byl téměř celý komplexně řešen teorií a judikaturou, tak jak je to v případě blankosměnky. Takový stav určitě není do budoucna schůdný.

Nedostatečná zákonná úprava se pak odráží v jejím využití, kdy se stává nástrojem velice snadno zneužitelným. Blankosměnka je nejčastěji používána jako nástroj k zajištění závazků. Co se týče zhodnocení jejího použití - z pohledu věřitele je to nástroj velice praktický a efektivní, když ji může v případě porušení smluvních povinností okamžitě vyplnit a přeměnit na úplnou směnku. Oproti jiným způsobům zajištění pak spočívá její nesporná výhoda v tom, že ve vztahu k zajištěnému závazku není akcesorické ani subsidiární povahy. Také je velice snadno převoditelná a majitel ji může poměrně snadno uplatnit u soudu ve zrychleném soudním řízení. I z pohledu dlužníka můžeme spatřit výhodu např. v tom, že oproti podpisu obdrží nejčastěji finanční hotovost v potřebné výši.

Oproti těmto výhodám však blankosměnka oplývá i mnoha nevýhodami, až záludnostmi, které nabývají na významu zejména její indosací v jejímž důsledku dlužník ztrácí možnost uplatnění kauzálních námitek. Co se týče vzájemného vztahu hlavních účastníků směnečných vztahů, výstavce blankosměnky je již od samého vystavení blankosměnky v naprosto nerovném postavení ke svému věřiteli, kterému zákon poskytuje až příliš velkou „nedotknutelnost“. Nechci tvrdit ochranu. Nedotknutelnost věřitele, jakož i každého majitele blankosměnky spatřuji zejména v tom, že je de facto neodpovědný za své jednání, kterým poškodí práva dlužníka. Ano, zákon poskytuje dlužníkovi jisté obranné mechanismy, ty jsou ale naprosto nedostačující a neefektivní.

Hlavní problémy zákonné úpravy pak spatřuji zejména v absolutním nedostatku právní úpravy dohody o vyplňovacím právu, dále např. v „hrubé nedbalosti“ při nabývání blankosměnky, kterou je povinen prokázat dlužník, jako předpoklad pro uplatnění kauzálních námitek. Dále musím zmínit mnou kritizovanou skutečnost, že vyplňovací právo směnečné je neprohlášené.

Co se týče návrhů na možné legislativní změny, z poznatků mé práce je zřejmé, že ke stávající úpravě jsem značně kritický. Jsem toho názoru, že dlužník, coby výstavce blankosměnky, je k jejímu majiteli skutečně v až nespravedlivě nerovném postavení. To však neznamená, že bych preferoval zájmy dlužníka nad

zájmy věřitele. Zároveň jsem toho názoru, že pro směnečné právo charakteristická zmiňovaná směnečná přísnost by v žádném případě neměla ze směnečného práva vymizet. Je tedy potřeba najít jistý kompromis. Na jedné straně buďto odstranit onu „nedotknutelnost“ směnečného věřitele tím, že by mi zákon směnečný a šekový uložil např. povinnost informační v případě převodu blankosměnky a s tím samozřejmě spojenou i odpovědnost za porušení této povinnosti. Na straně dlužníka bych pak spatřoval schůdnou cestu ve zdokonalení jeho obranných mechanismů. Pouhé námitky, jejichž předpoklady k použití je prokázání zlé víry a nebo hrubé nedbalost při nabývání blankosměnky, jsou naprosto nedostačující. V každém případě nejvhodnější způsob posílení obrany dlužníka by byla obligatorní písemná forma dohody o vyplňovacím právu a stanovení promlčecí doby vyplňovacího práva, aby nadále nedocházelo k situacím, kdy je dlužníkovi předložena vyplněná směnka k placení třeba po 10 letech od vystavení.

PRAMENY:

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

1. Kovařík Zdeněk, *Směnka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011, ISBN 978-7400-402-5
2. Kotásek Josef, *Úvod do směnečného práva*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, ISBN 80-210-2855-6
3. Kovařík Zdeněk, *Zákon směnečný a šekový, Komentář*, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, ISBN 80-7179-347-7
4. Kotásek J., Pihera V., Pokorná J., Raban P., Vítek J., *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7179-454-7
5. Chalupa Radim, *Základy směnečného práva*, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2008, ISBN 978-80-7201-716-4
6. Chalupa Radim, *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*, 2. vydání, Praha, Linde Praha, a.s., 2006, ISBN 80-7201-570-2
7. Jan Dědič a kol., *Právo cenných papírů a kapitálového trhu*, Praha, PROSPEKTRUM spol. s r. o., 1999, ISBN 80-7175-084-0
8. Kopáč Ludvík, *SMĚNKY a směnečné právo, směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva*, Praha, PROSPEKTRUM Praha, 1992, ISBN 80-85431-43-2
9. Kovařík Zdeněk, *Směnka jako zajištění*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-182-6
10. Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., *Občanský soudní řád. Komentář.*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001, ISBN 80-7179-338-8
11. Vácha Přemysl, *některé otázky práva směnečného*, Praha, VŠEHRD, 1993, ISBN 80-85305-23-2
12. Pišek, Z., Voženílková, B., *Směnky a šeky. Směnečný a šekový*, Praha, Hospodářská komora ČR, PP Agency, 1995
13. Kovařík, Z., *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*, 4. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., ISBN 978-80-7357-530-4
14. Hubáčková-Svobodová, V., *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*, Brno, ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 10, ISBN 80-86433-12-9
15. Chalupa, R., *Zajišťovací směnka*, Praha, LINDE Praha, akciová společnost, 2009, ISBN 978-80-7201-756-0
16. Švestka, J., Dvořák, J. a kol., *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: Závazkové právo*, 5. vydání, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, ISBN 978-80-7357-473-4

17. Bělohávek, A. J., Černý, F., Jungwirthová, M., Klíma, P., Profeldová, T., Šrotová, E., *“Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících”*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-413-8
18. Drápal, L., Bureš, J., a kol., *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komnetář*, Praha., C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-107-9
19. Dědič, J., Pauly, J., *Cenné papíry*, Praha, PROSPEKTRUM Praha, 1994, ISBN 80-85431-98-X

JUDIKATURA:

A) Rozhodnutí Nejvyššího soudu:

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. října 1938, *sp. zn. Rv III 384/38*
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 1999, *sp. zn. 32 Cdo 2383/1998*
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, *sp. zn. 29 Odo 483/2002*
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005, *sp. zn. 29 Odo 1114/2004*
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2006, *sp. zn. 29 Odo 280/2005*
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, *sp. zn. 29 Odo 44/2004*
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2007, *sp. zn. 29 Odo 194/2006*
8. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007, *sp. zn. 29 Odo 721/2006*
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, *sp. zn. 29 Odo 1407/2006*
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2008, *sp. zn. 33 Odo 1213/2006*
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, *sp. zn. 29 Cdo 2605/2007*
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2009, *sp. zn. 29 Cdo 5260/2007*
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, *sp. zn. 29 Cdo 3478/2007*
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2011, *sp. zn. 29 Cdo 3361/201*
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, *sp. zn. 6 Tdo 1576/2010*

B) Rozhodnutí Vrchního soudu:

16. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, *sp. zn. 5 Cmo 189/99*
17. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, *sp. zn. 5 Cmo 267/2008*
18. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995, *sp. zn. 5 Cmo 527/1994*
19. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997, *sp. zn. 5 Cmo 551/1996*

20. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997, *sp. zn. 5 Cmo 615/1995*
21. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2007, *sp. zn. 12 Cmo 529/2006*
22. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 6. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 146/2004*
23. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 1995, *sp. zn. 5 Cmo 477/1994*
24. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2002, *sp. zn. 29 Odo 314/2001*
25. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 2004, *sp. zn. 5 Cmo 242/2004*
26. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 274/2004*
27. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2001, *sp. zn. 5 Cmo 556/2000*
28. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 1. 2011, *sp. zn. 9 Cmo 195/2010*
29. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2004, *sp. zn. 9 cmo 536/2003*
30. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998, *sp. zn. 5 Cmo 125/1998*
31. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 3. 2008, *sp. zn. 5 Cmo 5/2008*
32. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2000, *sp. zn. 5 Cmo 131/2000*
33. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 274/2004*
34. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 62/2003*
35. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, *sp. zn. 5 Cmo 267/2008*
36. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, *sp. zn. 5 Cmo 74/1999*
37. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2004, *sp. zn. 9 Cmo 7/2003*
38. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1999, *sp. zn. 5 Cmo 569/1998*
39. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995, *sp. zn. 5 Cmo 358/1994*
40. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 1995, *sp. zn. 5 Cmo 430/1994*
41. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2005, *sp. zn. 12 Cmo 228/2005*
42. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2005, *sp. zn. 12 Cmo 15/2005*

B) Nález Ústavního soudu

43. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, *sp. zn. Pl. ÚS 16/12*
44. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2010, *sp. zn. I. ÚS 541/10*

ČASOPISECKÁ DÍLA:

1. Kotásek J., *Komentář k čl. I zákona směnečného a šekového - § 9 až 10*, Obchodní právo č. 9/2002, Praha, Prospektrum spol. s r.o., ISSN 1210-8278
2. Kovařík Z., *Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku*, Právní rozhledy, č. 1/2007, C. H. Beck, ISSN 1210-6410
3. Kotásek J., *Blankosměnka z pohledu dlužníka*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/1999, Masarykova univerzita v Brně, ISSN 1210-9126
4. Šnyrch R., *Teoretické aspekty blankosměnky*, Bulletin advokacie č. 1/1997, ISSN 1210-6348
5. Ondřejová D., *Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce?*, Bulletin advokacie č. 7-8/2008, ISSN 1210-6348
6. Ondřejová D., *Námítka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“*, Právní fórum, č. 11/2010, Wolters Kluwer ČR, a.s., ISSN 1214-7966
7. Srov. Kovařík, Z., *Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení*, Bulletin advokacie č. 10/2000, ISSN 1210-6348
8. Srov. Kovařík, Z., *Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení*, Bulletin advokacie č. 9/2000, ISSN 1210-6348

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

1. Janšová Marie, *Vznik a obsah oprávnění k vyplnění blankosměnky* [online], www.epravo.cz, 2011 [cit. 8. 3. 2013], dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vznik-a-obsah-opravneni-k-vyplneni-blankosmenky-9907.html>
2. Chalupa R., *Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky* [online], <http://pravniradce.ihned.cz/>, 2009 [cit. 22. 3. 2013], dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c1-39524090-excesivni-vyplneni-blankosmenky-a-zmena-textu-blankosmenky>

PŘÁVNÍ PŘEDPISY:

1. Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový
2. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech
3. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
4. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
5. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
6. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
7. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

SUMMARY:

My thesis introduces blank bill of exchange and its use in business relations. In the first chapter I introduce a legislation of exchange law. The basic statute is the Act. No. 191/1950 Coll., on bills of exchange and cheques. In this code is blank bill of exchange found in only one provision, exactly in provisionart. § 10. In connection with this I also mention related statutes and their relation to the Act on bills of exchange and cheques.

In the second chapter I presented the bill of exchange, which is basic institute of exchange law. I also mention its mandatory requirements under the above mentined Act. In this chapter I also listed the most important participants of bill relations.

In the third chapter I finally approach the blank bill of exchange. First I try to characterized the blank bill of exchange, to give its characters, legislation etc. The blank bill of exchange I can characterize as a bill of exchange which purposely does not include all essentials due to above mentioned Act. Most often there is missing the figure or maturity date. The bill of exchange is completed when the missing parts are filled. Very important element in exchange law is indorsement with witch we connect significant effects. The most significant effect of the indorsement is, that the issuer losts his objections.

In the fourth chapter I talk about so called the right of blank bill of exchange completion. The essence of this law is the proprietor's authorization to fill the missing parts in the blank bill of exchange and transform it into valid bill of exchange. The right of blank bill of exchange completion is created on the basis of an agreement on right of completion. In this chapter I describe this agreement and as well as the change of right of completiton and its extinction.

The sixth chapter is concerned with the problems of completing the blank bill of exchang. We distinguish proper completion and excessive (improper) completion of blank bill of exchange which is inconsistent with the agreement on right of completion.

In the next chapter I mention the use of blank bill of exchange. It can be use to pay or to ensure the obligations. In the last chapter I write about bill of exchange

court proceeding. This proceeding is very specific for its running and because of position of the parties before the court.

Příloha č. 1 – směnka vlastní s úředně ověřeným podpisem výstavce

(původ: Agenda AK Šimberský, Hořejší nábřeží 21, 150 00 Praha 5)

V Praze dne 6. května 2011

Za tuto směnku zaplatím bez protestu dne 6. listopadu 2011 na řad [] bytem [] 677/10, Praha 1, směnečnou sumu ve výši 60000,-Kč. slovy sedesátisíckorunčeských.

Směnka je splatná v Praze na adrese Modrá 1977/2, Praha 5.

[]
[]

Podle ověřovací knihy Úřadu MČ Praha 13
poř. č. legalizace 2518/11/P
vlastnoručně podepsal:
jméno, příjmení: Lucie Čapková
datum a místo narození žadatele:
11.10.1977, Praha 2
adresa místa trvalého pobytu: Praha 4, Machulidova 596/10
druh a číslo dokladu, na základě kterého byly
zjištěny osobní údaje uvedené v této ověřovací doložce:
OP: 114763415
V Praze 5 – Stodůlkách, dne: 6.5.2011
Ověřující osoba: Liběna Škrabalová

Příloha č. 2 – blankosměnka vlastní s nevyplněnou směnečnou sumou a datem splatnosti

(původ: Firemní právník 3.9., Verlag Dashöfer nakladatelství, s.r.o., Evropská 423/178, 160 41 Praha 6)

Směnka

Směnka k zajištění Úvěrové smlouvy č. 256/2005 ze dne 4. 11. 2004

V Praze dne 30. 7. 2004

Za tuto směnku zaplatím dne

na řad společnosti BANKA FLORA a.s., se sídlem Vincentova 30, Praha 1, PSČ 110 00, IČ: 26589956,

částku,- Kč (Slovy: korun českých).

.....
KAČKA a.s.

se sídlem Žerotínova 125/6, Praha 5, PSČ 150 00

IČ: 56983245

jednající předsedou představenstva, Ing. Jaromírem Kláskem

Příloha č. 3 – Dohoda o udělení vyplňovacího práva k blankosměnce v příloze č. 2

(původ: Firemní právník 3.9., Verlag Dashöfer nakladatelství, s.r.o., Evropská 423/178, 160 41 Praha 6)

Dohoda o udělení směnečného vyplňovacího práva

Směnečný dlužník: **KAČKA, a.s.,**
zapsaná v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, v oddíle B, číslo vložky 23659, se sídlem Žerotínova 125/6, Praha 5, PSČ 150 00, IČ: 56983245,
jediným představenstvem Ing. Jaromírem Kláskem
(dále jen směnečný dlužník)

Směnečný věřitel: **BANKA FLORA, a.s.,**
zapsaná v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, v oddíle B, číslo vložky 89563, se sídlem Vincentova 30, Praha 1, PSČ 110 00, IČ: 26589956,
jediným představenstvem Karlem Nebeským, místopředsedou představenstva, a JUDr. Františkem Kozákem, členem představenstva
(dále jen směnečný věřitel)

Článek 1 Pohledávka

Směnečný věřitel a směnečný dlužník prohlašují, že dnešního dne spolu uzavřeli Úvěrovou smlouvu č. 256/2005 (dále jen úvěrová smlouva), kterou za podmínek ve smlouvě uvedených poskytl směnečný věřitel směnečnému dlužníkovi úvěr ve výši 3.000.000,- Kč (Slovy: třímilióny korun českých).

Článek 2 Blankosměnka

Směnečný dlužník prohlašuje, že k zajištění veškerých peněžitých pohledávek z úvěrové smlouvy plynoucích vystavil a předal směnečnému věřiteli jeden kus blankosměnky vlastní s doložkou bez protestu. Na blankosměnce vlastní je mimo jiné uvedena hodnotová doložka:

Směnka k zajištění Úvěrové smlouvy č. 256/2005 ze dne 4. 11. 2004. Blankosměnka vlastní neobsahuje směnečnou sumu ani datum splatnosti.

Směnečný věřitel tímto blankosměnku vlastní přijímá.

Článek 3 Udělení práva k vyplnění blankosměnky

Směnečný dlužník uděluje tímto směnečnému věřiteli právo k vyplnění blankosměnky a směnečný věřitel je oprávněn na základě tohoto zmocnění na převzatou blankosměnku doplnit tyto údaje:

datum splatnosti
směnečnou sumu

Směnečná suma bude vyplněna ve výši součtu veškerých peněžitých závazků směnečného dlužníka z úvěrové smlouvy, tj. ve výši dlužných splátek jistiny a řádných úroků, veškerého příslušenství, úroků z prodlení, smluvních pokut, poplatků za vedení úvěrového účtu a popřípadě dalších peněžitých závazků. Údaj o splatnosti směnky doplní směnečný věřitel dle splatnosti zajištěných závazků.

Vyplňovací právo k vyplnění blankosměnky vlastní náleží směnečnému věřiteli až do úplného splacení všech závazků směnečného dlužníka dle úvěrové smlouvy.

Článek 4

Účastníci této dohody berou na vědomí, že vyplněním bílých míst na blankosměnce se tato stává skutečnou směnkou. Vyplněním blankosměnky a jejím uplatněním nenastávají žádné změny v povaze pohledávky směnečného věřitele ani v jejím jiném případném zajištění.

Článek 5

Právo na vrácení blankosměnky

Směnečný věřitel je povinen směnku uložit tak, aby nemohlo dojít k její ztratě nebo zneužití.

V případě řádného ukončení leasingové smlouvy a vypořádání všech závazků z ní vyplývajících bude nedoplněná a nepoužitá blankosměnka výstavci na základě jeho písemné výzvy vrácena. Nebude-li blankosměnka směnečným dlužníkem vyzvednuta do jednoho roku ode dne řádného ukončení leasingové smlouvy, je směnečný věřitel oprávněn blankosměnku protokolárně znehodnotit.

Tato dohoda je vyhotovena ve třech stejnopisech, z nichž směnečný věřitel obdrží dvě vyhotovení a směnečný dlužník obdrží jedno vyhotovení.

V Praze dne 4. 11. 2004

.....
Směnečný dlužník

.....
Směnečný věřitel

Příloha č. 4 – Směnečný platební rozkaz

(původ: Městský soud v Praze, poskytnuto z agendy AK Šimberský, Hořejší nábřeží 21, 150 00 Praha 5)

Jednací číslo: [redacted] 2011 - 9

SMĚNEČNÝ PLATEBNÍ ROZKAZ

Městský soud v Praze rozhodl samosoudcem JUDr. Radimem Novotným v právní věci žalobce: [redacted], nar. [redacted], bytem [redacted], Praha 1, právně zastoupeného Mgr. Jindřichem Šimberským, advokátem se sídlem Hořejší nábřeží 786/21, Praha 5, proti žalovanému: [redacted], nar. [redacted], trvale bytem [redacted], Praha 4

o zaplacení částky 60.000,- Kč s příslušenstvím a odměnou

takto :

Soud ukládá žalovanému, aby do tří dnů od doručení tohoto směnečného platebního rozkazu zaplatil žalobci :

- a) směnečný peníz ve výši Kč 60.000,-
- b) 6% úrok z téže částky od 7.11.2011 do zaplacení
- c) směnečnou odměnu ve výši Kč 200,-
- d) a k rukám jeho právního zástupce náhradu nákladů řízení ve výši Kč 24.778,-

Toto rozhodnutí nabylo právní moci:

výrok: a), b), c) dne: 17. 1. 2012

výrok: d) dne: 11. 1. 2012

a je vykonatelné ihned

V Praze dne 11. 1. 2012

nebo, aby v téže lhůtě podal proti platebnímu rozkazu u tohoto soudu námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá.

Poučení:

Nepodá-li žalovaný včas námitky, nabude platební rozkaz vůči němu účinky pravomocného rozsudku. Podá-li žalovaný včas námitky, nařídí předseda senátu k jejich projednání jednání. Pozdě podané námitky nebo námitky, které neobsahují odůvodnění, předseda senátu odmítne.

Opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení je odvolání, které může podat do 15 dnů ode dne doručení tohoto platebního rozkazu kterýkoli z účastníků, a to k Vrchnímu soudu v Praze prostřednictvím soudu zdejšího.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může oprávněný podat návrh na soudní výkon rozhodnutí.

V Praze dne 2. ledna 2012

JUDr. Radim Novotný, v. r.
samosoudce

Za správnost:
Podubecká

POUČENÍ

Účastníci řízení mají podle ustanovení § 15a o. s. ř. právo vyjádřit se k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Účastníci řízení mají právo vyjádřit se rovněž k osobám zapisovatelů nebo jiných zaměstnanců soudu, znalců, tlumočnicků a notáře pověřeného provedením úkonů soudního komisaře.

1) Účastník je povinen námitku podjatosti soudce (přísedícího) uplatnit nejpozději při prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přísedící), o jehož vyloučení jde; nevěděl-li v této době o důvodu vyloučení nebo vznikl-li tento důvod později, může námitku uplatnit do 15 dnů poté, co se o něm dozvěděl. To platí i pro uplatnění námítky podjatosti zapisovatele nebo jiného zaměstnance soudu, znalce, tlumočnicka, notáře pověřeného provedením úkonů soudního komisaře.

2) a/ V námitce podjatosti musí být zřetelně uvedeno: kdo ji činí, které věci se týká, co sleduje, proti kterému soudci (přísedícímu) směřuje, v čem je spatřován důvod pochybnosti o jeho nepodjatosti, popřípadě, kdy se o něm účastník podávající námitku dozvěděl, a jakými důkazy může být prokázán.

b/ Je-li námitka podjatosti učiněna písemným podáním musí z tohoto podání být také patrné, kterému soudu je určeno, musí být podepsáno a datováno a musí být předloženo soudu s potřebným počtem stejnopisů i přílohami, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a po jednom vyhotovení obdržel každý z účastníků, jestliže je to třeba.

c/ Pokud námitka nebude obsahovat náležitosti uvedené pod písm. a), nebude k ní soud přihlížet.

Městský soud v Praze

V Praze dne 2. ledna 2012

JUDr. Radim Novotný, v.r.
samosoudce

Za správnost:
Podubecká

MĚSTSKÝ SOUD V PRAZE
Právní oddělení
158 00 Praha 5, Mládežnická 2

